

Т В О Р Ч О С Ц

ГЛАСНИК ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

Редакція:

ДЮРА ВАРІА
ЛЮБОМИР МЕДЄШИ
ЮЛИЯН РАМАЧ
СЛАВКО САВО
ЮЛИЯН ТАМАШ

Главни и одвичательни редактор

ДЮРА ВАРІА

Лектор

МАРИЯ ЧАКАН

Технічни редактор

МИКОЛА СКУБАН

Коректор

ЕВФЕМИЯ ВАРІА

На основі думаня Покраїнського секретарията за образоване, науку и культуру число 413-448/75 од 7. януара 1976. року, опшле-бодзене од основней порції на обток роби.

Гласнік виходзи раз у року

Редакція: Нови Сад, Сримска 7

Рукописи ше не врацаю

Члени Дружтва за руски язик и литературу доставао гласнік у рочно виплаченей членаринї

Друкуе БИРО ГРАФИКА — Суботица

ПИТАНЯ ЯЗИКА

ІУ НАШЕЙ ЛИНГВІСТИЧНЕЙ ТЕРМИНОЛОГІЇ

Наша лингвистична терминология млада. Їй фундамент вдерени у „Граматики бачваньско-рускей бешеди” (Видатель: Руске Нар. Просвитне Дружтво, Руски Керестур, 1923) од др Г. Костельника. Прегляд тей нашей терминології дал тов. Александер Дуличенко у науковей статі под назву „Словнік рускей лингвистичней терминології котру створел Г. Костельник”.¹

У тей статі тов. А. Дуличенко спомина, у часци „Синтакса”, межди иншима, и Костельников термин „присудок”, за котрим ше дава толковане же „то тота часц виреченя, хтора дацо гутори о подмету”. Ту би ше такой мушело надпомнуц же ше за термин „присудок” зна и индзей. Вон ше, од скорей, та и нешка, хаснуе у науки о язiku на литературним українским („присудок”²), на словацким („prísudok”³) и на чеським („přísudek”⁴) язiku.

У науки о сучасним нашим язiku хаснуе ше нешка место термина „присудок” термин „предикат”.⁵

Тот термин ма свойо походзене у лингвистики з давних часох. „Грама-тична терминология — пише учени Федор Медведев — складалася в давні часи, коли мовою науки переважно були грецька й латинська мови”.⁶ А проф.

¹ Шветлосц. Часопис за литературу, культуру и дружтвени питаня. Главни и од-вичательни редактор Дюра Папгаргаї. Видава Новинско-видавательне підприємство „Руске слово”, Нови Сад, 1973. Рок XI. Число 3. стр. 301—315.

² Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. За загальною редакцією акад. АН УРСР І. К. Білодіда. Видавництво „Наукова думка”. Київ — 1972, 31.

³ Eugen Pauliny — Jozef Ružička — Jozef Štolc: Slovenská gramatika. Piate, zve-
dované a čiastočne doplnené vydanie. Slovenské pedagogické nakladateľstvo. Bratislava, 1968, 367.

⁴ Чешско-русский словарь. Составил А. И. Павлович. Под редакцией П. Поглей и М. Венцовской. С приложением краткого очерка грамматики чешского языка, составленного А. Г. Широковой. 52 000 слов. Государственное издательство иностранных и национальных словарей. Москва — 1959, 556.

⁵ Опатрице: План и програма основного образования и вихованя у САП Войводини. Наставни план и програма основного образования и вихованя. План и про-грама позанаставних активносцох. Одвичательни редактор Юрай Грня. Видане Службених новинох САПВ. Видавач: Секретарият за законодавство ПВР. Покраїнски завод за издаване учебнікох — Нови Сад, 1974, 104: „Субект и предикат: повняе и препозна-ване . . .”

⁶ Ф. П. Медведев: Вступ до курсу історії української мови. Загальною редакцією академіка Академії наук Української РСР І. К. Білодіда. Видавництво Хар-ківського ордена Трудового Червоного Прапора Державного університету імені О. М. Горького. Харків, 1967, 130.

Александр Белич гвари же ше граматична терминологија „з најдавніших часох класичного швета преношела з поколеня на поколене, док не сцигла по нас и по нашо дзеци”.⁷ Оталь маме и у нашей граматики термин „предикат” (пор. лат. „praedicatum”⁸).

М. Кочиш у „Граматики руского языка за V класу основней школи” (Покрайнски завод за издаване учебникох. Нови Сад, 1970, с. 17) пише: „Часц виреченя котра указуе цо субект роби або цо ше о субекту гутори вола ше предикат”. И док др Гаврил Костельник не менуе же яки ше присудок розликуе, Микола Кочиш пише: „Предикат у виреченю може буц двояки:

- а) дієсловни,
- б) меновнічки”.

„Дієсловни предикат маме кед дієслово у служби предиката” (стр. 18). „Меновнічки предикат у виреченю маме кед службу предиката окончуе меновнік або прикметнік” (стр. 19).

Не будзем ту ухodziц до того же як треба розумиц вираз „дієслово у служби предиката” кед слово о дієсловним предикаце. Не будзем заходзиц до того же чи лем меновнік и прикметнік ухodzi до предикату хтори не дієсловни. Мне нешка цікави правилносц назви предикату кед вон не дієсловни. Чи ше вон лем з меновніком виповеда? Як би мушела глашиц його назва з оглядом на файти словох зоз котрима ше вон виповеда?

У науки о языке предикат ше розликуе двояки: дієсловни, хтори ше на французким языке вола „*prédicat verbal*”, а на немецким — „*Verbalprädicat*”; и недієсловни, котри ше на французким языке вола „*prédicat nominal*”, а на немецким — „*nominales Prädikat*.” Тоти остатні два назви на французким и немецким языке указую нам же у котрим ше напряме муши гледац правилна назва нашому предикату. Вони нам гуторя же ше у атрибутивней часци їх назви крие латински меновнік котрому глаши номинатив еднини „*nomen*” (= „*мено*”)⁹, множини — „*nomina*”, под котру форму треба розумиц наш меновнік у номинативе множини „*мена*” — зоз значенюм: меновніки, заменовніки, прикметніки и числовніки; з истим значенюм котре ма у сербскогорватским языке слово у номинативе множини „*имена*”. Пишуци о деклинації, проф. А. Белич гвари же ю маю — „сва имена: именице, придеви, заменице и неки бројеви”.¹⁰ И латинска граматика учи исте: „*Imenice, pridjevi, zamjenice i brojevi zovu se jednim nazivom imena*

⁷ О језичкој природи и језичком развитуку. Ливгвистичка испитивања А. Белића. Српска краљевска академија. Београд, 1941, 4.

⁸ Словник іншомовних слів. За редакцією члена — кореспондента АН УРСР О. С. Мельничука. Головна редакція Української Радянської Енциклопедії Академії наук Української РСР. Київ — 1974, 542.

⁹ Оп. Der Große Duden. Band 4. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Herausgegeben von der Dudenredaktion unter Leitung von Dr. phil. habil. Paul GREBE unter Mitwirkung namhafter Fachgelehrter. Völlig neu bearbeitet. Bibliographisch'es Institut. Mannheim. Abt. Dudenverlag, 1959, S. 696.

¹⁰ Граматика српскохрватског језика за други разред средњих и стручних школа. Саставио А. Белић. Друго издање. Издавачко и књижарско предузеће Геца Кон А. Д. Београд, 1934, 37.

(*nomina*)”¹¹. Значи: латинскеј фурми „*nomina*” одвитуе по значеню наша фурма у номинативе множини „*мена*”, зоз котрей може буц виведзени прикметнік — „менски”, а не одвитуе слово меновнік (= лат. „*substantivum*”), зоз котрого виведзени прикметнік — „меновнічки”.

Оталь вец виходзи же мож будзе бешедовац о синтагми, о двословним атрибутивним словозлученю — „менски предикат”, а не — „меновнічки предикат”, кед ше зна же ше тот предикат виповеда не лем зоз меновніками але и зоз иншимма менскимма словами: зоз заменовніками, зоз прикметніками и зоз числовніками.

Таки, менски предикат, виповедзени з даедним меновніком, заменовніком, прикметніком и числовніком, мали бизме як приклад у слідујуцих виреченюх:

- а) — виповедзени з меновніком:

Ми Русини. И Мирон Русин.¹²
Емов тато ловар.¹³
Кумов Кирил курир.¹⁴
Фебронa и Ферко брат и шефра.¹⁵
Мено нашого отечества Югославия.¹⁶

- б) — виповедзени зоз заменовніком:

Ти Кириле наш и Тито наш.¹⁷
Тато сам.¹⁸
Мама сама.¹⁹
А яка ци шия?²⁰

- в) — виповедзени зоз прикметніком:

Митрово шмати шиви.²¹
Вонка шицко пуста и празне.²²
Война готова.²³

¹¹ Latinska gramatika. Sastavili Veljko Gortan, Oton Gorski, Pavao Pauš. „Školska knjiga”. Zagreb, 1954, 15.

¹² Нови буквар. Зложел Михайло Ковач. Видане и друкарня: Видавничке предприятие АПВ „Змай”. Нови Сад — 1946, 11.

¹³ Там, с. 16.

¹⁴ Там, с. 17.

¹⁵ Там, с. 27.

¹⁶ Евфемия Варга: Моя перша књижка. Читанка за I класу основней школи. „Руске слово”. Руски Керестур, 1965, 73.

¹⁷ Нови буквар. Зложел Михайло Ковач. Видане и друкарня: Видавничке предприятие АПВ „Змай”. Нови Сад — 1946, 17.

¹⁸ Яким Олеяр: Буквар за I класу основней шк. „Руске слово”. Р. Керестур, 1958, 27.

¹⁹ Яким Олеяр и Михал Ковач: Буквар за першу класу основней школи з руским наставним језиком. ПЗВУ. Нови Сад, 1967, 20.

²⁰ Евфемия Варга: Читанка за I кл. осемрочней школи. „Руске слово”. Руски Керестур, 1958, 58.

²¹ Нови буквар. Зложел Михайло Ковач. Видане и друкарня: Видавничке предприятие АПВ „Змай”. Нови Сад — 1946, 15.

²² Там, с. 21.

²³ Там, с. 36.

Ема чемна и чиста.²⁴
Тераз фабрики народни.²⁵
Шмата шветлолилова.²⁶
Наша баба стара. Вона добра.²⁷

г) — виведзени зоз числовніком:

Кед треба учиц, перши.
Кед треба другому помочи, вони вше перши.
Вони у шицким перши и найлешши.²⁸

Як видземе, ту кажди пирклад зоз предикатом хтори ше по російски вола "сказуемое именное (сказуемое неглагольное)", „Сказуемое, выраженное именем существительным, прилагательным, числительным, а также местоимением.”²⁹

На нашей башеди таки предикат, виведзени з даедним менским словом, може ше волац — менски предикат.

Гавриіл Надь,
професор

²⁴ Там, с. 48.

²⁵ Яким Олеяр: Буквар за I кл. осн. школи. „Руске слово”. Р. Керестур, 1958, 58.

²⁶ Яким Олеяр и Михал Ковач: Буквар за першу класу осн. шк. з руским наставним языком. ПЗВУ. Нови Сад, 1967, 30.

²⁷ Там, с. 35.

²⁸ Еуфемия Варга: Читанка за I кл. осемрочней школи. Видавательне и друкарске предпријазе „Руске слово”. Руски Керестур, 1958, 70.

²⁹ О. С. Ахманова: Словарь лингвистических терминов. Издательство „Советская энциклопедия”. Москва — 1966, 414.

ПРИКМЕТНІКИ ЗОЗ СУФИКСОМ -СКИ

Предстої виробок нашого нового правопису котри, за розлику од потерашнього школского виданя, ма буц подполнейши и обсяжнейши. Источасно ше Комисії за виробок нового правопису наклада и розчисцоване дзепоедних дилемох у котрих нас охабел потерашні правопис.¹ Дублети и недоповедзени регули творя нам у каждодньовим писаню дилеми котри би не шмели остац отворени у новим виданю правопису руского языка.

Медзи такима дилемами вшеляк обачливе место забера суфикс **-ски** (котри ма рижни варианты, та ше зявює и **-цки**, вєц **-овски**, **-ински**, або лем **-ки**) при прикметнікох. Вобще, о прикметнікох у нашим потерашнім правопису пише барз начально, досц кратко и без прикладах за рижни варианты — у кнїжки шицког еден бок! Та аж и за слова истого значєня и з исту основу находземе рижни суфикси у потерашнім правописним словніку, а поготов у потераз нашим єдиним триязичним словніку². У тих виданьох часто давани по два рижни суфикси прикметнікох виведзених з истого меновніка (авантуристични и авантурни, бункерски и бункерни, вакуумски и вакуумни, гармонични и гармонийни, гарнизонни и гарнизонски, декадентски и декадентни, енциклопедийни и енциклопедични, завойовнічки и завойовни,

¹ Микола М. Кочиш: Правопис руского языка (школске виданє), Нови Сад 1971.

² Микола М. Кочиш: Приручни терминологийни словнік сербскогорватско-руско-українски, Нови Сад 1972.

историйни и исторични, єднобоки и єднобочни, карантински и карантинови, лабораторни и лабораторийни итд.), а то охабя отворени питаня — достаточни же би ше кажди писатель, прекладач, новинар або просвитни роботник мушел у своєй роботі знаходзиц як зна и може.

И попри тим же су у нашим правопису такповєсц лем дотхнути, прикметніки представяю вельку обласц нашого языка, з тим баржей же зоз уходзєньом странских словох до нашей башеди наставаю вше нови и нови. прикметніки. А вони ше тераз творя на рижни способи: кажди автор их так хаснує як ше йому видзи найприкладнейше. То не муши вше буц и найточнейше, о чим уж маме приклади у каждодньовой пракси. Не дармо ше гвари же у нас кажда институция (редакції новинох, часописох, радио-телевизії, прекладацки служби, школи) ма „своєй” язык и правопис.

Же бим попробовал кельо-тєльо розяшніц неясносци и унапрямци хасновачох нашого языка на роздумованє пред тим як цо витворя дяжки нови прикметник (або виправя уж потераз погришно хасновани), на тот завод укажем на прикметніки хтори маю суфикс **-ски**, док прикметніки зоз суфиксами **-ни**, **-ови** або **-чни** представяю тему за себе.

Характеристика закончених прикметнікох на **-ски** (**-цки**, **-ки**, **-овски**, **-ински**) тота же вони виведзени з меновнікох котри означую найчастейше дацо живе, углавним людзох: припадносц дякей народносци (Славян — славянски), припадносц одредзєней териториї (Бачван — бачвански), родзинску або другу вязу чи одношенє з иншима людзми (старатель — старательски), занїманє, функцию або другу характеристику чловека (колесар — колесарски), геогрфску припадносц без огляду чи ше одноши на чловека чи на дацо инше (Карпати — карпатски), потим припадносц животиньскому швету (орел — орловски), а ту приходза и прикметніки виведзени з назвох мешацох (януар — януарски).

Без огляду чи меновніки означую националну, родзинску, геогрфско-териториялну або функционалну припадносц, чи животиньски швет, прикметніки з нїх виведзени вше маю суфикс **-ски** (односно даєдна його уж спомнута варијанта, з оглядом на законченє основи меновніка и на тото же ше дакеди суфикс додава директно на основу меновніка, дакеди ше меновник скрацує, а дакеди ше предлужує суфикс за ище єден склад). Розуми ше, єст и дзепоедни характеристични винїмки.

Суфикс **-ски** (подрозумюючи ту правило же у женским родзе будзе **-ска**, а у стрєднім **-ске**) додава ше у найвєцей случайох. Директно на основу ше додава найчастейше. Повєдзме: Серб — сербски, Румун — румунски, Мадяр — мадярски, Єврей — еврейски, Монгол — монголски, Еским — ескимски, Горват — горватски, Чуван — чувашски; Антиб — антибски, Дюрдьов — дюрдьовски, Шид — шидски, Београд — београдски, Дунай — дунайски, Нью Йорк — ньюйоркски, Нил — нилски, Жабель — жабельски, Срим — сримски, Лондон — лондонски, Сурчин — сурчински, Земун — земунски, Колонь — колоньски, Вуковар — вуковарски, Копур — копурски, Сомбор — сомборски, Гановєр — гановєрски, Пирот — пиротски, Сплит — сплитски, Вакуф — вакуфски, Бєч — бєчски, Бач — бачски, Гунарош — гунарошски, Шайкаш — шайкашски; район — районски, валал — валалски, варош — варошски, салаш — салашски, швет — шветски; брат — братски, хлоп — хлопски, приятель — приятельски, товариш — товаришски, пан — пански; биров — бировски, агроном — агрономски, учитель — учительски,

цимерман — цимермански, студент — студентски, адвокат — адвокатски, шеферт — шефертски, бочкораш — бочкорашки, биреш — бирешки, столар — столарски, школяр — школярски, байбер — байберски, министр — министерски, кушнір — кушнірски, майстор — майсторски, професор — професорски, бандур — бандурски, голман — голмански, географ — географски, етнограф — етнографски итд.

Накельо меновнік женского односно стреднього роду, припадкове закончене **-а** односно **-о** ше вихаби и знова ше додава суфикс **-ски** (а исте тото важи и при других вариянтох того суфикса): Орахово — ораховски, озеро — озерски, Азия — азийски, Кула — кулски, Бараня — барањски, Европа — европски, Мура — мурски, општина — општински, покраїна — покраїнски, жена — женски, родзина — родзински итд.

Суфикс **-ски** маю и прикметніки створени так же ше суфикс не додава гу меновнику, але гу його основи: Турок — турски, Поляк — польски, Шпанец — шпански, Швайцарец — швайцарски, Китаец — китайски, земледілец — земледілски, странец — странски, миротворец — миротворски итд. Ту ше муши спомнуц же дзекеди неупознатого можу збуніц двояки суфикси (**-ски** и **-ански**) котри ше додаваю на — поведло би ше — исти меновнік. Але то не исти меновнік, бо (у случайох: куляньски, шидянски, враняньски итд.) прикметнік не виведзени з меновніка „Куля”, „Шид”, „Вране” але з меновніка „Кулян”, „Шидян”, „Вранян”, значи — меновніка котри означуе жителя одредженого места. Таки приклади ест надосц.

Суфикс **-ски** (або його други вариянти) маю и прикметніки виведзени з назвох мешацох у року: фебруар — фебруарски, апріл — апрілски, май — майски . . .

Ест приклади дзе ше суфикс предлужуе, понеже ше му (найчастейше пре легке виповідане) на початку додава **-ов-**: Жид — жидовски, оцц — оцовски, дідо — дідовски, невеста — невестовски, староста — старостовски, дружба — дружбовски, гроф — грофовски, бек — бековски, слуга — слуговски, газда — газдовски, август — августовски итд. Як видно, то прето же би ше обкеровало ірупи консонантох **-дс-**, **-кс-**, **-бс-**, **-фс-**, **-гс-**, **-стс** и подобне. У других случайох суфикс на исти способ предлужени з **-ин-** (звичайно при меновнікох женского и стреднього роду): шестра — шестрински, мац (мацер) — мацерински, дзецко (дзечи) — дзедински . . .

Суфикс **-цки** то вариянта суфикса **-ски** котра приходзи углавним там дзе ше меновнік хлопского роду закончуе зок консонантом **-к** а женского **-ка**: Словак — словацки, Грек — грецки, Калиновик — калиновицки, Оджак — оджацки, Илок — илоцки, Лика — лицки, Америка — америцки, братняк — братняцки, парняк — парняцки, козак — козацки, наставнік — наставніцки, роботнік — роботніцки итд. Исто так вариянту **-цки** маю и прикметніки чийо ше меновніки закончуют зок консонантом **-ч**. Вони найчастейше означуют занімане человека або характеристику його роботи чи живота: ковач — ковацки, щпивач — щпивацки, вигледовач — вигледовацки, продуковач — продуковацки, будовач — будовацки, видавач — видавацки, забивач — забивацки итд.

Суфикс **-ки** то тиж вариянта суфикса **-ски**, а маю го прикметніки виведзени з меновнікох котри ше у хлопским родзе закончуют на **-з**, **-с** або **-ц**, а у женским на исти консонанти з обовязним **-а** на концу: Француз —

— французки, Вербас — вербаски, Билорус — билоруски, Родос — родоски, Париз — паризки, срез — скрезки, матроз — матрозки, Тиса — тиски, Бреза — брезки, Суботица — суботицки, Пакрац — пакрацки, Кумровец — кумровецки, служніца — служніцки, борец — борецки . . . То прето же би ше у бешеди и при писаню обкеровало ірупи буквох **-зц-**, **-цс-** и **-сс-**.

Суфикс **-ки** даїдзе вимага пременку предходного консонанта, особено кед у питаню консонанти **г** и **х**: Норвег — норвежки, Волга — волжки, Рига — рижки, биолог — биоложки, Чех — чески, монах — монаски . . . То тиж пре керовене ірупох консонантох **-гс-** и **-хс-** котри би ше после пременки претворели до ірупох **-жс-** и **-сс-**.

Треба спомнуц же при даедних меновнікох маме и двояки прикметніки (у пракси, не у кнїжкох). Поведземе, окрем прикметніка „грецки” (котри зме уж спомли) хаснуе ше и „гречески” (по углядзе на „владически”), потим окрем уж спомнутого прикметніка „турски” дахто хаснуе и „турецки” (по углядзе на „немецки”, гоч то не исте, бо меновнік не глаши „Турец”, як „Немец”, але „Турок”). Ест и два форми прикметніка — шведски и шведянски — але ту перши прикметнік виведзени од меновніка „Швед”, а други од меновніка „Шведян”.

При животиньох маме з едней часци суфикси як и при людзох (конь — коньски, крава — кравски, швиня — швиньски, потим пес — псовски, вол — воловски, кит — китовски), але ту характеристична иншака форма; суфикси глаша **-джи**, **-жи**, **-ри**, **-чи**, **-ши** або **-ні**: медведз — медведжи, коза — кожи, кура — кури, пулька — пульчи, качка — качи, морка — морчи, страка — страчи, ластовка — ластовчи, буяк — буячи, рак — рачи, овца — овчи, вовк — вовчи, мачка — мачи, гуска — гуши, муха — муши, миш — миши, баран — барані . . . То настало од архаїчного суфикса **-ї**: козі, медведзі, курі, ракі, овці, гусі, миші . . . Окрем уж спомнутого прикметніка „псовски” ест и форма „пши”.

Ту були споминани приклади котри у нас общепознати и котри характеристични за наш и за други славянски язики.

На основи шицкокого того мож повесц же прикметніки котри уж по другой шветовой войни унешени до нашого языка — значи, под час його найинтензивнейшого розвою — як цо „народноошлебодительни”³, „змагальни”⁴, „инвалидни”⁵, „августови”⁶, „рецитаторни”⁷ и други з истого або подобного типу були правени дзекеди штучно, та прето найчастейше и погришно. Шицки вони — накельо ше одноша на географски назви, потим на националну, териториялну, родзинску або фахову припадносц людзох або на мешацо у року — требали би у руским языку мац суфикс **-ски** (односно, у зависносци од законченя меновніка, **-цки**, **-ки**, **-овски**, **-ински**). Значи, не „инженерни” але „инженерски”, не „ветеринарни” але „ветеринарски”, не „агрономни” але „агрономски”, не „видавательни” але „видавательски” (а

³ Правопис руского языка, бок 116.

⁴ Приручни терминологийни словнік, бок 310.

⁵ Исте, бок 107.

⁶ Исте, бок 23.

⁷ Гелена Медеші: Дацо о писаним слове у школскей работи, „Творчосц” 1975, бок 70.

ище правилнейше „видавацки“), не „прекладателски“ (та ані не „прекладателски“) але „прекладацки“, та, спрам того, ані „Делегатски гласник општини Нови Сад“ не требало прекресцовац на „Делегатни . . .”

Як видно, ту не видумани ніяки нови суфикс, лем обрацена увага на того цо уж маме. И добре кед их запаметае, похаснуеме дзе вони одвитују — лепше як цо каламиц даяки иншаки хтори у процивносци з нашу народну бешеду у прејдзених виокох.

Микола Скубан

ДАЦО О ПИСАНИМ СЛОВЕ У ШКОЛСКОЙ РОБОТИ*

Слику типовой язичней стварносци нашого часу не може нам дац красна литература зоз своїма индивидуалними стилистичними манифестациями. Ю нам да тога язична норма котра жиє омасовена у каждодньовим живоце заедниці. Вона најчастейше репрезентує стандардни язични стредок svojого часу, та нашо намагане, кед зме нащивели даскельо школи з руским виучуюцим язиком, було унапрямене праве у тим смислу.

ОДНОШЕНЕ: ГЕНИТИВ — ИНСТРУМЕНТАЛ. Думка типу: „Руски Керестур ше, зоз 6 000 жительох, учишлое до шора најкрасших войводянских валалох“, спонука и стреднього познавателя языка на роздумоване.

Насампредз треба надпомнуц же модул спомнутого виреченя зошицким типови за сербскогорватски язык, прецо и настала гришка яку наш язык не церпи. Роби ше о тим же його автор прекладао од слова до слова, або му так, под впливом сербскогорватского языка, цекла власна думка. Уручене виречене у ориџиналу глаши: „ . . . са 6 000 становника.”

Граматика нас учи же еден атрибут може, зоз свою синтагму, творити едну узшу синтагму, котра заш управни член ширшей синтагми, чий зависни член други атрибут. Уж по својој служби блізного одредзованя мена, атрибути најчастейше прикметніки и прикметнічки похасновани други слова (прикметнічки заменовіки и числа). Але, у теј служби, як видзиме з прикладу, може буц похаснована и даедна припадкова форма даякого меновіка, з применовіком або без нього. И у едним и у другим случаю атрибут зоз словом котре одредзує твори одредбену синтагму, у котрей вон вше зависни член. З оглядом же означае дочасну прикмету поняца котре бліжей одредзує, оддзелое ше зоз запяту.

Одношєня котри ше виражују зоз припадками не означају ше лем зоз нїма самима, але ше часто за означоване тих одношеньох хаснују поедини припадки з применовіками, котри ше з нїма складају по своїм значеню. З генитивом ше, наприклад, складају применовіки котри и сами означају оддвойоване, дотикане и подобне.

Найвекше число меновікох нашого языка ма даедно з тих значеньох, але даедни маю и иншаки значєня, та ше, спрам того, складају и з другима

* Материял позберани зоз школских дньовнікох, планох работи класних радох, записнікох зоз схадзкох активох язичарох, школярских текох зоз шницких предметох од першей по осму класу, писмених задаткох зоз руского языка и планох работи наставнікох з нагоди нащивни даедних основних школох з руским виучуюцим язиком.

припадками. Таки случай и з применовіком З (ЗОЗ) котри може означавац оддвойоване дачого з горней поверхносци того цо ше означае з тим припадком (з ормана), место вообщє (з валалу), час (з яри) и способ (патри з висока), але и дружба (з товаришом) и цалосц (мачка з мачатми).

Слово о едним истим применовіку з двома розличними припадками: з генитивом и инструменталом. У сербскогорватским язiku аблативному генитиву у атрибутивней служби праве ту место, але на наш язык по тим истим клишеу тот тип виреченя не може преложиц. Виречене би граматично и логично, а у духу нашого языка, требало глашиц: „Руски Керестур ше, зоз 6 000 жителями, учишлое до шора најкрасших войводянских валалох”; значи место з генитиву, прекладаме з инструменталну конструкцију. А, же би ше добре розумела природа инструментала дружба и наглашел гевтот семантични момент на основи котрого ше тот тип процивстановя иншим типом означеним зоз применовіком З (ЗОЗ), треба окончиц анализу того цо — не у психологичним але лингвистичним смислу (понеже тот кут патрєня ту едино исправни) — представя одношене дружба.

Одношене „дружба“ повязує особи котри окончују исту акцију. Вельо раз назначени даскельо особи котри виступају з дату особу у одношеню дружба, як наприклад: „Ишол з Мижом, з Миколом и Янком”. Медзитим, и у таких случаюх ми вше маме одношене медзи двома боками — основним поняцом (ту субект работи ИСП) и каждую назначену особу поединечно (исц з Мижом + исц з Миколом + исц з Янком).

Кед ше роби о групи особох котра означена з множину, як наприклад: Бешедує з нїма, и ту у питаню лем два боки — субект и дата множина котра виступа як еднa лингвистична едінка. Одношене дружба обовязково предпоставя идентичносц у чаше и способе за обидвох учаснікох у витвореню датеј акциј. По тим ше социјативна конструкција розликує од обичней множинскеј конструкциј зоз злучніком И (Будземе це нащивйовац я и шефра). Тота конструкција не импликує источасносц окончованя работи особох. Кед ше пове: „Будзем це нащивйовац зоз шефру”, то значи же субект (я) и други учасник у окончованю (шефра) источасно витвора дату акцију.

Спомнеме ище едно окреме хасноване конструкциј зоз применовіком З (ЗОЗ) котра характеристична за стари сербскогорватски язык. У граматики тота социјативна конструкција, з оглядом на еј значєне, а за розлику од инструментала „дружба“ наволана катеџорія „цалосци”. З ню ше тиж так одкрива одношене медзи особами — але таке одношене котре не засноває на гевтих принципох на котрих ше снує одношене дружба. Два особи ше находза у одношеню „цалосци” праве теди кед виступају як еднa, було у функциј окончователя, було директногo або индиректногo обекта, и то на основи того же або еднa особа природно вязана за другу скоро як еј состојна часц, або же еднa особа заступа другу, то ест же иснує подполна согласносц у поглядзе акта окончованя медзи датима особами, так же може аж и лем еднa особа окончовац роботу, а же би ше вона и попри того под’еднак приписала и едней и другеј.

У нашем случаю Руски Керестур иснує праве прето же у нїм жителе як його интегрална часц з котру вон твори цалосц. Сербскогорватски генитив у конструкциј з числом мож заменьовац з инструменталну конструкцију у прекладе на наш язык прето же у сербскогорватским язiku число еден вимага инструментал, а од числа два на далєй праве генитивну конструкцију

(са 1 становником, значи инструментал але: са 2 становника — генитив еднини), а наш язык еднак, инструменталну (з 1 жителюм, з 2 жителями, та, спрам того, и: зоз 6 000 жителями).

Наш язык у поглядзе чувания старей общеиндоевропейской категориї „чалосци“ ище раз потвердзел глібоку архаїчност, и то у функцийох котри ше иншак у виреченьох означую з номинативом, дативом, акузативом и, як зме видзели, з генитивом.

ПРЕД + АКУЗАТИВ — ПРЕД + ИНСТРУМЕНТАЛ. Познате же ше применовник ПРЕД склада зоз двома припадками: кед у питаню дієслово рушаня, применовник за означоване простора идзе зоз акузативом (Вишол пред учителя), а кед ше роби о дієсловє мированя, применовник ше склада зоз инструменталом (Спал пред дзверми).

Але, у сербскогорватским языку ест еден случай вязи того применовника з тима двома припадками кед смисел барз прецизни, кед го треба похопиц. То гевти приклади кед ше не чувствує розлика у рушаню або мированю, кед тото ані не одлучує, але кед ше з тима вязами виражує час. Таку часову одредбу з применовником ПРЕД у сербскогорватским языку мож виражиц на два способи: у акузативней конструкциї: „То се десило пред рат,” и у инструменталней: „Ми смо били пред ратом.”

У чим ту розлика? Вшелїяк, тоти два вязи настали же би ше означело прецизну розлику у значеню. Перше виречене значи: „Тото ше случело дзешка скорей войны”, без блішого одредзованя кельо то часу скорей войны було. Кед би ше сцело баржей наглашиц, одредзенше, поведло би ше: „Тото ше збуло пред саму войну. У другим прикладу тото одредзенше определене, бліжей одмеране. „Ми смо били пред ратом,” значи: лем цо ше не почало войовац, безпостредно пред войну. У тим випадку нет блішого одредба тому „пред войну.” Сама тота вяза достаточна же би определела час безпостредно пред войну. За сербскогорватски язык би було непотребно повесц: „Ми смо били баш пред ратом.”

Так ше ище гвари и: „пред одлазак на фронт,” але: „ми смо пред одласком на фронт;” „Пред доношење одлуке треба се припремити”, але: „Пред доношењем одлуке треба да је већ све спремно.”

Шицко тото спомли зме пре едну гришку котра ше перманентно зявює як у прекладах зоз сербскогорватского языка на руски, так и у ориґиналних написах. Роби ше о тим же ше и наш применовник ПРЕД склада и зоз акузативом и з инструменталом, але лем у конструкциях за означоване простора. Накадзи применовник ПРЕД похасновани за означоване часу, инструментална конструкція виключує акузативну, на свой хасен. Здогадїме ше сербскогорватских прикладах за часове означоване шветох як цо: пред божић; пред ускрс, пред нову годину — и попробуйме их преложити. Шицки, без двоумєня, повеме: пред крачуном, пред вельку ноцу, пред новим роком. Але кед у питаню конструкциї типу: пред Десети конгрес, пред фудбалско првенство — недостаточне чувство за дух языка и вельки вплив сербскогорватской лексики и синтакси превагує и без колїмбаня гуторимє: пред Дзешати конгрес, пред футбалске првенство итд, а праве архаїчни конструкциї нам потвердзую же ше у нашим языку часова одредба з применовником ПРЕД може виражиц лем з инструменталну форму.

Значи, треба гуториц и писац: пред Дзешатим конгресом, пред шатву, пред првенством, пред футбалским змаганьом итд.

Приклад: „После Душановой шмерци настал процес котрого тедишня власц наволовала реформа”, а приклади того типу не осамени, указує на гришку яка би ше не шмела подкрадац. Здогадїме ше цо гвари ґраматика: „Кед меновник хлопского роду означує мено предмета, значи цошка цо неживе, штварти припадок (предмет, обект у виреченю) по форми еднаки першому припадку; а кед ше з таким меновником означує мено существа, того цо живе, штварти припадок (предмет) еднаки другому припадку”. Прето треба розликовац вязи як цо: „То стол котри сом купел”, дзе акузатив еднаки зоз номинативом, и: „То чловек котрого виратовали”, дзе акузатив еднаки зоз генитивом. Значи, требало повесц: „... настал процес котри тедишня власц наволовала реформа”.

ЦЕРПЯЦИ — РОБОТНИ ДІЄСЛОВНИ ФОРМИ. „Вельки рики ше спуцую, немирни и превидни, нащивйовани од тигрох” — пробоване уношєня сликовитосци до матерї з обласци геоґрафиї. Склоп „нащивйовани од тигрох” то кнїжски способ виражованя, але далеки доброму литературному языку. Церпяци стан не фреквентни у нашей бешеди, та така вяза барз незвичайно звучи. Правилне язичне чувство заобиходзи конструкциї як цо: школяр питани од учителя, капут зошити од скравца, стол справени од майстра итд. Шицко тото треба повесц зоз роботнима дієсловнима формами (або зоз роботним станом), бо церпяци конструкциї такей файти знаю привесц и до непорозумєня. Требало повесц: „Вельки рики ше спуцую, немирни и превидни, а нащивюю их тигри”. Лєм кед ше жада окреме наглашиц, визначиц церпяци стан, вєц ше хаснує церпяца конструкція, але и теди церпяци прикметник (дієсловни прикметник пасивни) ма службу правого прикметника, як кед би не мал вязи з дієсловом з котрого є: „Вони поволани на препатунок”; „Шицки випитани ище пред поладньом”; „Карани є пре преступ” итд.

ПАР — ПАРА. Нїяки не пуританизм кед инсистуєме же цудзи слова не треба хасновац кед маме добри и одвитујуци своєю. Нїхто не става против велїх словох котри на рижни способи вошли до нашего народного и литературного языка и здобули шицки права як и инши нашо прави слова. Так меновник **пар** або **пара** котри ше у народзе находзи у широким хаснованю кед означує двоїю дачого, як двоїю, дацо цо идзе ведно, едно з другим: пар ципели, пар рукавици, пар конї, пар курчата; пара людзе; нет му пари, вон моя пара (парняк) — ма и своєю нелитературни синтаґми. Так замерковане: „Остатні пар мешаца вона не виходзела з хижки”; „Треба му пар тисячи динари”; „Враци ше о пар дні”; „Купел пар метери платна” итд. У шицких тих випадках пар означує количество, але одредзене количество. Дума ше на 2, 3, 4 предмети, особи, поняца, а дзекеди и вообщє, неодредзено. Не чежко замерковац, заш лем, же ше у тих синтаґмах дума, по правилу, лем на предмети од 2 по 4 заклочно. У нашим литературним языку ше за таки ситуації бере неодредзени заменовник **даскельо**. Прето треба водзиц рахунку о тим чи ше насправди дума на количество од 2 по 4 чи на векше количество. У перших випадках ше бере: „Остатні даскельо мешаца,” або: „Остатні 2—3 мешаца, три—штири мешаца; „Треба му даскельо тисячи динари; „Враци ше о даскельо дні” итд.

ЧИСЛО ЕДЕН У ЗЛОЖЕНИМ НЕОБЕДИНЕНИМ ЧИСЛОВНИКУ. Колїмбаня, кед ше роби о твореню зложених необединених числовних зоз числох еден на концу типу: дваец еден, триец еден, осемдзешат еден

— стопроцентни, особлїво у косей парадигми, дзе ше надрилюе питане хаснованя єднини або множини, наприклад: „Од дваец єдного уписаних школярох шицки оцєнєти”. Знаме же ше числовнїк єден склада з меновнїками у родзе, чїсле и припадку як кажди прикметнїк. То так кед ше одменюе як прости числовнїк и ту ше нїгда не гриши. Але, накадзи ше найдзе у зложеной необєдиненой синтагми як концови члєн, тенденция аналоґно похасновац лоґичну множину спрам инших слїдуюцїх чїслох у зложеной необєдиненой синтагми — оправдана. Граматично патрене, число **єден** у зложеним необєдиненим числовнїку заш лєм мож хасновац як абсолутну множину, з оглядом же ше на тот способ, семантично безпотребно, подполюно потупше синтаксична конґруенция. Значи, требало написац: „Спомедзи дваец єдного уписаного школяра. . .” Одменка надалей у цалей косей парадигми окончує ше так же ше меня остатнї члєн: дваец єдному школярови, осемдзешат єдного школяра, зоз сто пейдзешат єдним школяром, о тисяч двасто триец єдному школярови.

Тото основне, главне число котре означує єдинку — особу, ствар, поняцє ма и множину и то указує же його хаснованє барз розширене и же єст вельо нового у його значєньох. Кед **єден** у множини, вєц нормалне же ту вєцєй нєт числового значєня. Значєнє у тим випадку пренєшенє и означує нєодредзєни заменовнїк: „Жил раз єден цар”, цо нє значи єден, єден єдини, але: якиш, даяки. Крем того, тото ше число хаснує у значєню єднаки, исти, подобни, як цо: вони єдних рокох, єдного возросту, єдно думая, єден их идеал заноши. У бєшєдним стилу числовнїк **єден** ше хаснує як емоційно означєни атрибут: то єдна шорова жєна; шицко то єден гной! Наглашка у таких виразах нє на словє **єден**, але на прикметнїку. Слово **єден** ту служи баржєй як знак становиска того цо бєшєдує, як знак його чувствох ту тому цо з предикатом твєрдзи. Подробну стилистичну службу ма слово **єден** и кед стої за меновнїком: глуптаку єден, прашє єдно. Таки ше конструктор хаснує звичайно за наздзиванє, але тиж так и за удварянє: мила єдна, злата єдна, бабочко єдна. Слово **єден** мож похасновац и за виокремїованє з цалосци: єден з вас, єдна з найкрасних кнїжкох итд.

ЗАМЄНОВНІК СВОЙ. Же ше присвоїни заменовнїки: мой, твой, його, єй, наш, ваш, їх найчєстєйше заменою зоз заменовнїком **свой** кед ше єдноша на подмет истєй особи як су и сами — то старє синтаксичнє правило. Але, нєдошлїдносци єст вельо, та назначимє даскєльо школски приклади за розликованє значєня свой и його: „Павлик читал свою кнїжку”, значи: Павлик читал Павликову кнїжку, у ствари свою а нє Мижову. Кед повємє: „Павлик читал його кнїжку”, то значи: Павлик читал Мижову, Владкову або кнїжку даєднєй другєй особи, углавним, тота кнїжка нє Павликова. Заменовнїк **свой** можє мац и иншакї значєня, як наприклад: власни. Так ше гвари: Ми ту шицки свойо; Своя хижочка — своя шлєбодочка. Кед повємє: Вон свой чловєк, то значи же є самостойни, нєзависни. Медзитим, нєситурни змє у склопох як цо: Положиц ствар на свойо мєсто, цо у ствари значи: положиц ствар на мєсто котрє припада мнє, котрє мойо, але цо мож похопиц як: положиц ствар на мєсто котрє єй, котрє єй припада. Гвари ше и: „Дай каждому свойо”, дзе би по гєвим основним граматичним правилу значєло: „Ти дай того цо тєбє припада — каждому”, а тото ше нє думало повєсц. Паралєлносц: **каждому свойо** указує же ше ту свойо нє єдноши на предикат (ти), але вообцє. Кед гваримє: „Шицко треба поставиц на свойо

мєсто”, „шицко у свой час”, — смисєл тот: шицко треба поставиц на одвитує мєсто, на мєсто котрє му припада; шицко треба робиц у правим чашє, у чашє котри найбаржєй одвитує. Замеркованє, тиж так, же настали и окремни, особлїви вирази и вязи як цо: свой глави чловєк — цо значи окремни, чуднєй природи; на свой способ, на свою руку, по своей волї итд.

АКУЗАТИВ — ЛОКАТИВ + СТУПАЦ. Вирєченє: „Ступєл на длужносц до тєй школи” и його на перши попатрунок подобнє: „Ступєл на длужносц у тєй школи” заслужую дакус уваги. Дїєслово ступиц означує рушанє, а дїєслова рушаня глєдаю штвартї припадок з примєновнїком, та гваримє: Пришол до школи, Ступєл на службу и под. То яснє. Прето и гєвто: „Ступєл на длужносц” нє проблематичнє, як кед бизмє повєдлї: ступєл на деску, ступєл на тепих итд. Ту мамє акузатив з примєновнїком, прето же у питаню дїєслово рушаня. Вяза „до тєй школи” або „у тєй школи” ше беспостредно опєра на „длужносц” бо то длужносц у одредзєнєй установи, у школи. Значи, ступєл на длужносц, а длужносц будзє окончовац у школи. З оглядом же ше роби о дїєсловє мированя, берє ше локатив з примєновнїком. Так мамє и: шєдзимє у школи, шпимє на посцєлї, рука му у завивки, кнїжка на столє и под. Значи, треба водзиц рахунку о дїєсловох рушаня (котри глєдаю акузативну конструкторию) и о дїєсловох мированя (котри вимагаю локатив). Нєпорозумєнє у нашим випадку було прето же єдни вязали смисєл школи за значєнє слова „длужносц” а други школу за слово: „ступиц”. Але можє ше случиц же дїєслово „ступиц” вжатє же би одредзєло мєсто до котрого ше ступа, та и установу. Вєц бизмє мали: Янко ступєл до тєй школи на длужносц наставнїка. Смисєл би тєди бул: Янко источасно зоз ступаньом до школи ступєл на длужносц наставнїка. Ту баржєй наглашенє його ступанє до школи як ступанє на длужносц. Гоч ше ступанє єдноши и на школу и длужносц — шицко завиши од того на цо беспостреднєйшє думамє, на цо ше директнєйшє опєра слово **ступац**. То видно у самим розпорядку словох: ступиц на длужносц, ступиц до школи; ту у обидвох случайох значєнє дїєслова рушанє и з нїм акузатив з примєновнїком. Медзитим, гвари ше: ступиц на длужносц, длужносц у гимназиї, у школи, у суду. То значи: ступиц ше находзи у вязи з меновнїком длужносц, а вон у акузативє бо ше роби о дїєсловє рушаня; длужносц ше окончує у школи, у суду — ту ше прєдпоставя або ше аж и виражує дїєслово мированя, та похаснуємє локативну конструкторию.

КАМБОДЖАНСКИ — КАМБОДЖСКИ. До того чи прикметнїк камбоджански добри чи нє прєшвєчимє ше кед го поровнамє зоз подобнима, одомашнєними прикметнїками котри постали од странских меновнїкох, як цо: Добруджа — добруджски, Кембридж — кембриджски. Кед би ше вжал даєдєн кратши меновнїк, у прикметнїку би могло присц до нєясносци: Фиджи, Тунджа, а погришно виторєни прикметнїки би глєшєли: фички, тунчки. У таких ше случайох звичайно приступа ту другому способу творєня, та бизмє могли мац: тунджски и фиджски. Значи, лєпшє повєсц: камбоджски, бо **камбоджански** можє значиц „тото цо ше дотика Камбоджана, цо припада Камбоджанови”.

„ДЗЄЛІЦ ДУМАНЄ”. Вираз: „дзєлїц думанє” ше вшє баржєй уцагує до нашого язика, а вообцє нє одвитує його духу, нашому язичному чувству, лоґики. Жадаюци прєнєсц або голєм прєложиц цудзи слова, вшє чєстєйшє можємє чуц: дзєлїц думанє, дзєлїц становиска, дзєлїц попатрунки, а дзєлїц

ма у нашим язичу подполно одредзене значене котре не ма вязи з гевтим цо ше му у тих вязох придава. Дзеліц значи розставяц на часци даяку цалосц або цо ведно. Спрам того, дзеліц думане би значело розставяц думане на сстойни часци або дзеліц едно думане од другого, дзеліц едно думане од процивного. Опатьме вичене: „Циль у основним жаданю за обстояньом котре дзеля шицки людзе” або: „Вон дзелел своїх приятельох”. У обидвох случайох дієслово **дзеліц** погришно похасноване. Дієслово на його месце би требало буц у смислу: усвоїц, прилапиц, зложити ше, исто думац, буц истого думаня и под.

„НА ЧОЛЄ ЗОЗ... — ЗОЗ... НА ЧОЛЄ”. Не чежко замерковац же розлика котра настала у виченях: „Наша екипа участвовала з Марчу Надьову на чолє” и „Наша екипа участвовала на чолє зоз Марчу Надьову”, пре пременуку места виразу „на чолє” — подполна. Перше вичене значи же екипа участвовала и же на чолє була Марча Надьова. Ту вираз „на чолє з” вязани за Марчу Надьову и не ма ніякей вязи ані з едним другим словом у виченю. Вон бліжєй одредзує лєм Марчу Надьову. Друге вичене иншакого смисла. Воно тиж значи же наша екипа участвовала. Ясне и того же участвовала и з Марчу Надьову, але тераз завадза гевто: „на чолє зоз”. То значи же на чолє була и цала екипа з Марчу Надьову, значи — шицки: и екипа и Марча. А кому? З того виходзи же тот вираз муши стац за гевтим меном на котре ше одноши и за котре ше безпостредно вяже, на котре ше смислово опера и котре пояснює.

ЗАОКРУЖЕНИ — ЗАОКРУГЛЄНИ. Кед дакус роздумає о кореню слова заокруглєни и заокружєни, замеркуєме же то **круг**. З того корєня настали два дієслова: заокругліц и заокружити. Спрам першого дієслова маме прикметник **округли**, а спрам другого — меновник **круг**. У складзе з тим, дієслово округліц, заокруглюєвац значи — робиц же би дацо було округле, овалне, з благим нагнуцом, без поламаних линийох. Так повеме: заокругліц груду шнігу, заокругліц іомбовцу. З другого боку дієслово **окружити** значи цошка друге. Пове ше: **заокружил едно место на мапи**, т. є. коло нього доокола добри товарише. Спрам того, у писмених пририхтованьох методских єдинкох не добре написац: „Питаня треба заокружити”, але: „Питаня треба же би були заокруглєни” — цо значи же би мали закончену цалосц, єдинство, а того не мож повесц зоз словом заокружити, бо то значи цошка зошицким инше.

НАГРОМАДЗОВАНЄ ПРИМЕНОВНІКОХ. Регистрована и єдна гришка котра опомина же и з применовниками треба буц осторожни. Не ридки случай же кед треба виражити даяки окреми вязи и одношеня, приходзи до нагромадзованя применовнікох у такей мири же нескладносц барз обачліва. Гвари ше: Тот заглавчок му треба **за под главу**. Ту ше роби о окремой вязи дзе ше спрам одредзеного змісту бере и применовник за цалу тоту вязу. Але вичене: „Вон **при на то** незвикнутих товаришох мушел буц цихо” треба вшелїяк поєдноставити, розтерховац го, повесц зоз стилем котри звичайнейши, каждодньови, але ясни, одредзєни. Воно би требало глашиц: „Вон **при товаришох, незвикнутих на то**, мушел буц цихо”. На нагромадзованє применовнікох треба особліво мерковац кед ше прави длугше вичене, з додатками и розвитима часцами. Слова муша буц у добрим, логичним одношеню, же би ше смисел не потупіовал. З оглядом же применовники

стоя пред одредзєними припадками, вони за нїх цєсно повязани, та кєждє поцагованє приводзи до неясносци.

ЄДНА СЕМАНТИЧНА ГРИШКА. Поднаслов єдней методскей єдинки глаши: „Одгук першей повстанїцкей пушки у Горватскей”. Без двоумєня, з того, поведло би ше же перша повстанїцка пушка штрєлєла у Горватскей. Значи, информация фалшива. Але, ту цошка инше у питаню. Сцєло ше повесц же ше зявел одгук у Горватскей у вязи зоз першу повстанїцку пушку. З нещєслївим розпорядком словох пришло до помилки, у ствари до — неточносци. Кєд ше логично окончи розпорядок словох, достанєме: Одгук у Горватскей першей повстанїцкей пушки. Тераз ясне же ше одгук одноши на Горватску, а перша повстанїцка пушка на Билу Церкву.

КАЖДИ. Прикметники заменовник кєжди ше часто хаснує и там дзе му не место: Тримали у **каждєй** руки по едно вєльке яблуко; **на кєждєй** ноги мали по даскєльо рани; На кєждим колєнє шєдзєл му по єден унук; Кєжди з нїх двох крєчал несигурно; Стрєтнул двох товаришох и кєждому дал по едно писмо. Як и заменовник шицки, так ше и заменовник кєжди вше одноши на множину котра вєкша як два. Значи, муши буц смисел котри ше одноши голєм на три особи або предмети. Понєже у назначєних прикладох предмети, часци цєла у парох (два), заменовник кєжди треба заменїц з форму числа два, або зоз вязу котра би була прикладнейша, як напр. „Тримали у обидвох рукох по едно вєльке яблуко; И на єдней и на другєй ноги мали по даскєльо рани итд.

У виченю: „Неприятель завжал шицки студні зоз питку воду...” ше очиглядно роби о непохопіваню поняцох: питка вода и пияца, пияца вода або вода за пицє, а тоти значєня не исти.

Пияца вода у найширшим смислу значи: вода котру ше пие, вода за пицє. Але кєжда вода котру ше пие не муши буц и питка вода. Питка вода лєм гєвта котра добра за пицє, котра приємна, а не кєжда котру ше муши попити у рижних нагодох. Значи, вода за пицє то пияца вода, а питка вода то — добра, смачна, приємна, сладка вода.

АМЕРИЦКИ — АМЕРИКАНСКИ. Прикметник котри настал од меновника Латинска Америка похасновани на 4 способи: латино-америцки, латиноамерицки, латинско-америцки и латинскоамерицки. Крем тих, иснуо и други можлівосци як цо: латиноамерикански и латино-американски, латинско-американски и латинскоамерикански.

Обидва форми и **америцки** и **американски** живи, але не чежко замерковац же ше у форми **америцки** чува основа меновника Америка, док у форми **американски** єст вєдєй вязи зоз словом Американец. Же бизме дознали котра форма прикметника зоз спомнутаго меновника найбаржєй одвитує, попрубуєме розпатрити нашє подобни назви як цо: Стрєдня Европа, Чарна Гора, Сримски Карловци, Руски Керєстур, Нови Сад и под. Вшадзи у тих назвох перше присвоєни прикметник а за нїм меновник. Зоз шицких тих назвох виводзимє меновники (односно прикметники) за означованє житєльох, припаднікох по походзєню и под. Так мамє: Стрєдньоевропєян, стрєдньоевропєски, Чарногорєц, чарногорски, Новосадєян, новосадєски и под. З того мож замерковац же ше вшадзи на першим месцє находзи прикметник, а крем того, вшадзи ше у вивєдзєним прикметнику, односно вивєдзєним,

меновніку медзи незложенима словами у новим, виведзеним слове, котре тераз представя зложене слово, находзи глас -о- як вяза медзи тима двома часами. У прикметніку **латинскоамерицки** тиж так на першим месце у основней вязи прикметнік (Латинска Америка) у форми **латинска**, цо одвитуе нашим вязом: Крива Рика, Нова Варош, Червени чот, Чарне моріо. Значи, добре повесц едино латинскоамерицки.

ИНДИЙСКИ ПРИЯТЕЛЄ. Знаме же ше присвойоване (або припадане) виражує зоз розличнима словами (зоз присвойнима заменовніками и присвойнима прикметніками), але и з даедними формами меновнікох (з генитивом або дативом: То кнїжка Сенки Паповей, хижка того человека, дзецку бридки руки и под.). Тото треба знац же бизме легчейше похопели у чим гришка кед ше гвари: Сцигли нам російски приятеле, пришли индийски госци, зишол ше зоз своїм французким колегом итд. Цо ту завадза, цо приводзи до непорозумєня? **Индийски приятеле** значи: приятеле Индийцох, приятеле котри припадаю Индийцом, котри їх, а не тото ше сцело повесц. Ту найскладнейше пристава, место прикметніка з котрим ше виражує припадане, вяза применовнік и меновнік котри указує на походзєне, припадносц тих госцох у державним, политичним або национальным поглядзе. Так би требало повесц: Пришли нашо госци зоз Индії, зишол ше зоз своїм колегом зоз Французкей итд.

ТАРГОВИНСКИ — ТАРГОВЕЦКИ. Гоч прикметніки: **тарговински** и **тарговецки** настали з истого корєня, вони маю розличне значєне. **Тарговински** постал од меновніка **тарговина**, а тарговецки од слова **тарговец**. Уж би зоз того було ясєне о чим треба водзиц рахунку кед ше тоти прикметніки хаснує. Тарговински значи: цо припада тарговини, цо ше одноши на тарговину у широким смислу, а тарговецки — цо припада тарговцови, цо ше одноши на тарговца, та повєме: тарговински одношеня, тарговински догварки, тарговински потреби, а тоти вязи знача: одношеня тарговинох двох жємох, догварка тарговинского послования, тарговини двох жємох, установох. **Тарговецки** ше у тих конструкційох вяже за тарговца, за особу котрей то робота, котра ше занїма з тарговину, та тарговецка догварка значи: догварка медзи тарговцами.

ДОДАТНИ. У бєшєдним язїку интелектуалцох, та тото зявєне не обїшило анї просвитних роботнікох, вше частейше чуц прикметнік: **додатни**. Тот прикметнік постал од дїєсловней основи -да- котра ше находзи и у других словах як цо: дац, давац, додаток, видаток, преподаване, виданє и под. У прикметніку **додатни**, єст тиж так дїєсловна часц -да-, цо у вязи зоз значєнями котри мамє у велїх зродних словах. Але, у прикметніку **додатни**, мамє лєм церпяци прикметнік од дїєслова **додац**- додати, але му прикапчанє ище єдно прикметніцкє предлужєнє -ни. Так ше ту нашли два прикметніцки суфїкси: єден **-ти** за дїєсловни прикметнік церпяци и други **-ни** котри ше додава тому уж готовому церпяцому прикметніку та доставамє: до-да-т-ни, дзе **до-** префїкс, **-да-** основа, **-ти-** суфїкс за церпяци дїєсловни прикметнік, **-ни** прикметніцки суфїкс яки мамє и у других прикметнікох як цо: хижни, кукурични итд. Значи, у прикметніку **додатни** мамє два суфїкси, єден за церпяци прикметнік а други за прикметнік котри означує даяку прикмету. То новє зявєнє, але тиж так и непотребна форма и мож ю замєнїц з другима прикметніками, повєдзмє зоз: познейши, дополнююци, та повєме: познейши кредити, познейши инвестиції, або: дополнююци кре-

дїти, т. є. кредити з котрима ше дополнює гєвто цо дате скорєй, з котрима ше дополнює скорєй дати кредит. Правєнє нових словах вшєлїяк значи язичнє збогацованє, але у тим треба мац и смаку и мири.

ТАЛИЯНСКИ — ИТАЛИЯНСКИ. Вєльо раз, прє єкономичносц висловїюваня, у бєшєдним язїку поскрацуємє дацо цо у писаним слове не шмємє зробиц. На тото нас наводзи приклад: Италия, италиянски, Италийан — талиянски, Талиян, але нїхто за нашу сушєдну жєм не повє: Талия. То може буц звик, але у литературним язїку такому мишаню не шмє буц места. Треба брац гєвто цо основнейше, значи, спрам Италия — лєм: Италийан, Италийанє, италиянски и под.

ДІЄПРИСЛОВНІК НЕДОКОНЧЕНОГО ВИДУ. Дараз дїєприсловнїк недоконченого виду (шпиваюци, идущи, шєдзацї) бул дїєприкметнік и мєнял ше по припадкох, правє як и други прикметніки. Тота прикметна у нашим язїку цєзла. Кєд таки форми почали з часом трациц своїо дїєсловнє значєнє (дїйство, процесуалносц, тирванє, збуванє), розвивало ше другє, прикметніцкє (прикметна, свойство, стан). То ше случовало кєд тоти форми, приключуюци ше цєснейше гу меновніком, почали означовац прикмету того цо меновнік значи. Так змє достали прикметніки: чєчуца (вода), бєжацї (крочай), лєтацї (одряд), путуюци (театер), идущи (гидзєнь), лєжацє (положєнє) и други. Жє то нєшка уж прави прикметніки, видзимє по тим же ше складаю з меновніком, а то значи жє су у истим родзє, чїшлє и припадку. Лєм жє, тоти прикметніки не маю ступньованє, и то правє прєто жє маю и чуваю дацо и дїєсловного. Так ше повє: чєчуцу воду, у чєчуцєй води, и яснє жє чєчуца вода нє вода котра моментално чєчє, то єй лєм означєнє жє вона цєкла, жє є не стояца вода. Нашо польопривредни фажовци ше ламу кєд им треба концизно, з єдним словом повєсц даяки прикметї котри у нашим язїку не мож повєсц з єдним словом. Вони у таким случаю приступаю гу штучному, нацагнутому, нєприродному творєнню словах котри им по смислу одвитує. То гєвти дїєсловни прикметніки котри вїконструовани од присловнікох як предмєта и дїєслова. Нашли змє даскєльо нєправильно вїтворєни форми: швидкоквитацї рошлїни, вчасдозрєваюца овоц, помалїчєчуца вода, ровнолєжацє колєсо и под. Треба ше здогаднуц жє такі „шєрцопараюци“ кованя було и скорєй, повєдзмє у чашє романтичарских розшпиваних пєтох. Правда, тото зложєнє слово ше состої зоз меновніка и дїєслова (шєрцо парац), але наш литературни язїк дзєкєди допушчє и таки зложєни слова зоз присловніка и дїєслова у тєй форми дїєприсловніка котри постал прикметнік. Так мамє: добрєстояци газда, т. є. гєвтот котри добрє стої, котри на добрим мастку. То форма у шїцким иста як и гєвти котри змє первєй спомлї. Лєм, треба и тото повєсц, ту и самє дїєслово **стац** достало иншакє значєнє. Воно вєцєй не значи гєвто: стоїм на ногох, стоїм на жєми, але означує **стан**. З того видно жє на силу новє слово створиц не мож. Шїцки тоти поняца и значєня було лєпше повєсц описово: котри швидко квїтнє, котри швидко дозрєва итд.

МОМЕНТ. Яснє нам жє **момент** — не нашо слово. Глєдаюци по давних часох, найдзємє жє тото слово походзи зоз латинского язїка. У комуникованю ше часто стрєтамє зоз словом: моментално. Як воно настало? Спрам **стално** у сєрбскогорватским язїку и як такє вошло и до нашого язїка. З оглядом жє воно у латинским язїку глїаши: **моментум**, значи бєз -л-, природнє жє и у нашим, а тиж так и у сєрбскогорватским язїку не треба

вигваряц ані писац: моментално, але: моментано. У ствари, треба ше намагац же би ше не хасновало ані тоту форму; вше кед мож, треба повесц: праве тераз, у тей хвильки. Спрам того, найгорше гуториц: моментално, лепше: моментано, а найлепше: у тей хвильки.

ПРЕЗ. „Писатель **през** тоту особу винесол свойо попатрунки. . .” „Ми **през** того діло могли спознац тедишні обставини” „**През** тоту кніжку дознали зме велі ствари” — Познате же применовнік **през** служи за прос-торне означоване, як наприклад: Вишол през облак, Кулька му прешла през руку, але и ориентацийне, не зошицким прецизне часове, як цо: през тидзень, през рок. Кед сцеме повесц дацо о ділу котре зме читали, повеме: Писатель **у тей** особи винесол свойо предкладане; або: Ми **читаюци** того діло, або: **док зме** читали того діло, або, едноставно: **у тим ділу** могли зме спознац тедишні обставини; Зоз тей кніжки дознали зме велі ствари.

НЕЗАБУТИ, НЕПРЕЖАЛЕНИ. „Незабути” и „непрежалени” то церпяци прикметніки у одрекаюцей форми од дієсловох **забуц** и **прежаліц**. Гоч су тераз прикметніки, не маю ступні, тоти таки важни прикметніцки характеристики. **Забудліви** и **незабудліви** ше добре розликую. Забудліви тот цо забува, **незабудліви** — тот цо не забува. Тоти прикметніки ше и ступною. **Незабуваюци** то гевтог котрого не мож забуц; забуваюци — котрого мож забуц. **Незабути** значи котри **не забути**, и аналогіно: **непрежалени** — котри не прежалени. Спрам того, мож повесц и: вон **непрежалени**, вон **незабути**, але и: вон **не прежалени**, вон **не забути** а того ше значене прецагуе и на терашньосц и на будучносц, так же уж значи: вон не будзе прежалени, вон не будзе забути.

ЛОҀИЦКИ — ЛОҀИЧНИ, КРИТИЦКИ — КРИТИЧНИ. И на остатку, слово-два о **лоҀичним** и **лоҀицким**. ЛоҀична вяза то вяза по смислу, вяза котра ма смисла, та гвариме же лоҀична вяза медзи причину и пошлідком, медзи думку и цильом. ЛоҀичне же ше вода змарза на одредзеной температури итд. **ЛоҀицки** закон то закон лоҀицки, науки о правильним думаню, та можеме повесц: лоҀицки закон, цо значи: по лоҀицки медзи причину и пошлідком, медзи зависима поняцами. Подобна ситуація и зоз вязами: **критични час**, цо значи: судьбоносни, котри одлучуе, а **критицке становиско** то домерковане, осторожне, котре одмерюе обставини, дзе ше на шицко меркуе.

Парадоксалне, але правдиве: звичайно ше комбиновано манифестую обидва похопеня — же треба за кажди проблем консултовац писательох и, же треба за найкомпетентнейше преглашиц язичне чувство того котри не мал ніяки контакти з язиками других народох. Тото, у сущносци контрадикторне становиско пропагуе ше у пракси на тот способ же ше, кед треба ошветліц даяки актуални граматични проблем, консултуе писательох, але ше у язiku тих писательох не гледаю стандартни язични норми. Гледа ше того цо найбаржей регіональне, нестандартне, народне.

То не значи же меней образовани человек не треба же би бул компетентни. Напроцив, вше кед ше роби о тематики котра облапя стварносц живота на валале, вше кед потребне слово з котрим ше означи даедно з поняцох блізких селянови, треба ше йому опитац. Але у других случайох, того треба препущиц тим котри прилапели литературни язик як свойо каждодньове средство виражованя, пестуюци го и розвиваюци з колена на колена.

Гелена Медеши

ПРИКЛАДИ З ФРАЗЕОЛОҀИЇ НАШОГО НАРОДНОГО ЯЗИКА

У тей статі давам одну часц з невеликого числа фразеолоҀийних виразох хтори сом потераз записал. Найвцей вирази записал сом од 60-рочней Еуфемии Планчаковой з Нового Саду (народзеной у Коцуре), часц од моїх студентох на годиных руского язика на Лекторату, а едно число виразох сом зазначел у руских народних приповедкох.

О виразох хтори мам записани випитовал сом ше 89-рочней Меланіи Чакановой з Руского Керестура. Векшину з тих виразох и вона чула або их хаснуе у бешеди.

Предпоставям (на основи пар прикладох) же фразеолоҀия керестурскей и коцурскей бешеди не подполно иста.

На тот завод давам фразеолоҀийни вирази хтори сом зазначел у Етнографичним зборніку Т. ХХІХ В. Гнатюка.

ВИРОСНУЦ ДО СВОЀХ РОКОХ. Вироснуц до 18—20 рокох. Кед напр. хлапец лебо дзивче мали, гутори ше: Виросне-вон (вона) до своїх рокох.

И потим неодлуга дал им Бог одного хлапца, тот хлапец барз бул красни на свой образ. И воні ше барз у нїм цешелі, не далі би го булі нізач. Як уж тот хлапчик вироснул и почал ходзиц до школох, бул барз мудри, барз ше добре учел. Як уж **ВИРОС ДО СВОЀХ РОКОХ** и воні го сцелі оженіц. А вон ше не сцел женіц; вон так гварел же пойдзе швет пробовац. (133. бок, приповедач Мелана Финдрик)

ДОК ЧЛОВЕК З ОКОМ КЛІПНУЛ, ДОК З ОКОМ КЛІПНЕС. Кед ше дацо барз швидко зроби. М. Чаканова илустровала ми тот вираз зоз виреченьом: **ДОК СОМ З ОКОМ КЛІПНУЛ**, уж го такой нет.

Кед ше зишло войско, Чарного краля войско за одну минуту-за два Червеного краля войско шицко збилі. Як то видзел наймладши жец же уж им гуя, лем виныл кантар з драгоцини каменя, потресол го, дораз бул на коньове на таким зоз драгоцини каменя и шмати таки мал и серсан, шицко зоз драгоцини каменя. И при нїм еден реҀемент катонаци, шицки на таких коньох и у таких шматах як цо и вон. Вдеря на Чарного краля войско, але то лем тельо було **ДОК ЧЛОВЕК З ОКОМ КЛІПНУЛ**, уж не було ані одного зоз Чарного краля войска. (59. бок, приповедач Имре Фаркаш)

ЗНЕСЦ (зроніц, зняц, звесц) **ЗОЗ** (того) **ШВЕТА**. Зніщиц, забиц. У приповедкох тот вираз похасновани зоз дієсловами знесц и зроніц, М. Чаканова го зна зоз дієсловом зняц, проф. Кочиш го записал з дієсловом звесц.

Дієслово **зроніц** (з-роніц, праславянски **roniti** зродне з немецким **ripfen** = **чечиц**, **струїц**) иснуе и у других славянских язикох, ма розлични значеня: **збиц** (овоц), **побиц** (неприятеля), **чечиц** (о слизох) и под.

(Янчи сцек а од чорта и приходзи на други швет. Ту го едни людзе сцу оженіц зоз свою дзивку, ту хторей и чорт ходзи. Чорт го гоні, Янчи ше грабе на древо.) Кед жвири (Янчийово помагаче) добеглі, влапелі того у желеней бунди (чорта), так го розтаргалі, же з нього ані фундамент не остал. (. . .) Янчи зишол долу з древа. Пойдзе на квартал, там дзе ше мал оженіц, позабивал их шицких, же го так сцелі окламац и **ЗНЕСЦ З ТОГО ШВЕТА**. (30. бок, Имре Фаркаш)

(Нєвирна шєстра, збойнікова любовніца, на спрєводзку повязала брата.) Дораз вишол тот збойнік и вжал шаблю, сцєл му главу одрубац. (. . .) Тєди (брат) гварєл: „Добрє мнє мой оцєц гуторєл: „Нє бєр зоз собу жєнску полу”, алє я то нє думал жє кєд вєжнєм зоз собу мою шєстру, жє вона мнє З ТОГО ШВЄТА ЗРОНІ. Уж я видзим жє мушим погинуц.” (93. бок, Осиф Кулич)

(Царова дзівка одала шє за ошлєпєного Андрия, та ю оцєц-цар послал до швєта зоз нїм. У дражє Андри барз смиядни.) Намиря на єдну студню, то була стара студня. Нє було каблє, анї паланки. (. . .), „Знаш цо, чловєчє? Я шє схилїм, та шє напиєм, а ти стой на странє жє би ши нє спаднул до студні. А вєцка ти шє схилїш, а я цє будзєм тримац жє биш нє спаднул.” (. . .) Як почал пиц, а вона му главу до води прибила: „Єйнє, жєно, шєрцо мойо, уж видзим жє ши ми на зрадзє. Уж ши мє зуновала водзиц.” „Нє на зрадзє, нє, гвиздо моя, лєм пий.” Вон шє схилї, та заш пиє. Вона му заш главу до води прибиє. „Єйнє, жєно, уж видзим жє ши ми на зрадзє, жє МЄ СЦЄШ ЗОЗ ШВЄТА ЗНЄСЦ. Зуновала ши мє водзиц.” „Нє зуновала, нє, подбочніку мой злати! Лєм пий.” Вон почнє пиц, вона му заш главу прибиє до води. „Уж видзим, жєно злата, прєкєдвєшна, жє ши ми на зрадзє. Сцєш мє до студні дрилїц.”

Вираз (буц) НА ЗРАДЗЄ (дакому) зазначєл сом лєм на тим мєсцє, у живєй бєшєди сом го нє чул, М. Чаканова го нє знала.

НЄ ВЕРИЦ ШЄ НАСЛУХАЦ (напатриц). Кєд шє нє мож наслухац, напатриц (кєд дацо барз краснє). Гутори шє: Таки ма глас, НЄ ВЕРИМ ШЄ ГО НАСЛУХАЦ (т. є. нє можєм шє го лєм наслухац), Так люби жєну, НЄ ВЕРИ ШЄ НА НЮ НАПАТРИЦ (нє можє шє лєм напатриц на ню).

(Цар и министровє опатраю виробки двох майстроx.) Принєшє златар свою ствар, то була шкатула. Даю царови, цар опатри и дава паном. (. . .) Вєжнє тоту шкатулу вандровнік, та ю розтвори, винє злату рибу; заш кажди опатра; барз краснє, нє можу прєхвалїц. Вєжнє ю заш вон до рукох, вандровнік, розтвори рибу, кєд почнє грац! Алє НЄ ВЕРЯ ШЄ НАСЛУХАЦ. (177. бок, Митро Паланчани)

ПИСАЦ ШЄ ЮНАК (юнаком). Буц юнак, важиц за юнака.

Пойдзє (Андри) до хижи, шаркань лєжи на посцєлі, а ноги аж на жєми. Шєйсц глави ма. „Ставай, пайташ, госца ши достал!” Тот ши. Андри сєбє дума: „Могол бим го забиц на шпийчкѣ, алє НЄ ПИСАЛ БИМ ШЄ ЮНАК.” Копнє му до ногох: „Ставай, госца ши достал!” (. . .)

Пойдзє до другєй хижѣ, там лєжи на посцєлі шаркань о дзєвєц глави. Ноги аж по дзєвери, а глави на посцєлі. Андри сєбє дума: „Но, видишц, мог бим и того забиц на шпийчкѣ, алє бим шє НЄ ПИСАЛ ЮНАК.” (81. бок, Имрє Фаркаш)

ПОЙСЦ В ШВЄТ ЗА ОЧМИ. Бєз циля пойсц до швєта, кадзи очѣ вода.

(Кральова дзівка одала шє за ошлєпєного Андрия; оцєц ю посила до швєта). Влапєла го за руку, одвєдла го гу єй оцови: „Но, апо мой любви, ту мой чловєк; ашов и мотика нас нє розрубє!” Оцєц

єй гутори: „Гат добрє, дзівко моя, кєд ши сєбє лєм такогѣ вибрала, та лєм шє збєр, а ИДЗ зоз нїм В ШВЄТ ЗА ОЧМИ. Я цє нє сцєм зоз шлєпим чловєком. Идз дзє знаш.” (87. бок, Имрє Фаркаш)

(Бобок Янчи виратовал братоx и шєстри од шарканя, алє го браца нє любєли, бо бул барз мали.) Видзи вон жє його браца шє на нго гнїваю, нє сцу з нїм анї бєшєдовац, та гутори оцови, мацєри: „Знацє цо, апо и мамо? Я ПОЙДЗЄМ ШВЄТ ЗА ОЧМИ; браца шє на мнє гнїваю, анї зо мну бєшєдовац нє сцу, жє я барз малючки. Та я пойдзєм дзє я знам.” (159. бок, Имрє Фаркаш)

ПОЙСЦ И З РУКАМИ И З НОГАМИ. Барз дзєчнє пойсц, барз жадац пойсц.

(Кральовому синови чорт однял жєну.) Пошол до минєшу, вибрал сєбє єдногѣ доброго коня, шєднул на нго, пойдзє по жєну. Пойдзє там, жєна го збачєла жє то вон, вжалє канту, пойдзє на воду там гу тєй студні дзє вон коня напєва. Кєд пойдзє там, вон ю здалєки позна, та шє ю пита: „Та чи придзєш, жєно, дому?” „Шак знаш жє ПОЙДЗЄМ И З РУКАМИ И З НОГАМИ, бо ми ту барз нєдобрє!” Шєдно на коня обидвойо, та идю.

(Чорт их сцигнул и заш му однял жєну.) А тот придзє дому плачуци. Вибрал сєбє другогѣ коня, та сєбє дума: „Тот оздалєк лєпшє можє бєжиц!” Заш пойдзє по жєну. Кєд пойдзє там, вона правє идзє на воду; та шє єй пита чи придзє зоз нїм дому? „ПОЙДЗЄМ вєра И З НОГАМИ И З РУКАМИ, бо ту мнє барз нєдобрє.” (115. бок, Имрє Фаркаш)

СТАВАЦ (стануц) ДО ПОЛЯ. Виходзиц з войском до бою.

Турок шє дочул жє єст нови цар, та на нго писал да му СТАВА ДО ПОЛЯ. Так го Турок збил жє и його самого зоз собу вжал жє го нїда назад нє пуци. (67. бок, Митро Паланчани)

И вон (Чєрвєни король) шє барз погнївал, дораз налєл: „. . . Алє чєкай, пошлєм му цошка єщи: пошлєм му бузогвань (буздовань) таки чєжкѣ цо мал дванац мєтєри.” Вжал до руки, та го руцєл до краля. И на нїм булє написано жє да му го пошлю так як вон го послал, да му го руца до його обисца, бо кєд нє, та най СТАВАЮ ДО ПОЛЯ, будзє война. (100. бок, Имрє Фаркаш)

ХОДЗИЦ О ГЛАВУ, ХОДЗИЦ О ШМЄРЦИ (дакому). Робѣц дакому злє, пробовац забиц дакого.

(Єжибаба порадзєла краля най да своєй жєни поєсц синово шєрцѣ и мали палец жє би виздрєвєла.) Ягєр (ловар) дораз почал плакац, та гутори: „Знацє цо, король найяснєйши? Нє слухайцє ви тоту босорку стару, ша тотє нє зна анї дєбла, лєм вона шє барз гнїва на вашого хлєпца, та зато вас так порєєла, бо иншак нє можє му О ГЛАВУ ХОДЗИЦ.” Король му гутори: „Цо сом гуторєл, то сом гуторєл; то муши буц.” (52. бок, Имрє Фаркаш)

Облєкла дзівка на сєбє гадвабни шмєти, поवरєху облєкла злати. Злати пєрсєнь на руку сєбє положєла. Виняла єщи єдєн таки исти пєрсєнь, вложєла му на його палец, гварєла му: „Одтєраз ти будзєш мой муж, а я будзєм твоя жєна, жє би ти мнє нє опуцєл док ти жиєш и да ми нє будзєш ХОДЗИЦ О МОЄЙ ШМЄРЦИ и да шє нє даш нїкому окламац прє мнє (. . .). (243. бок, Осиф Кулич)

ХОДЗИЦ О (дачийм) ЗДРАВЮ. Старац ше коло дакого же би виздрвел.

Вираз сом лем на тим месце зазначел, але го тиж тримам за устаемнени.

(Шицки жвири пришли опатриц хорого лева, лем лішка не пришла.) Дораз на ню зричел їх вельки, силни лев: „Дзе ши була до-тераз? (. . .)” „Літам вас, велькоможни пане, опросце ми, я не так же сом мушела остац дома, але сом О ВАШИМ ЗДРАВЛЮ ХОДЗЕЛА, бо сом знала же сце барз хори, та сом глядала вам ліки, да ви будзеце нашим царом.” (Том XXX, 6. бок, Осиф Кулич)

(Буц) ЧЕЖКО НА ДАКОГО. Кед дахто у велькей неволі; кед ше барз похори.

(Кральов син надвладал шарканя.) Шаркань ше му пита крашне: „Охаб ми, чловеце, живота, дам ци еден стриберни кантар. Та кед НА ЦЕ ДАЦО ЧЕЖКЕ БУДЗЕ, лем стрешеш зоз тим кантаром, дораз достанеш еден реґемент стриберних катонацох на стриберних коньох и стриберни серсан шицок.” (55. бок, Имре Фаркаш)

Пойдзе (Янчи) гу студні, а там фаркаш лежи. (. . .) „Голт, Янчи, не шмеш однесц води док ше не будземе пасовац!” Влапелі ше пасовац. Руцел го Янчи горе поверх себе. Вон ше му питал: „Не забий ме, будзем ци на помоци!” И вон го не забил. Дал му фаркаш одну пицалку: „Кед НА ЦЕ БУДЗЕ ЧЕЖКО, запискай, я там будзем.” (92. бок, Осиф Кулич)

Як (царов син) ишол до тей баби, та нашол при едней води — вонка риба була з води вируцена, та му тота риба гуторела: „Руц ме, брацику, до води, та ци дам зоз себе одну лупку; кед БУДЗЕ НА ТЕБЕ даїдзе ЧЕЖКО, та тоту лупку почухаш, та ци будзем у помоци!” (138. бок, Юла Молнар)

ШВЕТ ПРОБОВАЦ. Исц по швецце пробуючи своєю знане и искусство, глядаючи дожица.

И воні двоїо (Янко и шестра) за даяки час газдовалі. И вон раз надумал да вон пойдзе ШВЕТ ПРОБОВАЦ. Вон ей гварел: „Ти, шестро, дзивка, ти ше можеш одац; жийце ведно, я ци охабим шицко того цо ми ту маме. Не вежнем од тебе ніч инше, лем мойого коня и шаблю, а гевто ци шицко охабим.” (91. бок, Осиф Кулич)

Бул еден чловец зоз жену; воні модлелі Бога же би им дал едного хлапца. То бул хлапец и барз ше му зрадовалі. (. . .) А вон вецка гайд охаби оца свойого. Пошол же будзе ШВЕТ ПРОБОВАЦ. Та наишол на драже на едного Циґана, та го вжал за пайташа, того Циґана. А воні вецка путовалі зоз тим Циґаном. (172. бок, Петро Горняк)

ЯК ЄДНО А ЄДНО. Подполно исти на випатрунок (напр. двоїо целятка, два особи). Гутори ше: Так барз здабу, ЯК ЄДНО А ЄДНО.

(Червени краль задава другому владарови рижни задатки, кед их тот не одгадне, Червени краль го нападне з войском.) Так то стої за еден час. Пошле йому Червени краль тройо гачата чарни, еднаки, ЯК ЄДНО А ЄДНО, ані векше, ані менше, же би саднул же хторому рок, хторому два и хторому три. Ходза там садац, не годзен ніхто саднуц. Вельки плач; кед не садню, треба пойсц до войны. (Шицки за-

датки за цара одгадуе замутовани Варґа-леґиць. Вон радзи царову дзивку най пове оцови и мацери як же ше ей шніло як можу ришиц задаток.) „Шніло ше ми же бизме насипалі на три громади, на одну громаду овса, на другу громаду жита, а на третю громаду кукурици; та хторому рок, пойдзе гу овсу, а хторому два, пойдзе гу житу, а хторому три, пойдзе гу кукурици.” (99. бок, Имре Фаркаш)

(Спац) ЯК ДРЕВО, ЯК МЕРТВИ, ЯК ЗАРЕЗАНИ, ЯК ПНЯК (?).

Пойдзе (Андри) до трецей хижки, там лежи шаркань на пощелі, а ноги до дзверох упарти так же Андри ше ледво нука уцискал. „Ставай, пайташ, госца ши достал!” Тот ніч, ШПИ ЯК ДРЕВО. Андри себе дума: „Но видзиш, мог бим и того забиц на шпиячки, але бим ше НЕ ПИСАЛ ЮНАКОМ!” Копне му заш до ногох, аж му глави диріно: „Ставай, пайташ, госца ши достал!” Тот ше обраци на други бок. ШПИ ЯК МЕРТВИ. (82. бок, Имре Фаркаш)

У бешеди чул сом тот вираз и зоз діеприкетніком **зарезани**.

(Знац, видзиц) ЯК ШВЕТ СТОЇ. Знац, видзиц цо ше случуе у швецце, як жию людзе.

(Царови ше едно око вше шмее, а друге му вше плаче. Кед ше му двоє старши синове питали цо причина тому, вон нагнівани руцел за німа шаблю. Кед му наймладши син принес рано воду на умиване, гварел му:) „Та зато ше мойо око едно вше шмее, а едно вше плаче же ви таки троме хлопи, а ещи не знаце ЯК ШВЕТ СТОЇ, та ше ганьбим за вас. Я кед таки бул, я шицок швет побегал.” Йоан вец ше зобрал, вжал воду и пошол гу братом. А браца ше му питаю: „Чи ци опец повед?” „Правда же ми повед, не так як вам.” „Та чом?” „Та зато ше оцово око едно вше шмее, а едно вше плаче, же ми троме юнаци, а ми не знаме ЯК ШВЕТ СТОЇ.” „Но ніч тераз,” Андри гутори, „я найстарши брат з нас трох, я тераз пойдем ШВЕТ ПРОБОВАЦ.” (44, 45. бок, Митро Паланчани)

Юлиян Рамач

ВАРВАРИЗМИ НЕМЕЦКОГО ПОХОДЗЕНЯ У НАШИМ ЯЗИКУ

Тота робота уклапя ше до загальних намаганьох же би ше до нашого языка унесли наукововигледовацки нормативи звичайни и прилапени у лингвистичней науки.

Змист и обсяг такей роботи одредзела сама тема котра дата у самим наслове: утвердзоване германизмох у нашей бешеди. Исц далей од поставеней теми значело би, з часци, препуциц ше гипотетичним и априорним судом за котри у тей хвилки нет ні потреби ні оправданя.

Кажда вигледовацка робота муши буц фундована на поступковей методолоґіи и тот прилог лем перша гарадича у таким напярме.

Материял, котри у тей роботи зазначени, виходзи з велькей своєї часци зоз живеї каждодньовой бешеди и за нас зошицким, мож шлебодно повесц, ирелевантне на тот завод чи даєдно слово, котре ми превжали з немецкей бешеди, немецкого або иншого походзения. Медзитим, у самим

тексту, правди за дзеку, зробени у дзепоедних випадках і такі інтервенції котри ше не складаю з винешеним принципом: дати кратки толкованя при тих словах котри глібоко зажити як нашо, а чия цала фонологія і етимологія упуцію на вплив немецкого языка, і попри тим же їх немецки язык превжал з других языкох. За винешену констатацию найприкладнейше нашо слово байбер. Немци гваря *der Barbier*. Медзитим, на французким языку байбер ше гвари *le barbier*, на італіянским *il barbiere*; на англійским *barber*. Вшеліак же у основи нашого меновніка байбер французке слово *la barbe*, або італіянске *la barba*, а не немецке *der Bart* як тоти народи гуторя за браду. Розуми ше же у нашим випадку зошицким неважне чи Немци мено байбер вжали од Французох або Італіянох, бо воно, як ми видзели, по походзеню з романских языкох. Кед бешедо о тим слові, веі воно вшеліак спада до часох скорей нашого приселеня, а превжали зме го од Немцох з котрима зме були помишани і у дотуку у нешкайшей Пряшивцини.

Як уж спомнута, розпатраня у напрямі винешеного прикладу одвели би нас поза поставену тему і попритим понад шицко вигледую спеціалну філологічну фаховосц.

Потребне тиж дац даскельо зауваги котри виходза зоз характера самей матерії: велька векшина германізмох ма у нашій бешеди исту етимологію як і у немецким языку. Прето не були потребні ту таким словом ніякі додатково толкованя. Таки слова, наприклад: гайзібан, друкар, шина, плуг, шамла і други. Толкованя були потребні у двох випадках: перше, кед немецке слово у нашій бешеди страцело своіо перше, основне значене і у нашій бешеди достало нове. Нашо слово *дунц* означує конзервовану овоц, а немецке *der Dunst* значи пара, випарене. Таки слова і **мишлінгі**, **пендель** і други. Друге, слова превжати з немецкей бешеди котри постали у нашій уж архаїчни прето же ше вше меней хасную та их значене терашні генерациі не розумя, або прето же таки слова вимераю з нашу найстаршу генерацию, котра ище спознала часи под Австро-угорску. Таки слова наприклад: дековац, декунгі, крумбух, шифа і други подобни. На тим месце треба замерковац же спомнути слова з другей групи, у одношеню на першу, у велькей меншини.

Треба вериц же немецки слова у нашій бешеди було вельо вецей як тераз ту зазначени. Пре познати причини ми ше стретаме з першимі писанима жридлами на нашій бешеди аж зоз зявеньом Гнатюкових вигледовацких роботих. Нет сумніву, як ше трацел і конечно страцел вплив немецкого языка, так ше трацели і вимерали слова вжати з теі бешеди, а по нешкайши дні затримали ше лем тоти котри глібоко влапели кореня у живеі каждодньовой усней бешеди.

Попрі шицким, заш лем, могло ше случиц же на тим месце і на тот завод не облапени шицки германізми у нашій бешеди. Прето би було добре кед би тота робота була лем перши, а ніяк остатні крочай у дальших вигледовацких намаганьох.

А

абрихтовац, нем. *abrichten*, сг. обучава-ти, дресирати.

акурат, нем. *akkurat*, сг. тачан, брижлів.

анцугі, нем. *der Anzug*, сг. одело.

Б

баволна, (фина волна) нем. *die Baumwolle*, сг. памук. М. Кочин зазначел і паралелну назву **памута**, котра, по нім, превжата з малярского од слова **памуг**¹.

байбер, нем. *der Barbier*, сг. бербер. Слово превжате з немецкого, гоч е по походзеню з романских языкох: *la barbe* брада *le barbier* байбер, на французким языку; *la barba* брада, *il barbiere* байбер на італіянским языку.

банкрот, нем. *Bankrott*, сг. банкрот. Слово превжате з італіянского языка *la banca rotta*, зламана лавка. (Дакеди не було банки, але ше з пенежом маніпуловало на шицох, на деревених лавках. Хто препад, зламал лавку)

банкротировац, *bankrotieren*, сг. банкротирати.

батист, нем. *das Batist*, сг. фино платно.

белави, нем. *blau*, сг. плави.

бефел, нем. *der Befehl*, сг. наредба. Тото слово, як і други йому подобни, превжате з военной терминологіі і нешка е архаїчне. Под час Австро-Угорскей воєна команда була на немецким.

бединавац, нем. *bedienen*, сг. служити, послуживати.

бештеловац, нем. *bestellen*, сг. наручівати, поручити. Нешка архаїзм.

библия, нем. *die Bibel*, сг. библия.

бицикла, нем. *das Bicykel*, сг. бицикл.

блатфус, нем. *der Platfuss*, сг. дустабан, човек равних табана.

блазен, нем. *blasen*, сг. дувати, пирити. Перше значене ше страцело. У нашій бешеди ма значене: на границі наівного до приглуного.

блок, нем. *das Block*, сг. бележница, нотес.

бойтар, (пес), нем. *der Beutel*, сг. кеса, торбица. М. Кочин тото слово вжал же е з малярского языка, дзе ма исте значене. Медзитим, до малярского вошю з немецкого, лем ше му перше значене пременело.

боктер, нем. *der Bahnwärter*, сг. чувар пруге. Тото слово архаїзм, хасновали го генерациі котри зазнали Австро-Угорску.

боргі, нем. *der Borg*, сг. зајам, вересија.

борговац, нем. *borgen*, сг. узаймити.

бремза, нем. *die Bremse*, сг. кочница.

бреновац, нем. *brennen*, сг. горети, пеі и (— *die Haare*) увијати косу.

бренайзло, нем. *der Brenneisen*; сг. гвозже за кудрављење косе. Пред войну, док дзвизчата плетли власи і ношели шицки, а не було фризеркох на вала-ле, сами ше бреновали.

броки, (у патрони) нем. *der Brocken*, сг. сачма, парче, комад, мрве.

брушлік, нем. *die Brust*, сг. груди, прса. У нашій бешеди справ теі аналогіі виведзене нашо слово першняк, котре ма иншаку ниянсу у истим значеню.

брух, нем. *der Bruch*, сг. кила (хорота — опущени черева і жалудок).

В

вагон, нем. *der Wagen*, сг. кола.

вандровац, нем. *wandern*, сг. путовати (пешке), лутати.

вандровацш, меновник виведзени од ді-слова *вандровац*.

валцер, нем. *der Walzer*, сг. валцер.

вексла, нем. *der Wechsel*, сг. меншца.

вербовац, нем. *werven*, сг. наговарати, — *Rekruten* позивати *рекруте*.

викловац, нем. *wickeln*, сг. замотавати.

викс, нем. *die Wische*, сг. маст за обуфу.

виксац, нем. *wichsen*, зг. мазати, намазати.

вифасовац, слово виведзене од немецкого діслова *fassen* чийо ше перше значене страцело і у нашій бешеди значи: зошиц вину, одвитовац за дацо, чекац кару.

Г

гайзібан, нем. *die Eisenbahn*, сг. железница.

гарешт, нем. *der Arrest*, сг. затвор.

гарештовац, нем. *arrestieren*, сг. ухапсити. Отадз і виведзени меновник **гарешта-нец**.

гайштук, нем. *das Halstuch*, сг. у буквалним прекладу—марама за врат, шал. У нас тото слово нешка архаїчне.

гобель, нем. *der Hobel*, сг. струг, ренде.

Г

галер, нем. *der Koller*, сг. оковратник.

ганц, нем. *ganz*, сг. цео, сав, потпуно.

гемішт, нем. *gemischt*, сг. мешовито.

Слово означує мишани напоі. Подобне коктелу.

гестиколовац, нем. *gestikulieren*, сг. млатарати рукама.

гилта, нем. *giltig*, сг. оно што вреди. Слово нешка архаїзм.

гиртна, нем. *die Gurtel*, сг. појас.

гланц, нем. *der Glanz*, сг. сјај.

гланцац, нем. *glänzen*, сг. сјјати, угладити.

глат, нем. *glatt*, сг. гладак, раван, гладко, просто.

град, нем. *der Grad*, сг. степен, ступањ.

грунт, нем. *der Grund*, сг. земљиште, тло, основа.

грумбух, нем. *das Grundbuch*, сг. земљишна књига.

гума, нем. *das Gummi*, сг. гума

гур глац, нем. *gurgeln*, сг. испирати грло.

¹ Микола М. Кочин: Пожички з малярского у нашій бешеди „Шветлосц” 1971/45.

Д

дампф, нем. der Dampf, сг. пара, испарење.
дампферка, нем. das Dampfwerk, сг. пароброд.
датум, нем. das Datum, сг. датум. Слово датум ше траци або страцело, а прилапена друга назва датум.
дека, нем. die Decke, сг. покривач. У нашим язичку од дјеслова покривац, виведзени меновник у духу нашого язика — покровец, аналогно як и у немецком и сербским лем з другу ниянсу у значено.
дековац, нем. decken, сг. закљонити. Нешка архаизм з военой терминологији под Австро-Угорску.
декуни, нем. die Deckung, сг. покриване, заклањање, обезбеђење. Иста заувага як и за предходне слово.
дихтунг, нем. die Dichtung, сг. заптивка.
дратва, нем. der Draht, сг. жица. Груба нитка прецагнута през смолу. Шустерска нитка, док ше ципели правели ручно.
дрот, истого походзения як и дратва.
дротовац, нем. drahten, сг. жицом проштити.
друкар, нем. der Drucker, сг. штампар.
друк, нем. der Druck, сг. притисак, терет, штампање. У нас ма значене — штампање.
дуниц, нем. der Dunst, сг. испарење, пара. У нас ма друге значене — конзервоване овоци на пари. (das Dunstobst — компот)
душли, нем. doppel (t), душли, двоструки.

Е

елефант, нем. das Elefant, сг. слон.

К

кабел, нем. das Kabel, сг. жица, ведро. Обидва значения и у нашим язичку.
канабель, нем. das Kanarre, сг. диван.
карта, нем. die Karte, сг. карта.
каруца, нем. die Karre, сг. колица, кола. Будзе же того слово вошло до нашей бешеди зоз сербского каруце, а тот язык го превжал з италијанского la saggozzella. На Горници нашо предци, пре својо худобство и биду, не хасновали таки луксузни и парадни кочи.
кирбай, нем. die Kirchweih, сг. црквено освећење храма.
клайбас, нем. das Bleiweiss, сг. оловно белило. Не ясне як пришло до заменования основних консонантох у зложе-

ним нем. меновнику; -b- зоз -k- и -w- зоз -b-. Може би нам близиши поияшнения дало познаване нем. диалектох, окреме бешеди Швабох.
клавир, нем. das Klavier, сг. клавир.
класа, нем. die Klasse, сг. разред.
квартиль, нем. der Quartier, сг. стан.
кнап, нем. knarr, сг. тесан, узан, сучено. У нашей бешеди ма ише значене: правё по мери, як треба, ани меней, ани вецей.
комора, нем. die Kammer, сг. остава.
конк, нем. der Gang, сг. стаза, ходник.
кост, нем. die Kost, сг. храна.
коштывац, нем. kosten, сг. стајати, коштити, окусити.
креденц, нем. der Kredenz, сг. орман за јело и шаје.
кугла, нем. der Kugel, сг. кугла.
кумшт, нем. der Kunst, сг. уметност, вештина.
курбля, нем. die Kurbel, сг. ручица на котачу (вретену, полузи).
куршмит, нем. der Kurschmied, сг. поткивач (који лечи коње).
куршлус, нем. der Kurzschluß, сг. кратак спој.

Л

лагер, нем. das Lager, сг. лежај, лофор. У нашим язичку тиж обидва значения.
ласкоч, нем. die Last, сг. терет. Наш зложени меновник ма за перше слово спомнуте немецке слово за терху. Буквално — терховни коч.
лайбик, нем. der Leib, сг. тело, стук.
лампа, нем. die Lampe, сг. лампа.
лампац, тиж виведзене од меновника лампа.
лата, нем. die Latte, сг. летва.
лепья, нем. die Lilie, сг. льиљан, крин.
линия, нем. die Linie, сг. линија, црта.
лихт, нем. licht, светао, јасан.
лиферовац, нем. liefern, сг. предати, испоручити.
лорбер, нем. der Lorbeer, сг. ловорика.
лумновац, нем. lumpen, сг. пијанчити.
луфт, нем. die Luft, сг. воздух.

М

магазин, нем. das Magazin, сг. стовариште. Слово превжате з француске бешеди — le magasin дзе ма значене — тарговина, робна хижка, дутян.
мадрац, нем. die Matratze, сг. душек.
майстор, нем. der Meister, сг. мајстор.
мальва, нем. die Malve, сг. слез

мальовац, нем. malen, сг. сликати.
маляр, нем. der Maler, сг. сликар, молер.
мандуля, и нем. die Mandel, сг. бадем, мандули, сг. крајници. У нас едина и множина маю розлични значения: у множини ше означае хорота-чопи, у единици овоц.
марка, нем. die Marke, сг. марка.
маса, нем. die Masse, сг. маса, гомила.
масивни, нем. massiv, сг. масиван.
маска, нем. die Maske, сг. маска.
маскировац, нем. maskieren, сг. маскирати.
материјал, нем. das Material, сг. грађа, роба.
матрикула, нем. die Matrikel, сг. главна уписница, матрикула.
машина, нем. die Maschine, сг. машина.
машиневер, нем. das Maschinengewer, сг. митраљез. Слово нешка архаизм з военой терминологији. Буквално — машинска пушка.
махер, нем. der Macher, сг. израђивач, творца.
меблирац, нем. möblieren, сг. намештати.
мерковац, нем. merken, сг. приметити, запазити, утввити.
мишпац, нем. mischen, сг. мешати.
мишлинг, нем. der Mischling, сг. мелез, мешанац. Немецке значене ше у нашей бешеди страцело.
монтирац, нем. montieren, сг. наместити монтирац. Слово француского походзения monter — попуц(ше); саставити.
мордовац, нем. morden, сг. убити, уништити. У нас ма другу ниянсу у значено: трапити ше, мучити.
мустра, нем. das Muster, сг. узорак, мустра.

Н

нигер, нем. der Neger, сг. црнац.
новтаруш, нем. der Notar, сг. бележник.

О

огурка, нем. die Gurke, сг. краставац.
олей, нем. der Öl, сг. уље.
окуляри, нем. das Okular, окулар, сочиво.
ордонанс, нем. der Ordonanz, сг. наредба, ордонанс. Француского походзения — l'ordonance: розпорядок, розказ, рецепт, посилни. Меновник виведзени з дјеслова ordonner—розказац: l'ordre — розказ, порядок (шор).

орган, нем. das Organ сг. члан, чуло. Тиж з француского: l'organe — средстве, орган, глас. Отадз организовац.
органц, нем. die Orgel, сг. оргуље. З француского l'orgue з истим значением.
орнодла, нем. die Naarnadel, сг. укосница.

П

пак, нем. das Pack, сг. дењак, замотуљак.
пакпапер, нем. das Packpapier, сг. хартија за паковање.
пактрејер, нем. der Packträger, сг. носач.
пакет, нем. das Paket, сг. пакет.
пакт, нем. das Pakt, сг. уговор, споразум.
палата, нем. der Palast, сг. палата.
палачинка, нем. die Palatschinke, сг. палачинка.
папер, нем. das Papier, сг. хартија.
пар, нем. das Paar, сг. пар, або пара
парада, нем. die Parade, сг. парада.
парадича, нем. die Paradiesapfel, сг. парадајз. У буквалним значено: райске яблоко. У основи того зложеного меновника француске слово le paradis (рай) котре у истим значено хаснуо и Немци — das Paradies. Наша назва парадича вжата з мајарского — paradicsam як то и М. Кочиш зазначел, гоч воно, ми видзели, не мајарского походзения.
париц ше, нем. raagen, сг. спаривати, сјединити.
парк, нем. der Park, сг. парк. Слово француского походзения — le parc.
паркет, нем. das Parkett, сг. паркет.
паркировац, нем. parken, сг. оставити ауто.
парламент, нем. das Parlament, сг. народна скупштина. Тото слово приходзи з француского — le parlement.
партия, нем. die Partei, сг. партија, странка. Тиж француского походзения — le parti, партија, странка.
пасенд, нем. passen, сг. таман, подесан.
пасирац, нем. passen, сг. пристајати, одговарати.
патрона, нем. die Patrone, сг. фишек, чаура.
пауза, нем. die Pause, сг. одмор, пауза.
паузирац, нем. pausieren, сг. одморити се.
пациент, нем. der Patient, сг. пацијент, француского походзения — le patient, у истим значено, хорц, пациент.
педала, нем. das Pedal, сг. педал, подножје.

пелц, нем. der Pelz, ср. крзно, бунда.
пендель, нем. der Pendel, ср. клатно. У
нашей бешеди у зложеним меновнику
— пендель галов, ср. рибарска мрежа
(сачмарица). Французского походзена —
le pendule, ср. клатно, (сат са шета-
лицом).

пензия, нем. die Pension, ср. пензия.
Тиж з французского языка — la pen-
sion, ср. пансион, пензија.

персона, нем. die Person, ср. лице, лич-
ност. Од французского — la personne.

персонал, нем. die Personal, ср. послуга.

печач, нем. das Petschaft, ср. печат.

пишқац, нем. pissen, ср. мокрити.

пиксла, нем. die Büchse, ср. кутија.

пинтовка, нем. die Pinte, ср. флаша.

план, нем. der Plan, ср. раван, равнища,
напрт.

планирац, нем. planieren, ср. планирати.

пломба, нем. die Plombe, ср. пломба.

пflug, нем. der Pflug, ср. плуг.

поки, нем. die Pocke, ср. богиње.

попер, нем. der Pfeffer, ср. бибер.

порта, нем. die Pforte, ср. врата, капија.

порцелан, нем. der Porzellan, ср. порцу-
лан.

пошта, нем. die Post, ср. пошта.

преса, нем. die Presse, ср. преса, штампа.

пресовац, нем. pressen, ср. пресовати,
угњетавати.

проба, нем. die Probe, ср. проба, узорак.

пробовац, нем. proben, ср. огледати,
пробати.

програма, нем. das Programm, ср. прог-
рам.

пумпа, нем. die Pumpe, ср. шмрк, пум-
па.

пумповац, нем. pumphen, ср. црпети,
пумпати.

пункт, нем. der Punkt, ср. тачка.

Р

райбац, нем. reiben, ср. рибати, трљати.

ратовац, нем. retten, ср. избавити, са-
чувати.

рихтац, нем. richten, ср. управити, на-
местити.

С

сиц, нем. der Sitz, ср. седиште.

смак, нем. der Geschmack, ср. укус.

смаковац, нем. schmecken,

Т

танцовац, нем. tanzen, ср. играти

танец, нем. der Tanz, ср. игра.

трешка, нем. dreschen ср. врћи, млати-
ти. Отадз die Dreschmaschine, ср. вр-
шалица, вршаћи stroj.

турня, нем. der Turm, ср. торањ.

туце, нем. das Tutzend, ср. туце.

У

уриаб, нем. der Urlaub, ср. одсуство.

Ф

фабрика, нем. die Fabrik, ср. фабрика.

фабрикант, der Fabrikant, ср. фабри-
кант.

факля, нем. die Fackel, ср. бакља, бук-
тиња.

фалта, нем. die Falte, ср. бора, набор.

фалш, нем. falsch, ср. лажан, крив.
або **фалшиви**

фалцовац, нем. falzen, ср. савијати,
ужљебити (фалцовани череп).

фара, нем. die Pfarre, ср. парохија.

фарба, нем. die Farbe, ср. боја.

фарбиц, нем. färben, ср. обојити.

фарбар, нем. fahrbar ср. покретан, пло-
ван. У нас назва за файту платна.

фартух, нем. Зложени меновник од
das vor + Tuch, vor — пред das Tuch —
хусточка. Буквално — хусточка цо ше
кладзе опрез

фасовац, нем. fassen, ср. усуги, бити у
нечем.

фасунг, нем. die Fassung, ср. оквир,
грло сијалице.

фах, нем. das Fach, ср. преградак, струка.

фахман и **фаховец**, нем. der Fachmann,
ср. стручњак.

фашенги, нем. der Fasching, ср. покла-
де. Час од покладах по вельконоцни
поег.

федер, нем. die Feder, ср. перо, опруга.

фелер, нем. der Fehler, ср. мала грешка.

фендовац, нем. pfänden, ср. заплениити.

фендер, нем. меновник виведзени од
pfänden.

ферталь, нем. das Viertel, ср. четвртина.

фест, нем. fest ср. чврст, јак, непокре-
тан.

феш, нем. fesch, ср. елегантан.

фирма, нем. die Firma, ср. фирма, назив,
натпис.

фирнајз, нем. der Firnis, фирнајз.

фластер, нем. das Pflaster, ср. фластер,
калдрма.

флека, нем. der Fleck, ср. место, мрља,
пета.

фляша, нем. die Flasche, ср. флаша.

форгавс, нем. das Vorhaus, ср. пред-
собље.

фраер, нем. der Freier, ср. просак.

фрай, нем. frei, ср. слободан, независан.

фрайла, нем. das fräulein, ср. госпо-
ђица.

фризирац, нем. frisieren, ср. чешљати.

фришк, нем. frisch, ср.

фундамент, нем. das Fundament, ср. те-
мель.

фура, нем. die Fuhre, ср. воз, кола, товар.

фурик, нем. од имперфективней основи
fuhr дјеслова fahren ср. возити.

фурма, нем. die Forme, ср. облик, калуп.

фурмовац, нем. formieren, ср. образовати.

Ц

цверна, нем. der Zwirn, ср. конач, нит.

цибуля, нем. der Zwiebel, ср. црни лук.

цимерман, нем. der Zimmermann, ср.
тесар.

цимет, нем. der Zim(me)t, ср. цимет.

циркель, нем. der Zirkel, ср. шестар.

цицка, нем. die Zitze, ср. сиса, брада-
вица на дојди.

цифра, нем. die Ziffer, ср. бројка, цифра.

цифрац, нем. ziefern, ср. украшавати.

цол, нем. der Zoll, ср. царина, палац
(мера за дужину коло 25. см.).

цолпток, нем. der Zollstock, ср. мера
за склапање.

цуџ, нем. der Zug, ср. кретање, промаја.

цукер, нем. der Zucker, ср. шећер.

цурик, нем. zurück, ср. натрај.

Ш

шалтер, нем. der Schalter, ср. прекидач.

шалтовац, нем. schalten, укључивати.

шамла, нем. der Schemel, ср. столица без
наслона.

шафель, нем. das Schaf, ср. шкаф, кабао.

шацовац, нем. schätzen, ср. ценити,
прецењивати.

швайсовац, нем. schweissen, ср. знојити
се, заваривати.

швайсер, нем. der Schweisser, ср. зава-
ривач.

шербли, нем. die Scherbe, ср. череп,
земљани суд, саксија. У нас ноцна
судзина.

шкисла, нем. die Schickse, девојка, жен-
ско чељаде.

шина, нем. die Schiene, ср. трачница.

шинтер, нем. der Schinder, ср. живодер,
гуликожа.

шифа, нем. das Schiff, ср. лађа.

шлаер, нем. der Schleier, ср. копрена,
вео.

шлайз, нем. die Schleuse, ср. брана.

шлайфер, нем. der Schleifer, ср. бру-
сач.

шлингерај, нем. die Schlinge, ср. замка,
петља.

шлеп, нем. die Schlepe, ср. скут, брод.

шленовац, нем. schlepen, ср. вући.

шлиц, нем. der Schlitz, ср. прорез.

шлосер, нем. der Schlosser, ср. бравар.

шлус, нем. der Schluss, ср. свршетак, зак-
ључак, крај.

шмалец, нем. das Schmalz, ср. сало, маст.

шмарцмол, неясного походзена. То зло-
жени меновник и по пицким би шмарц
приходзело од Schmalz. Друга часц
меновника неясна.

шмеце, нем. der Schmutz, ср. прљавшти-
на.

шмиргла, нем. der Schmirgel, ср. шмиргла.

шмиргловац, нем. schmirgeln, ср. чистити
шмирглом.

шнајдер, нем. der Schneider, ср. кројач

шнелцуџ, нем. der Schnellzug, ср. брзи воз.

шнур, нем. die Schnur, ср. врша, узица.

шнуровац, нем. schnürren, ср. стезати, ве-
зати.

шнурка меновник виведзени од горњо-
го дјеслова.

швогор, нем. der Schwager, ср. шурак.

шпановац, нем. spanen, ср. затегнути, на-
тегнути.

шпайз, нем. die Speise, ср. храна, јело.

шпацирац, нем. spazieren, ср. шетати.

шпершлоча, нем. die Sperplate, ср. шпер-
шлоча.

шпинат, нем. der Spinat, ср. спанаћ.

шпиталь, нем. das Spital, ср. болница.

шпиц, нем. der Spitz, ср. врх, шпиц.

шпицаст, нем. spitzig, ср. шпиљат.

шприцац, нем. spritzen, ср. шприцати, пр-
скати.

шприц, нем. die Spritze, ср. шприцаљка,
шмрк.

шприцер, нем. der Spritzer, ср. шприцер.

шпуљар, нем. spulen, ср. намотавати, або
од меновника die Spule, ср. цевчица.

шрот, нем. das Schrot, ср. сачма.

шруб, нем. die Schraube, ср. завртањ.

шрубовац, нем. scharauben, ср. заврнути,
затегнути (завртњем).

штан гла, нем. die Stange, ср. мотка, прут,
руда.

штаница, нем. das Stanitzel, ср. папир-
на врећница.

штекер, нем. der Stecker, ср. контакт,
прикољчак.

штеловац, нем. stelen, ср. метнути, ста-
вити.

штембиль, нем. der Stempel, ср. печат,
жиг.

штембильовац, нем. stempeln, ср. жи-
госати.

штєніцї, нем. die Stiege, сг. стєпеницє.
штиглиць, нем. der Stiglitz, сг. чєшльугар.
штиковац, нем. sticken, сг. вєстї.
штимовац, нем. stimmen, сг. битї у складу, гласати.
штимунг, нем. die Stimmung, сг. усклађивањє располужєњє.
шток, нем. der Stock, сг. штап, спрат.
штоповац, нем. stopfen, сг. кљукати, крпити чарапє.
штоф, нем. der Stopf, сг. тканина, сукно.
штранг, нем. der Strang, сг. конопац.
штрикац, нем. stricken, сг. плєсти.

штрикер, нем. der Stricker, сг. плєтач.
штрикла, нем. der Strich, сг. прта, потєз.
штрумфлї, нем. der Strumpf, сг. чарапє.
штроф, нем. die Strophe, сг. казна.
штрумпадла, нем. das Strumpfband, сг. подвєзїца.
штурм, нем. der Sturm, сг. олуја, јурїш.
штурмовац, нем. stürmen, сг. јурїшати.
шунєгла, нем. der Schuhnagel, сг. буквално — ексер за цїпєлу.
шустєр, нем. der Schuster, сг. обућар.
шуфї, нем. der Schuh, сг. цїпєла, обућа.

Дюра Сопќа

ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ

ПРИПОВЕДКА ЈУГОСЛАВЈАНСКИХ РУСНАЦОХ

(Нарис можлївих напрїамох виглєдованя)

I

Послє Гнатюковєй нациви Бачкєй 1897, и сїй публикованя 1910. и 1911. року, усна приповєдка југославјанских Руснацох постала састойна часц общєукраїнскєй уснєй литєратури. Зазначєни текстї по нєшка прєучовани углавним зоз становїска и интересох фоклорїстїкї (Гнатюк, Яценко, Мушинка, Радовановїчова), цо за науку о литєратури хасновїтє алє нє од озбїльнєйшєй помочи. Цала, обсяжна робота ищє нє начата. За литєратурни живот Руснацох у Југославїї 1967. рок, кєди видани **популярно-вїбрани текстї Народни приповєдки бачваньских Русїнох** по етнографїчних матерїялох Володїмира Гнатюка — вшєлїяк значни прє обрацанє увагї на богатє наслїдство нашєй уснєй литєратури, алє самє виданє текстох звонка науки. Основї поступку **литєрарїзованя** жрїдловїх Гнатюковїх записох, яки дал Дюра Латяк, нє можу вїтрїмац наукову, та анї на ню опарту умєтнїцку критїку. (Опять текст: С. Петровїћ, **О превладавану границє мєђу проучаванєм усменє и проучаванєм писанє књижевности**, Лєтопис МС, год. 151, дєцємбар 1975. Књ. 416, св. 6.)

Прєучованє зоз становїска науки о литєратури обчєкую и рукописи апокрїфох и лєгєндох цо их публиковал Иван Франко (**Апокрїфи і лєгєнди з українських рукописів**. Зїбрав, упорядкував і пояснїв Др. Иван Франко. Том II. Апокрїфи новозавїтнї. А. Апокрѳїчнї євангєлїя у Львовї, 1899. Накладом Наукового товариства іменї Шевченка).

Коментари и толкованя Ивана Франка текстох хтори окремє интересантнї за литєратуру југославјанских Руснацох — а то рукописи Ф. Шовїгора з Руского Керєстура зоз 1886. и Керєстурска Пасїя XVIII в. — писани по намаганьох фїлологїйнєй школи, цо за Франка, Ягїчового дохторанда, и розумлївє, гоч за нас нєшка вєльо цїкавшє рїшованє проблемє одношєня апокрїфного тексту спрам фоклору и уснєй литєратури як цо питанє жрїдлох и блукаюцїх сїжєох и мотивох. Франко добрє замерковал жє канонїчне цєло рукопису обдзатє до апокрїфнїх орнамєнталнїх дробнїцох (наївна топографїя, опис єнтерїєру, опис подобох. . .), алє нє замерковал жє правє тотї апокрїфнї укладкї (Ibid, б. 195.), повєдзмє при опису условїйох под

якими посцел Исус, приповеда усни приповедач хтори ше на час оддалел од каноничного цела сижеа и стила, та приповеда зоз стилем и искусством литературы усного приповедача зоз Гнатюкових записох.

Писана уметнічка проза на язiku югославянских Руснацох почина, кельо нам познате, 1922. року зоз приповедку **Давни пайташки** Гавриїла Костельника (1886—1948.). На самим початку нашей приповедки зазначени еден зоз ей верхох. Новела, вообщце, верх Костельниковей уметніцкей узретоци, бо мири у ней власни можливости приповедача, поета и филозофа и успишно хаснуе наплідзени форми зоз традиції европскей новели: фігураьну интерпретацию християнского мита, сатиричну новелу норови, фабулярну приповедку, романтичну повист, тургеневску новелу и писню у прози (Опачь: Ю. Тамаш, **Типологія уметніцкей прози Гавриїла Костельника на руским язiku**, Творчосц, рок I, ч. 1. (1975). Поетика Костельниковей уметніцкей прози у литератури по тераз написаней випатра ми достаточо дефинована. Хибя ище основни роботи з лингвостилистики и тематології (поведзме: человек у Костельниковей приповедки; руски валал у. . .), вязани за интердисциплінарни вигледованя, вшелїяк, цесно вязани и з поетику.

Медзи двома шветовима войнами у литературним животу Руснацох у Югославії домінуе Костельникова литературна подоба, гоч Костельник през тот час у Львове, а Бачку нащивуе лем з часу на час. Медзисобни зражєня РНПЦ (Просвета) и КПСЮР коло куьтурней ориентації гомовали и тоти кус творчи моца цо медзи Руснацама исновали. Медзи малочисленима писателями значнейши поетове: Винай, Фейса, М. Надь, Саламон. . . Правда, з приповедками ше 1927. зявуе Михал Ковач, а 1928. Евгєний М. Кочиш — приповедаче хтори плоди принешу по войни, але и теди обрацєни гү чловекови медзи двома войнами. Од приповедацох медзи двома войнами дїяствовали: Осиф Костелник (1903—1936), чийо рукописи ище вше не опубліковани, Максим Буїла (1904), Силвестер Саламон (1912), Дюра Бильня (1922—1943). . . У основни краткей приповедки Буїли (**Охаче нам конї**) анеїдота. Указуе то не лем поента, поука на ей концу, але и Буїлова прихильносц диялогу. Саламон (**Мац**) приповеда же би з некаждодньову подїю, дожицом власного искусства, илюстровал одредзєну тезу. Без огляду на поетизоване уводзєне до швета новели, дальше приповедане будоване на опису збуваня и психологїйним мотивованю одредзєного стану зоз емпирийно можлїву дробнїцу. З другого боку. Дю. Бильня приповедку будуе на можлївих подїюх, приповедним реализме (**Андрї Томов**), але з ню указуе на моц случаю и поривох. Импліцитна теза приповедки на боку розумного и контрахованого пориву, фолклорного щєса на фону, познейше ше видзи, аксиологїйно розритих подобох жандарох як представнїкох власци. Заш лем, без огляду на меней чи вецей успишни витворєня, ані еден з приповедацох медзи двома войнами не приплїжєл ше Костельниковей приповедацкей узретоци.

II

После II шветовой войны приповедку пишу: Михал Ковач (1909), Евгєний М. Кочиш (1910), Йовгєн Планчак (1914), Штефан Чакан (1922), Владимир Бильня (1927), Микола М. Кочиш (1928—1973), Владо Костелник (1930), Штефан Гудак (1931), Дюра Латак (1933), Мирон Канюх (1943), Любомир Сопка (1950), Михал Симунович (1950) и други. Тєрашня хвилька

уметніцкей прози югославянских Руснацох найкратше и найточнейше ше одредзи кед ше пове: **од приповедки гү роману**. Од 1965. по 1974. зявели ше пейц романи, але руски роман ище не премог просєковосц рускей приповедки.

Основни проблем хтори ше наклада вигледовачови приповедки югославянских Руснацох то як релевантно воспоставиц одношенє медзи текстами приповедкох хтори наставаю у истим чаше а рижней су структури; бо: ту прєстава „логика” теорії аналогії (историйно-типологїйней) — по хторей ше сугєруе тенденция — исти условия, дружтвени и исторії, резултую заеднїцки раси стилистики и поетики єдного або вецей литературних дїлох, гоч тоти дїла не могли буц у непосредней вязи. У руских литературних дїлох **нет кореспондєнції медзи сегментами часу** („раздобье” и „период”) и „стилистичнима формацїями” (поняцє А. Флакєра), яка звичайна у „розвитих” литературох Европи, але заш лем мож прєпознац и дефиновац структуру або мотивациьну систему у поєдиним литературним дїлу як характеристични за одредзєну стилистичну формацїю (романтизма, реализма, натурализма, даєдного з модернизмох. . .) у зависносци од искусства литератури и творчих прихильносцох поєдиногo писателя. Так нам поняца стилистична формацїя и мотивациьна система оможлївля повесц: гєй, не мамє романтизм од, поведзме, 1790—1850. рок, але структура Костельниковей новели **Валалски человек** романтична пре мотивациьну систему подїюх — некаждодньовосц и сентименталне одношенє писателя приповедача спрам юнака итд.

III

Основни цєк рускей приповедки од Ковача по Латака то приповедка фабуларного типу зоз психосоциальну систему мотивації характеристичну за стилистичну формацїю реализма. З тоту приповедну структуру починал так повесц кажди з приповедацох, же би у дальшим власним розвою модифіковал дзєпоєдни ей елементи у даєдним з наппрямох характеристичних за його индивидуалносц. З приповедками Штефана Гудака, дзєпоєдними (**На крижних драгох**), Папгаргая (**Бовторок вечар**) и Любомира Сопки (**Жєни самотни**, 1972), у рускей литератури зажил цєк приповедки зоз системом мотивації характеристичним за модернизм, зоз чим би, конечно, руска приповедка звладала шицки важнейши форми приповедки з европскей литературней традиції и по рижнородносци формох „сцигла” развити литератури.

МИХАЛ КОВАЧ остава дошлїдни психосоциальней системи мотивації власних приповедкох. Розпатрїме то на приповедки, єдней з його уметнїцки найвреднейших, **У лєше**. На початку приповедки идилична жимска сличка: синичка ше пита нука и нагадує нещєсцє цо го приповедка ноши („не видзицє цо ше отамаль споза лєса когуля. . .”). Вєц шлїдзи подїя у хторей Микола, юнак приповедки, малтрєтує власну жену (чом?). Звонка бєшнї прирoдна стїхия. У дальшим приповеданю о Лукачови, Марчи Минаровей и Миколовим стїку з нїма и дружтвом, лицємерним, у Миколовей младосци и под час у хторим ше „нещєсцє оббудзє, дознаваме чом Микола „не любї” жену — жени любя празни, поверхови блїск „спаку” а не „рапаву” чєсну „твар” подоби — Микола чудак сам свой, не до швета: пре худобу власну

и фамилії у якій одроснул (оцек на дзеци патрел як на страшну терху). На концу „заш шекера у леше”, Лукач сцека, диялог з чуваром леса, Микола рубе дуб і гине. Приповідка, видземе, заснована на несогласносци Миколовей „моралней подобі — чесни особне і дружтвено, гоч „оправдано” мотивовано обтерховани, сирови спрам власней жени. А обтерхованосц мотивованя, видземе, психо-соціально, цо характеристичне за реализм. Добри знавец соціального стану і психи валалского Руснака, медзи двома войнами, Ковач пише приповідку у напрямє поезики чийо основи положели українски новелисти з початку ХХ віку, окреме Стефанік і Франко. Чисте, необтерховане приповіданє, композиційно рижнородне, і гумор, добри диялог — у основи Ковачовей приповідки; стил і синтакса — шицко то були би аргументи же Ковач витворел вецей у приповідки як у поезії, цо, кельо нам познате, процивне по тераз написаним думаньом хтори у Ковачови переважно видзели поету. Окрем текстох Ш. Гудака і О. Мишанича о Ковачовей літературней творчосци мало писане. Важи то надалей і за других наших приповідачох.

ЕВГЕНІЙ М. КОЧИШ найплоднейши наш приповідач. Пише: 1) соціалну приповідку з руского валала медзи двома войнами (**Вандровкаш...**), 2) реалистичну приповідку ошлебодзену класного схематизма (**Годзинкар Марко Виноградов, Янко Лукачов ноци чувар...**): ридше 3) фантастичну, у Гоґольовим смислу (приповідка **Нос**); приповідку з мотиваційну систему характеристичну за соціалистични реализм. Як найтвардейше діло з таку мотиваційну систему у нашій літературі то **Осушени слизи**, цо тераз наволане як новела. Добру, гоч импресионистично писану, ей нукашню анализу дал Мирон Будински (**Краса і недостатки новели „Осушени слизи”**, Шветлосц, ч. 3/1970). **Осушени слизи**, по моім думаню, кратки роман, а не новела, писани у напрямє, і по амбиційох і по структури, Шолохового романа **Зорани деп** і Панфйорового романа **Бруски**, з тему колективизації жеми а под час „обавези” (у нас од 1944—1951) і стабилизования соціалистичней власци. Прецо думам же є кратки роман? Перше, не дава готови „кляпчисти” подобі од початку по конец твору, але их дава у розвою, у трансформації „округли” подобі (Форстерово поняца); друге, дава приказ і прави аналітични пререз през дружтвену ситуацію одного часу і одного способу живота у **вецей напрямох**, инвистуюци на **тоталносци** приказу зложеносци живота у яким ше подобі Миколи і Веруни нашли — а не на пререзу у одним або двоох його напрямох. Други критичаре пришли до прешвеченя же то новела пре недостаточну осторожносц — тоталносц швета ше зводзи на два чарно-били плани класного схематизма добре — зле і революционер-кулак, але то вообщє прикмета слабших творох зох мотиваційну систему соціалистичного реализма. Його слабосц у тим же ше дньово-политична оцена сце приказац як диягноза о стану человека у космосу „обсесия зох железну лоіку нужного вибору”, же ше еден заплечени і часто нерозумліви швет сце звесц на еднотимензийни сплет превидних антиномийох. Зложеносц человека у тим же вон не лем добри, або лем зли — але і добри і зли, источасно, у чим глібина і зложеносц його положеня у швецє. У швецє упрощеного твору лиризовани описи природи, общє место класичней російскей літератури, вец лем орнамент.

ВЛАДИМИР БИЛЬНЯ приповідач НОБ-у. З його приповідками отвера ше проблем одношеня мемоарного тексту спрам літературного, питанє лите-

ратурного і животного факта. Таки способ приповіданя ше стара пренесц цо вецей і цо точнейши інформації, меморабилії. Познате же літерат не **репродукує** живот, але го **оформює** по законитосцох медіума з хторим ше служи. Література надвладує сировосц животних фактох (**Остатне писмо**). Мотиваційна система Бильньових приповідкох то **привидна інформація**. „Стил такого діла — пише В. Вайнтрауб — то стил цо ше прави же не припада літератури, же є преношене інформації звонка літератури”. Література і вецей і меней од живота.

МИКОЛА М. КОЧИШ остава у рамикох реалистичней приповідки зох психосоціалну систему мотивації, але у ніх пробує помириц і одредзену трагічну диягнозу о човековим положеню у швецє і источасно, у добрим смислу, у ніх присутну потребу животного витализма як премаганє теї трагічней диягнози. У приповідки **Митров син** поручене — же-чежко сцекнуц „зох власней скорі” — достава историйне і еґзистенциалне значене, не лем соціалне:

Мац синові „—Але, Осифе, тебе ту шицки почитую і цена.

— Гей, дотля док не глядам ніч. Але кед глядам да ми ше припозна тото цо заслужуем, теди сом пиявіца, остатні человек . . . Прето сцем пойсц там дзе не знаю чий сом, але дзе ме упознаю хто сом і яки сом . . . Ришел сом пойсц до варошу . . .” Кочишова приповідка **Митров син**, як і Ковачова **Хмари**, добри приклади за илустрації едного проблему на хтори указал Шкловски: цо потребне же би ше новела прияла як дацо цалосне? „Опис щеплівей медзисобней любови не дава новелу, або, кед ю дава, вец то лем на плане традиційней любови з препреченями”. Спрам того — за новелу любови потребна любов з препреченями.

ДЮРА ЛАТЯК добри обсерватор у реалистичним смислу. Не сцека од витрошеного язика: „Так то више кед над **ровну** Бачку наступи летушні час”. Прихильни є, як і Штефан Гудак, натуралистичней структури, одредзеной чулносци хтора не звонка толерованого смаку. Система мотивації у приповідкох **У бразди** і **Михал Лукачов** физиологічна. Приповідка **Обраунок** зродна прози українского советского писателя Михайла Томчаного (замерковал О. Мишанич). Диялог у поезики Латякової приповідки ма функцию характеристизації подобох і порушования збуваня.

ВЛАДО КОСТЕЛНИК тематично обрацени НОБ-у і ситуації валал-город, жем-фабрика, у якій ше нашол руски валал і Руснак з урбанизацію сучасного живота. Розвой поступкох приповіданя ишол у напрямє приповідки у хторей мож реконструовац одредзену цалосну фабулу, але вона преламана през свідомосц подобі, а вираз ей роздробени од шора сликох хаотичней свідомосци так же не знаме твардо чи пред нами поема чи приповідка (**Габрова гала, Нови Гайово Янка Мередова, Два ручніки баби Марі за душу і шерцо нини Гані . . .**). Мотиваційна система зродна даедним модерним поступком оформйованя знука советскей літератури. Стрегаме ше з німа у масовних сценах Чосичових **Дзелідбох**, а предходзи им антични хор з трагедийох.

ШТЕФАН ГУДАК почина з приповідку фабуларного типу (**Янко Салонтайов**), прихильни физиологічному стилскому комплексу (**Гатиджа, Чарна Рика**), же би ше прибілжел символічней приповідки (**Мали Рай**); приповідки атмосфери места (**На крижних драгох**), зох модернистичну

систему мотивації, и лирично-медитативней (**Бобка грозна з капку роси**). **На крижних драгах** му найвредноснейша, по тераз, приповідка. Валалски Руснак у сучасним городу як ше знаходзи? А сучасни человек вообщє, обтерховани з моцу Случаю над собу, несигурни?! Як тот конїк, шлепи на едно око, на крижних драгах: „Зоз копитом потапкал, даскельо раз форкнул, попатрел зоз тим єдним оком на газду пияного у кочу, котри храпел як кед би лежал под власним комарніком и рушел. Пред капору прицагнул коч и — газду у нїм”. Так якош и сучасни человек сцигне пред лепше ютре? Гудак випатра перши, зоз тих випробованих прихильнікох реалистичней приповідки, хтори почал обачовац ей релативну витрошеносц и, можебуц, уметніцку инфериорносц — вшелїяк, у нашей литератури. Тото цо сом у другой нагоди облапел под поняцом **рурализам** у поезії, присутне и у нашей прози.

Позната ми єдна ПАПГАРГАЙОВА приповідка, **Вовоторок вечар**, але єдна з найкрасших у нашим язїку. Фабула ей: у обчєкованю жени и сина. Майстор **Адам** идзе поставиц до єдного квартеля плакар. Случело ше же не окончел роботу з плакаром, але з газдиню **Еву**. Кед вишол од газдинї, дознава же го жена и дзецко у велькей горучки уж длуго обчєкую: „Пошліснул ше на харковину, вжал малого на руки и рушел наспрам мешачка”. Тот реални, буквални **план** ма и єден символични и митопологийни **анти-план** (символи библийни — але вредносно з иронію розрити) як коментар першого: **святи Дьорде нїяк же би преджобнул аждаю**, мешачок бочка спукани гамби Богородици зоз сином на ручкох (аж теди ше Адам здогаднул на сина: и Дьорде, преджобнї тот хробачни вовторок!). Приповідку писал поет живеїй имагинації: „змерк нагрїза прахняву улїцу”, „джобе гвїзда точно за чоло . . .” Турпизми и ту збиваю сентиментални ефекти, як и у поезії и драми. Папгаргаї стабилизовав поетику власного литературного дїла.

ЛЮБОМИР СОПКА пише приповідку за хтору характеритичне „горизонталне” розлістованє структурних пасмох и намаганє же би ше фрагмент оддзелел на рахунок цалосци, цо прикмета модерного литературного виразу. Уметніцка „черствосц” архитєктоники литературного дїла не нарушена. Слово о новим способє конзистенції. Основне поняцє цо трима ведно поступки оформйованя то поняцє релативизма. Релативизує ше розкрок медзи сущносцу єдного зявєня и значєня хторе тому зявєню даваю людзе, механїзуюци дзєпоедни конвенції справованя у ситуациїох хторим таке справованє вєцєй не прикладне. Сопково приповідки психограм роздробєней свідомосци субєкта хтори жиє у єдним може и абсурдним швєцє (опать: Юлиян Тамаш, **Поєтика Любомира Сопкового**, Index 1972). З литературну вредносцу видвоюю ше приповідки цо их Любомир Сопка друковал у **Шветлосци** од 1972—1974. рок: **Нови живот, Лов на хмари и Рядошлїд часу**.

IV

Тот есей не мал буц литературноисторийна синтеза пре єдноставну причину же синтезу не мож писац док ше окреме не вианализує и интерпрєтує поєтика и значєнє приповідкох хтори по тераз на руским язїку написани. Намира автора була же би за себе и других на єдним месцє позберал проблеми з якими ше виглєдовац приповідки Руснацох у Югославиї у чашє пред нами напевно будзе стрєтац.

Юлиян Тамаш

ПИТАНЯ ЕТНОЛОГІЇ

ЄДЕН ПРИСТУП ІУ ЕТНОГЕНЕЗИ РУСНАЦОХ У XVIII СТОРОЧУ

А. Петровъ: Предѣлы угрорусской рѣчи въ 1773. г. по официальнымъ даннымъ. Изслѣдование и карты, Записки Историко-Филологического факультета Императорского С. Петербургскаго Университета, CV, С. Петербургъ 1911, 337 боки + 7 карти.

Прєшлосц югославянских Руснацох звичайно ше розпатра аж од часох зявйованя руского жительствова на подручу Бачки, т.є. углавним од насельованя до Керестура. Источасно, так повєсц, споминаю ше обласци одкаль приходило руске жительство. И попри тим же ше у народней традиції обласци одкаль пришли Руснаци наволую „Горнїца”, потєрашнї виглєдованя не утвердзєли точну гранїци тєй териториї. Тиж так, споминаю ше и дзєпоедни вєкши и менши места за котри вязани руски мєна и попри тим же архивни документи котри прєнайдзєни анї не потвєрдзєли, анї не оспорєли народну традицию. Вєкша увага дата одредзованю рокох у котрих Керестур и Коцур населєни як перши руски места. Од того часу, та по сучасни наш перїод, прєшлосц Руснацох нам вєцєй позната.

З таким приступом іу питаню историйного розвою континуитет и повязаносц з тима обласцями рускому жительству ше не неїра. Прости факт же прєшлосц, старша од приходу на сам юг Панонскєй ровнїни, не досц прєучєна, та и недосц приказована. Вшелїяк же намаганя іу розяшнєню дальшей прєшлосци жительствова Карпатскєй и Панонскєй обласци були присутни у наукових кругох Европи, од другєй половки XIX стороча, и присутни су по нешкайши днї. Интересованє з тєй обласци вше вєкше не лєм при припаднїкох рускєй народносци, але и при припаднїкох других югославянских народох. У тим поглядє постоя значнєйши роботи М. Врабєля, В. Гнатюка, Ц. Бидермана, Томашивского, Иванїя, Г. Костельника, а у новших часох наукових роботнїкох зоз Бєограду и Нового Саду.

У таким зложєним питаню збиваю ше и прєплєтаю подруча прєучованя вєцєй рижнородних наукох и прєто неабходнє интердисциплинарнє сотрудництво фаховцох. Лєм теди кед ше руска народносц прєучи зоз становиска историй, лингвистики, етнології, антропологиї, антропогеографії, социології и подобних наукох, годни ше дац одвити на шицки питаня котри потєраз уж поставєни.

Єдно зоз комплексних питаньох по нешка не задоволене зоз одвитующим обгрунтованим одвитом то и питане обласці у народзе наволованей „Горніца” одкаль приходзело руске жительство на територію нешкайшей Югославії. З другима словами — котра то етно-географска и дружтвено-административна ширша обласц котра би ше могла наволац як метанастижична за руске жительство. Прилог ту розяснюваню того питаня находзимо у роботах А. Петрова, професора Петербурского университета.

Познати науковец А. Петров пошвецел свою діялносц рускому жительству у Угорскей и, як познати сербски историчар Д. Попович наглашел, „материял обробени зоз барз добрим познаваньом”.¹ Свойо вигледованя А. Петров окончовал на самим терену, у „Угорскей Руси”, по архивох у Угорскей и хасновал постоящу литературу зоз строгим критичним приступом. Прето роботи Петрова у велькей мири маю значене жридлового материялу котри дава можлівосци дальшого вигледованя. Таке значене маю и кед слово о югославянских Руснацох. У вязи зоз нашим жительством звичайно ше наводзи обявена студия „Материяли за историю Угорскей Руси”.² Медзитим, не обачели зме же би ше споминала тиж так барз значна робота А. Петрова, цала една кнїжка, „Предѣлы угрорусской рѣчи въ 1773 г. по официалньнимъ даннымъ” (котрей з тей нагоди жадам пошвецець векщу увагу).

*

Сто пияти том Запискох Историйно-филологийного факултета Петербурского университета 1911. року бул пошвецени питаню розпресцераня руского жительства на території Угорскей, а спрам попису жительства зоз 1773. року. Автор А. Петров официални попис Угорскей упорядзуе зоз результатами яки були посцигнути концом XIX стороча на плане одредзованя граніци медзи руским и словацким, руским и мадярским и руским и румунским жительством. На тот способ указуе на пременки яки наставали од попису 1773. року та по початок XX стороча, т.е. у чаше кед у Угорскей зазначени значни дружтвени пременки и миграції жительства рижних националносцох.

На самим початку треба наглашиц же А. Петров обективно и критично патри на сам документ „Lexicon universorum Regni Hungariae locorum populorum una perhibens Primo: quaeenam ex his pagi, quaeve oppida sint? Secundo an et cujus religionis parochos et ludimagistros habeant? Tertio: quae principaliter in singulis lingua vigeat? Cum adjecto indice alphabetico et summario extractu tabellari erga Benignum Sacrae Suae Caesareae et Regio-Apostolicae Majestatis Mandatum Die 6-ta Martii anni 1772 emanatum. Ex eatenus submissis comitatuum informationibus.

Per officium exactoratus Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii humilime efformatum a. D. MDCCLXXIII” (бок 1). Попри тим же указуе на дзепоедни очиглядни гришки у Лексикону, автор тиж так констатуе же при самим попису не було досц обективносци понеже результати попису зробени на основи

¹ Гласник Историйског друштва у Новом Саду, V, Сремски Карловци 1937, бок 132.

² А. Петровъ, Материялы для исторіи угорской Руси, т. IV и V, С. Петербургъ 1906 и 1908.

окремного питалніка, а тот питалник перше пополньовали церковни особи, а после неподполного успиху и державна администрация. Понеже ше у тедишніх часох ище вше народносц одредзовала спрам языка и часто спрам вири, податки достати по питалнику не даваю праву слику у поглядзе национального составу жительства у Угорскей. А. Петров наводзи: „И у XIX сторочу и скорей барз часто виедначовали руску виру зоз руску народносцу: шипцких униятох (скорей православних) на руско-словацкей території тримали за Руснацох, Руснаками, католикох и лутеранох — за Словацох” (бок 12), „... назва народносци хаснуе ше на означоване вири, як з боку самого припадніка тей вири, так и з боку сушедох — другей вири. Понеже у простим народзе религийна припадносц живша и яснейша од народносци, прето часто и прости чловека на питане же хто вон дава одвит у смислу вири: православни Руснак зоз Буковини навола ше Влах, Билорус або Руснак зоз Галичини католик — Поляк, Серб або Болгар муслиман — Турок. . .” (бок 13). „Але зоз того не виходзи заключене же народ не позна розлики языкох и националносци. Напроцив, ухо простого чловека барз добре чувствуе у словах цудзей особи прикмети цудзи його власней бешеди; оталь и подшмихливи назви: Сотакї, Цеперяки, Лемки (можебуц и Бойки), Бандовци, Пуливаковци. . .” (бок 14). „Ми видзимо же у Угорскей народ хаснуе назву Словак, Руснак не лем за означоване вири, але и за означоване языка и народносци” (бок 15).

Понеже автор кладзе пред себе задаток спатриц демографски пременки у Угорскей, та преїт того и при угроруским жительстве, намага ше тоти пременки розпатриц през статистични податки Угорскей од другей половки XVIII стороча по йому сучасни часи, початок XX стороча. Тоти податки уж теди не були подполни, т. е. австрийска державна управа наиходзела на рижни препреченя вше теди кед спела окончиц подполни попис на цалей території монархії. Препреченя у велькей мири ше являли пре процивене дворянох, церкви, але и других дружтвених елементох котри хасновали непошорени административно-правни норми за власне економске богацене и змоцнене свого политичного и идеологийного дійствованя. На тот способ жадало ше зачувац и рижни привилеїї дати припадником одредзених народох, шлебодним кральовским городом, одредзеним дружтвеним пасмом, стратегийно и географски важним обласцом итд. Зоз приходом Йосифа II на чоло династії Габсбурговцох таки дружтвени несправедлівосци и абсурди могли буц часточно виправени, але перше требао мац подполну, ясну слику о обставинох у велькей и у велім процивсловней держави. То ше могло зробиц лем зоз темельним пописом. Спрам А. Петрова видзимо же то и зробене од розказу 16. августу 1784. року та у слідующих трох рокох. Резултати попису не могли буц вихасновани понеже були зніщени дораз по шмерци императора.³

Спрам словох автора, у пописох Австрії, аж по стваряне дуализма — Австро-Угорскей, не постояла рубрика о языке, т.е. рубрика о языке у

³ За кажди податок и приношене одредзеного заключеня А. Петров хасновал одвитуую факхову литературу, а тиж так консултовал и йому познатих сучаснікох. И обширна библиография и число лодзох з котрима контактовал, цо видно през цалу роботу, не мале. Людзе з котрима приходзел до стику мали одредзене интересоване як и автор, або були у положеню же могли розполагац зоз драгоценними архивними документами; Берзевици, председатель Академії наукох у Будапешту и Гейнрих, генерални секретар, главни архивар у Державним архиве Угорскей Надь, директор Национального музею у Пешти Салаї, проф. А. Годинка у Презбургі, др Пиринг, директор Будапештского державного статистичного бирюа итд.

смыслу национальной принадлежности жителя. Такая рубрика могла постоянно входить в меньшие статистические переписи, как, например, при переписи школьных детей. Уже в 1880 году введено понятие о медеринском языке. Эта рубрика осталась в последующих переписях почти неизменной.

И вопреки тому же еще официальная государственная статистика Угорской не относилась к народности жителя, это понятие в Австро-Угорской не могло быть забыто уже с самого начала, так же как национальное понятие, особенно в XIX столетии все более и более усиливается, и оно, в различных формах, присутствует у дружественных народов. Тогда были известны государственные институты и сам царский двор. Одной из революций 1848 года по распаду Австро-Угорской в первой половине войны, национальные дружественные отношения все более и более усиливаются.⁴ Прого и научно-институциональная у Угорской этому вопросу придавать все большее значение. У нас напрямую интересован указую и академии наук других народов. У таких обстоятельств оживлены приступ А. Петрова на Угорскую Русь.

А. Петров в своей работе дает основные сведения о деятельности на изготовление этнографической карты Угорской. Источником то и критически взглянув на существующую библиографию по этой области.⁵ Поскольку на его последние работы сдвинули позитивные отзывы, между которыми и известного лингвиста В. Ягича и коллег-ученых как то был Томашивский, А. Петров с правом указывает на погрешности своих предшественников и исправляя ошибки там где его взгляды фактически верны и вполне достоверны (стр. 23 — 37).

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЭТНИЧЕСКОЙ ГРАНИЦЫ РУССКОГО НАРОДА У УГОРСКОЙ

Означенная этническая граница одного народа в условиях, когда не постоянна чисто населенные места то являются проблемой. Наиболее часто это граница не складывается из географических границами, а скорее по правилу — никогда из государственных границами. В прошлом тот проблем был с тем, когда же еще принадлежат определенной области одной государственной территории регулировала по правилу номинации и фамилиальной собственности (на каком принципе сформирована и Габсбургская монархия).

⁴ Например, министр финансов Краус предлагал в 1849 году, чтобы монарх носил и титул великого воеводы словацкого и русского. Это тем же Руснаком и Словаком сдала да и автономия, между тем, абсолютизм претерпел каждую прогрессивную деятельность у нас напрямую. Опартиц: J. Kolečka — R. Pražak, *Habszburška monarchija u godinama 1848—1860/61*, JIS 3—4, 1972, стр. 5—28. Тем же так добры познаватель национальных обстоятельств был англичанин Р. В. Сетон-Ватсон (псевдоним Скотус Виатор). Опартиц: *Scotus Viator, Národnostní otázka v Uhrách*, Brno 1913, 546 стр.

⁵ Библиография к труду А. Петрова анализирует ма определенное значение и за югославянских Руснаков: Томашивский, Угорские Русины в свете мадярской государственной статистики, Зап. Шевченка, LVI, 1903; Томашивский, Этнологическая территория Угорской Руси, Зап. Шевченка, LXVII, 1903; J. Korabinsky, *Geographisch-historisches und Producten Lexicon von Ungarn, mit einer Postkarte*, Pressburg 1786; E. Fényes, *Magyarországnak s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapota statisztikai és geographiai tekintetben*, I—VI, Pest 1836—1840; E. Fényes, *Magyarország geographiai szótára*, I—IV, Pest 1851; A. Szirmai, *Notitia topographica, politica incluti comitatus Zemlémensis*, a. 1797, Budae 1803; S. Czambel, *Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov*, Turčiansky Sv. Martin 1906; *Klíma, Ruskoslovenská hranice na východě slovenska*, *Slovenský Přehled* 1906 итд.

А. Петров приступил к рассмотрению этнической границы русского народа в отношении национальной принадлежности жителя по населенным местам. Хронологически это происходит от подразделения государства по административным областям — жупаний.⁶ Названия местоназваний по русски, а также исторически и их названия на мадярском языке.⁶ Между тем, патристические условия, когда еще не были известны названия административных областей, когда выделены названия населенных мест, так же и выделены число этих мест или их положение, следовательно в объяснении податков не легко.

С самого начала вкратце же еще автор упускал до неважных полемических вопросов названия и положения определенных мест через историю, а в отношении доступной литературы. Между тем, с таким методологическим приступом индиректно приходило к податкам почти шведом о частых и интенсивных миграциях, селения жителя, а на тот способ и подполных переменок у взгляде этнической границы.

Русско-румынскую и русско-мадярскую этническую границу А. Петров определяет в следующих жупаниях: Мараморошской, Угочской, Бережской и Унгварской, а русско-словацкую в Унгварской, Земплинской, Шаршской и Спишской жупаниях. То значило же у этих жупаний в среднюю XVIII столетия была главная русская жителя у Угорской. У последних жупаний славянское жительство у одноименно на неславянское было у меньшинства, а следовательно места имели большее процент славянского жителя, у тем случае русского. Так же „русские и смешанные острова на неславянской территории“ автор указывает в Бережской, Земплинской, Сатмарской, Саболчской, Битарской, Торнянской и Бач-Бодрогской жупаниях.⁷

Прямые ссылки на югославянских Руснаков за нас с тем нагоды значительные сведения приведены в Бач-Бодрогскую жупанию (стр. 92 — 95 и 169 — 172). Очевидно же сам А. Петров не был в Бачванских Руснаках (хотя по правилу его кабинетски исследования были тем дополнены непосредственной работы на территории в великих областях Угорской), а также имеет материя объяснен с боку Герца⁸, Гнатюка⁹, Горвата¹⁰ и из монографии Бач-Бодрогской жупания¹¹. В выложенном материале видим же еще Керестур и Кокур на самом начале

⁶ На стороне от 193 до 214 по азбучному шре приведены списки мест Угорской у которых было, в отношении Лексикона, русского жителя. Названия мест приведены по русски. Эти списки населенных мест у предложено (стр. 215—227) приведены и в отношении мадярских названий. Поскольку вопреки названия места означены у которых же жупания то место находило, так же и у которых округу, олегчане находили читателя. Когда бы и приложения седм географически мани были точнее, читатель бы без сомнения мог бы познакомиться с границами территории на которую еще выделены податки одноша.

⁷ Указано до точного означения этнической границы яку приказал А. Петров, а в отношении неважных условий, вимага ширше студии, которая переходила область основной задачи — указать же с одной стороны которая еще имеет хасовац при узнавании прошлого Руснаков у Югославии.

⁸ Görg, *Magyar átlás azaz magyar, horát és tót országok vármegyei 's szabad kerületei és a' határ-örzö katonaság' vidékinek közönséges és különös táblái*, Viennae 1802—1811.

⁹ В. Гнатюк, Русские оселки в Бачии, Записки Научного товарищества им. Шевченка, XVII, 1898.

¹⁰ J. Horváth, *Bácska népesedése a török hódoltság után*, *Bács-Bodrog megye történelmi társulat évkönyve*, XXI, Zombor 1905.

¹¹ *Bács-Bodrogh vármegye egyetemes monográfiája*, Zombor 1896.

XVIII стороча, пред сам приход Руснацох, наводза як чисто сербски места.¹² Спрам попису зоз 1715 и 1720. року автор наводзи слідујуци презвиска:

Куцура:

Перепись 1715 г.: Szima Kuczurác, Milisza Manojlovics, Hésa Vojatovics, Radoje Kulpinéc, Makszin Kuczuran.

Перепись 1720 г.: Szima Kuczuranin, Miliszar Manojlovics, Vrannya Kollár, Osztán Vrannác, Radoja Kobilecz, Makszin Mánojlovicz, Hesa Vujatovics, Sztepan Gyaptsics, Gajin Kulyanin, Veszelin Gyuricsics, Sztanko Kollár, Gyuk⁷ Petakovics, Bosa Tuczalovics.

Керестурь:

Перепись 1720 г.: Czviój Sztari knéz, Vaszalia Kereszturacz, Doja Kovács, Sztojen Dhurdsa, Kosics Mila, Kriszta Kereszturéc, Ugris Metkóvics, Demeter Kovács.

Перепись 1720 г.: Radoszan Strasa, Radoszav Ugrissin, Riszta Markovics, Nikola Beresanyin, Dobrosav Serenysanin, Mittar Cservencsanin, Szveja Feldvárác, Misko Feldvárác, Jovan Hajduk, Boja Szrémác, Sztojan Csurcsin, Paľko Hedzusanin (?), Hrinnyak Sztarikucz (!), Uglessa Jurissan⁷ (бок 323 — 324).

Нажаль, як А. Петров констатує, урбариялни документи дораз по приселеню Руснацох до тих местох ше не зачували (70-и роки XVIII стороча). У процивним, кед би ше такі документи могли пренайц, у велькей мири би було олегчане одредзоване местох зоз котрих руске жительство приходзело до Бачки. Тиж так, презвиска перших руских фамилийох помогли би розяшнюваню питаня у якей мири державни власци, як то народна традиция гутори, надрильовали Руснацом мадярски презвиска, з оглядом на то же ище и нешка велі руски фамилии попри презвиска маю и назвиско.

И попри тим же автор провадзи пременки яки настали при рускому жительству од попису 1773. року та през коло 130 дальши роки, виројтно пре недостаток статистичних податкох, за дзепоедни места наводзи лем попис жительство зоз тадишнього остатнього попису — 1900. року. У Коцуре теди було 4090 жительох, а од того Руснацох 2387, Немцох 1131, Мадярох 528, Сербох 32, Словакох 11, других 1. У Керестуре було 5098 жительох; Руснацох 4826, Мадярох 160, Немцох 70, Словакох 6, Сербох 6, Горватах 4, других 21. Спрам вирского опредзеленя у Коцуре було 2400 униятох и 14 православних, а у Керестуре униятох 4863 и Жидох 74 (бок 94 — 95).¹³

Окреме блізка прешлосци югославянских Руснацох тема о преселеню Руснацох на Долню жем (або як автор наволаз тоту поглаве: „Кеди настали

¹² Податки А. Петрова побиваю твердзене І. Костельника (Значене Керестура, Руски календар 1925, Руски Керестур, бок 58—72) о тим же „кед нашо Руснаци пришли на тоту жем, дзе тераз Керестур стої, не нашли ту ніяки валал”. И на боку 161. автор учишлое Коцур и Керестур ту тим местом котри постояли и скорей як ше Руснаци до них приселели. Епитет „Пуста” доказує же у нїм було барз мало жительство, у одношеню на скорейши стан одкеди ше тоту место наволазе Вельки Керестур.

¹³ Очиглядне же у поглядзе вири наведзени лем податки за численши орґанизациі. Тиж так обачує ше грипка при числу жительство у Керестуре. Збір жительство и числа припаднікох по националним составе ше не складаю.

руски населеня на угорскей Долней жеми?”, (бок 150 — 181). Як основна причина демографских пременкох у Панонскей ровни од XVI—XIX стороча у сучасней исторії наводзи ше предзеране и познейше поцаговане и опадане сили Турскей Имперії. Турки були фактор котри спричинел темельни пременки на югу Европи, але вше вецей и у централней часци подконтинента. Вплив державно-дружтвених пременкох бул комплексного характера, медзи тим, велі авторе ше затримую на пременкох по питаню числа жительство и човека як фактора у обновеню економского живота обласцох у Панонії. Социални фактор и национални одношеня колонизованого жительство при нїх забирали менше значене и ище вше не мали одвитујуце место (окрем при меншому числу авторох).

А. Петров тиж прихильник науковей струї котра присуство Туркох и зражене з нїма кладзе на перше место. Медзитим, источасно наглашує и пременки при жительстве на националним плане. Понеже є прихильник теорії о пресцерању руского жительство споза Карпатох, вон селїдбу, после виганяня Туркох за граніци южно од Сави и Дунаю, трима як континуитет природного процеса у ширеню жительство, т.е. преселене Руснацох зоз сиверо-восточних часцох Угорскей на юг трима як предлужене селїдби, пресцераня, понеже карпатски обласци не автохтони за руске жительство.¹⁴ Таке становиско подобне становиску мадярских историчарох котри пренаглашую улогу мадярскей династиї Арпадовичох и заступаю становиско о даваню права насельованя рускому жительству за окреми заслуги. Але док исти историчаре твардо стоя за становиском националней премоги Мадярох, А. Петров наводзи факти котри указую же на території дзе руске жительство було численше велі новоприселени мадярски фамилии, зоз жительство котре сцекало пред Турками, прияли „руску виру” и руску або словацку народносц.¹⁵

Сам А. Петров наглашує важносц факта же жительство на Долней жеми настало як „результат новшей колонизациі з конца XVII стороча, з епохи масовного премесцаня народу зоз горних часцох Угорскей на Долню жем” (бок 160). Потвердзене тому видно зоз поровнаня пописох жительство: „Количество жительство дзепоедних сиверних жупанийох 1720. року ше барз зменшало у одношеню на 1715. рок. Так у Слипскей жупанії 1715. року було 1492 парастки доми, 1720. року 1001; у Шарипскей 1715. року унешено до спискох шипцого 4924 души, 1720. року 3544. То без сумніву, результат преселеня на юг.

У Земплинскей, Унгварскей и Бережскей жупанії таке зманшане не присутне, напроцив 1720. року ми маме векши числа як 1715. року. Парастки доми було: 1715. року у Земплинскей жупанії 3471, у Унгварскей 1433, у Бережскей 1674; 1720. року у Земплинскей 4686, у Унгварскей 1711, у Бережскей 1912.” (бок 158 — 159).

Понеже традиция бачванских Руснацох гутори же ше їх предки приселели и зоз Земплину, будзе интересантне спатриц котри то места у теј жупанії дзе було и руского жительство: „Rutheni — Bély, Cséke, Olaszi Polyán;

¹⁴ Автор ше на дзепоедних местох оградзує од свойого становиска и наводзи же Руснаци могли и пред предзераньом Туркох буц у дзепоедних местох на подручю Панонскей ровни, з тим же ше тоти Руснаци виројтно поцагли на сивер и сиверовосток.

¹⁵ У поглядзе однародзованя Мадярох автор думаня же и прето ест велі руски фамилии зоз мадярским презвисками, та и таки котри племичского походзена.

Hungari et Rutheni, Rutheni et Hungari — Agárd, Bacsha, K., N. Bári, F. Bereczky, N. Géres, Hotyka, Káres, Király-Helmecs, Koponya, Örös, Szerdahely, Vitány.

Slavi et Rutheni — Ladmócz.

Hungari, Slavi, Rutheni — Botyán, Cselej, Bodrog-Keresztur, Kisfalud, Liszka, Vajdacska, Újhely (Sátoralja).

Hungari, Slavi, Rutheni, Poloni — Sz. Mária, Zétény” (бок 170).

Затераз можеме лем предпоставиц же ше зоз тих местох руске жительство познейше пресельовало и до Бачки, т.е. до Керестура и Копура. Характеристичне же Земплин по А. Петрову, а вон ше поволуе и на дзепоедних других авторох,¹⁶ на початку XVIII стороча бул скоро у подполносни населени зоз Руснацями. И док теде лем коло сиверней граніци Земплину ест Словакох, пейдзешат роки познейше (по попису 1773. року) велька часц теї території означена як словацка.

ОНОМАСТИЧНИ ПРИЗНАЧКИ

Автор ше на вецей местох затримуе на презвискох жительство котре преучуе, але глібше не уходи до толкованя походзєня и значєня словох. На єдним месце одкрива же ше длуґши час интересуе за ономастику и етимологию, але понеже ше не чувствує досц порихтани и компетентни, попри тим же наиходзи на дзепоедни методолоґийни почежкосци, у окременим поглавю (бок 307 — 324) наводзи презвиска спрам архивних документох зоз 1715 и 1720. року. Медзитим, затримуюци ше на дзепоедних важнейших архивних фондох (поглаве на бокох 274 — 306) А. Петров з часци дава свой допринос и рускеї ономастики.

У огляднуцу на роботу И. Ачадия писану з нагоди прєслави тисячрочного перебуваня Мадярох на Панонскеї жеми, А. Петров анализуе Ачадийов приступ гу походзєню презвискох, окреме часци дзе ше гутори: „Румуне котри емиґровали тадзи зоз Трансилваніи и зоз других обласцох, и позаберали, по стварянню жупаніи, значну часц населєньох, були на таким нїзким ступню розвитака же не мали ані свойо презвиска ані власни мена. Попис (1720. року) вимагал означиц кажду особу зоз точним єї фамилийним меном и кресцєним меном. Же би виполнєли задачу, пописоваче сами накресцєли безимєних людзох. Наволали бирєша (nepszámos) — Nepszámos, коваля (kovács) — Kovács, вообщє каждого по його занїманю. Потим вони тоти фамилии уведли до конечного попису о местох, котри як пошлїдок того полни зоз людзми з мадырским презвисками” (боки 295 — 296).

А. Петров не потримує становиско же людзе не мали свойо мено, але ше склада же „пописоваче не знали, або ше не трудзєли на папер пренєсц їх слуху цудзи презвиска.”¹⁷

¹⁶ Податки за Руснацох на самим початку XVIII стороча у Угорскеї А. Петров у велькеї мири хаснує зоз мало познатей роботи Матвея Беля „Notitia Hungariae novae” и теї роботи пошвєдує цале єдно поглаве (бок 241—273).

¹⁷ Єдна зоз слабосцох И. Ачадия и тот же руски и словацки презвиска не розґра-нїчує, а самим тим и дзепоедним места, та и цали обласци, означєни як словацки. Тиж так и дзепоедни по А. Петрову чисти румунски презвиска не означєни як румунски, а жительство зоз мадырским презвисками означєне як мадырске.

У поглядзе презвискох мадырского походзєня А. Петров трима же вони могли настац на слїдуюци способ:

а) Мадырски назвиска настали од мена места одкаль ше человек присєлєл: Bereznai — зоз Березного, Czéglédi — зоз Цєґлєду, Izaí — зоз Изї, Máramarosi — зоз Мараморошу итд.

б) Власни мена у мадырскеї форми замєнєли презвиска (вироятно то мєно оца лебо дїда): Lukács, Milós, Pál итд.

в) Назви народох у мадырскеї форми: Lengyel, Orosz, Tót итд.

г) Презвиска котри означую занїманє, ремєсло: Kovács, Nepszámos, Szabó итд.” (бок 302)

А. Петров указал на ище єдно зявєне котре може буц у вязи и зоз презвисками, а то мєняне назви местох на мадырски способ (на мадырске вигварянє) „Medvegyutzi на Medvedocs, Medvedzsa на Medvecsy, Mukatsú на Munkacs, Orosvegava на Orosveg итд. Тиж так Мадяре цудзим людзом часто давали рижни епитєти; Fejer (били), Fekete (чарни), Kis (мали), Nagy (вельки) итд., а автор думаня же ше вони єден час хасновали ведно зоз славянским презвисками покля ше тоти презвиска не забули, а остали лєм епитєти.¹⁸

А. Петров презвиска, спрам походзєня, дєлї на три ґрупи: славянски, мадырски и неопредзєного походзєня. У списку презвискох котри наводзи находзимє и таки презвиска котри ше по нєшка зачували при югославянских Руснацох,¹⁹ и то:

1. Славянского походзєня — Гаврильчак, Голик, Горняк, Грицко, Грицо, Гудак, Давидовски, Катринчак, Козак, Колєсар, Лацко, Лємак, Лисовски, Микита, Мудрий, Новак, Ондєр, Ондєрчак, Панько, Поляк, Порацки, Прокоп, Радвански, Роман, Скуба, Тимко, Тот, Чапко, Шимко.

2. Мадырского походзєня — Арваї, Балог, Барна, Варґа, Вєрєш, Дудаш, Ердєлї, Катона, Кєвєжди, Кєчкєш, Ковач, Кочиш, Крайцарош, Кучмаш, Лєндєр, Лукач, Мадї, Миклош, Молнар, Мункачи, Няради, Олах, Палинкаш, Пап, Пєтьо, Пушкаш, Рац, Рошташ, Сабадош, Сабо, Сакач, Салин, Сєґєди, Силадї, Такач, Тамаш, Уйфалуши, Фа, Фаркаш, Фєйса, Фєєш, Цап, Чизмадия, Чонка, Чорба, Чордаш, Шанта, Шош, Юґас.

3. Неопредзєного походзєня: — Боднар, Давид, Борчик, Гомза, Лазар, Мишка, Чобан, Чорбан.

*

Циль котри прєд сєбє А. Петров поставєл бул: означиц територію котру забєрало руске жительство стрєдком XVIII стороча. У методолоґийним поглядзе походзи лєм од єдного елємєнта у попису 1773. року — язика — котри хаснує при одредзєваню националносци жительство и попри тим же, розпола-

¹⁸ Подобни приклади находзимє при югославянских Руснацох по сучасни часи. Младши ґєнєрациї забуваю назвиска и памєтаю лєм официални презвиска, гоч очиглядне же вони епитєти мадырского походзєня. Так у Керєстурє потомки истєї фамилии ноша розлични презвиска — з епитєтом и без епитєта: Кишмитрово, Кишово и Митрово.

¹⁹ Трєба вжац до огляду же ше вигварянє презвискох з часом могло прємєнїц, та и самє презвиско поступно достало нову форму котра остала подобна дакєдишнєї.

гаючи зов податками котри переходза поставену часову граніцу и барз добре познаваюци подобни роботи з літератури, уходзи до проблематики ширшого облаяня. Розрабляючи матерію превозиходзи застарену теорію о язика як основней етничней характеристики. Правда же и за А. Петрова язик найочигляднеша компонента за розпознаване (одредзоване и видвойоване) народа од народа, гоч язик лем еден з елементох означованя етничних прикметох жительствова котре ма заедніцке походзене, заедніцку прешлосц и чувство о припаданю едному народу. Походзаці од язика, але хаснуюци и исторійно-антропологеографски податки, А. Петров успішно провадзи процес пременкох у етничней слики Угорскей.

У цалосци патрено, можеме пригварити авторови же ше не може отаргнуц конфесионалней припадносци жительствова як етничней категорії. Кед наводзи число жительох, наводзи и численосц по вирскей припадносци, Руснацох у Угорскей генерализує за уніятох (надпоминаюци їх скорейше православе), вирска припадносц жительствова одредженого места у случайох однародзованя служи авторови як основа за одредзоване скорейшого національного чувства жительствова итд. Медзитим, не мож заобисц його подполно правилне становиско у толкованю чувства „простого народу” кед слово о націоналней и о конфесионалней припадносци. А. Петров обачує, ниянси у поглядзе народного розгранічованя націоналней и конфесионалней припадносци и попри тим же на питане цудзого човека народ часто давал одвит и так як му одвитовало — виашньовал ше раз спрам національного чувства, раз спрам вироисповедней організації котрей припадад. Вшеліак же таки розлични одвити могли буц и здумани, але часто до того приходзело и пре нерозумене самого питаня, т.е. офіційни статистични категорії не одвитовали народному похопеню. Наприклад, у зависносци од того у яким ше положеню питани Руснак находзел, вон могол одвитовац же є Словак (кед же ше находзел у стредку дзе векшина жительствова Словаци, а його язик подобни словацкому), або же є Поляк (кед бул католицкей вири и жил у стредку дзе католики углавном Поляци), або же є Шаришань (кед ше регіонално опредзельовал), або же є Гуцул (кед ше опредзельовал спрам узшей націоналней припадносци) итд.

Ище неправилнейше похопене з боку записовача могло буц теди кед ше о націоналней припадносци одредзених жительох питал їх сушедом. И у тим поглядзе опредзельоване могло буц спрам ширшей або узшей націоналней припадносци, спрам конфесионалней припадносци, регіоналней, соціалней, але и спрам главніни датого стредку. Прето автор обраца увагу на податки котри давали познавателе обставинох у одредзеним месце и на тоти податки котри давала висша державна администрация (там дзе державни апарат не зов припаднікох тей народносци, або того жительствова котре ше вишитує).

Як трецу проґресивну прикмету роботи А. Петрова наведли би зме обективносц и критични приступ ту роботом з літератури. И попри тим же вон у суцносци еден з ношительох тедишней теорії кругох царскей Русії о російским народзе зложенім зов трох часцох — Велькорусох, Малорусох и Білорусох, хаснує и анализує роботи з иншакых становискох. У анализи одкрива слаби точки, а наглащує и хаснує позитивни елементи. Зов тим нешкайшому читателюви дата една селекция библиографских єдинкох котри може хасновац при упознаваню зов прешлосцу руского жительствова.

Податки з літератури хаснує за подкрипйоване резултатох своєї роботи до котрих пришол у вигледованю на терену и преучованю архивних докумен-

тох. Вшеліак же автор у таких случайох може робити тенденціозне виберане. Медзитим, роботи Томашевского, Корабинского, Фенеша, Сирмая и других, котри А. Петров хаснує, маю медзи собу процивносци, та и процивсловносци у основним приступе у одношеню на приступ ту матерії яки ма сам А. Петров.

У суцносци патрене, А. Петров у велькей мири „архивни роботнік” и анализа ориґиналних документох една з найвредноснейших компонентох його роботи. Доставка ше упечаток же автор прихильни пренаходзеню неопознатей матерії и ей презентованю зов компаративним методом. Тота компарация заснована на податкох зов літератури и на основі того нешкайшому читателюви дата една селекция библиографских єдинкох котри би требал хасновац при спатраню етноґенези руского жительствова.

Любомир Медеша

ПРИЛОГ 303 ТЕРМИНОЛОГИЈА

Секција лектороx и прекладателъоx ведно з Комисию-за утврдоване терминох при Друштве за руски јазик и литературу робела удатно и у 1976. року. Отримани вецей роботни сходи на котрих преширени основни фонд утврдозених и прилапених терминох котри треба надалеј хасновац у писанеј и бешедней форми у нашим јазикy.

На тим месце даваме список еднеј часци утврдозених терминох котри Комисија прилапела. Медзитим, Секција будзе подзековна каждому од кого достане добри зауваги або предкладани даедних лепших решенъоx котри можебуц призабути а не так давно их мож було чуц у каждодньовой бешеди наших старих людзоx.

А
алъкавост нешпоровосц, непорядносц, люштавосц

Б
бајат (хлеб) черстви, нешвижи, давни (хлеб)
балван балван
барка чамец, барка, ладъочка
бацалиште руцалище
бацачке справе справи за руцане
бестрзајни топ безпоривне дзело
блаъа гобель
блештавост бліщацосц, швицацосц
бодъокопци игелкаре
бојазан обаване, страховане
бориачки спортови боряцки спорти
борилиште (физк.) борилище; (спорт.) арена, ринг
брачићи (бот.) фукус
бришући лет парацци лет
брусач брушач
бруслица брус

брусачица брушачка (особа)
бубашваба (зоол.) кухњов хробак, шваб
бубъара набивацци пец
бучице (физк.) теки
бушилица вартачка
бушотина вартанина

В
вежбаъе у чучъу избачаја са груди (физк.) вежбане вируцаниа з першоx на кучаци
вештачеъе експертиза
вијак гвинт
вити заставу (мор.) ношиц заставу
власак (бот.) зрошлянка
водиште (воени) водзиско
вођица (воени) водзачка
вођни овоцов (и), овоцни
вратило вратило
вредне белачевине хасновити бильчки
вришчаст нервни систем (анат.) пантлікаста нервна система
вртић заградка

Г
гајка каричка
гамад напасники, паскуда, напасц
гибъевни федери
главоношци главоноги, главоножни животини
гладалица гладкачка
гледалиште место за патрачоx, трибина
глодалица (тех.) длабачка, фрезер
гмизавци (зоол.) шмикаче
горчица (бот.) горчица
граничник граничник
грбак (физк.) горбак
грејни грејни
гривна бразлета

Д
даска за мешеъе табла
двоисински двовисински
дводоми (бот.) дводоми
дизаличар кранер
дизаъе тегова дзвигане кулъоx
домет долет, домет
домски домови
доскочиште доскочиско
доспеће доспелосц
дробилица дробилка
дршка ручка; дршка шоље ушко; дршка ножа черенко
душек (физк.) душек

Е
емајл глейта, емајл
емајлиран оливани, емајловани

Ж
жарне чауре (бот.) печаци гомбульки
жетвени жатвови
жижа (физ.) фокус
житни житни, житов (и)
жъеб ярчок, виточка, нарез, урез

З
забавиште овода, забава
завесни (физ.) зависови
задржач (воени) затримник
закинута чаура затаргнути фишек
заковица нитна
закошаване (метка) зукомоставане
залетилиште (физк.) розбегованиско
запети положај (воен.) запнуте положене
запленити запленит
затворски гарештов (и)

зачеъе задок, затилок
згрушаване стидане, грудковане, зварйоване
згиб рамена (физк.) згин плеца
зглавкари (зоол.) ставцаре
земље уговорнице жеми подписници догварки
зимовник зимовник

И
избегличка влада вибеженска влада
извезиване (мор.) вивязоване
извиђачки авион розвиднишки авион
извлакач (воени) вицаговач
излучевина вилученина
изричит императивни, виќлочни, категорични
исплата виплацоване, виплацанка
испуст випуст

Ј
јабучни яблуков (и)
једар крипки
јеж (тех.) зубата роля
јежити се јжиц ше, буриц ше; најежжо се прешол го мраз; најежжо се (од хладноће) вишли на ньго пупенци
јежа мраз (по целу)
јестив за едзене, конзумни
јурни штурма

К
кажицрст указуюци палец
кајмак (српски) каймак
калоријски калоријни
канап шпарга, порвазок
капак облашница, (анат.) кліпка
карамел карамел
Карибско море (геогр.) Карибске морйо
кацага кацага, шлем
кесер (тур.) кесер
ким (бот.) рашка, ким
клацкалица гомбалка
клизалиште шлізкаліще
клиц клинок
клици листови (бот.) клочково листки
кожно-прерађивачки скорово-прерађивачки, скорово-обробни
конопац штранг, панъави, (дем.) штранджок, панъавицки
конопац за надвлачеъе (физк.) штранг за надцаговане
копривъача покривняча
коренаст коренясти
кочеъе гамоване
кош (спорт.) кош
кришка фалаток, струче

кругови (физк.) карики
куглана кугларня
куглање куглане
куглашки куглашки
куглица вареха
кућиште шкатулка

Л

лебдети вишиц, трепац пред очми, тре-
пциц
лежиште (тех.) лежиско
лествичаст нервни систем (анат.) дра-
бинкаста нервна система
летгица летадло
лиснат лисцати
личност особносц
лов лов, лови
ловостај ловостой
лопта за ударање (физк.) лабда за бок-
соване

Љ

љуљашка колџмбачка
љуспаст лупкасти

М

маршевски поредак маршови порјадок
махунаст маунасти
маптовитост фантазијносц, маштови-
тосц
месити тесто гнєсц, мишиц; **замесити**
палачинке — затрепац палачинки
мета мета
метак кулька
метак од тротила кулька з тротилу
милерам шметанка
миноистраживач (воєни) миновигледо-
вач
минополагач минопокладач
млевање млеце
млечни млечни, млеко (и)
мотке за пењање (физк.) палићи за пе-
ндране
мучки напад жвирски, зраднички напад

Н

навала (бот.) глїстник
навлака митраљеза кошулька митралеза
навртка спојнице (тех.) нарез злучници
нагаз (воєни) накрок
надимати киснуц (о цесту); пучиц (о па-
сулі)
накисео кваскави
налог налог
наплатив наплатливи

напон струје напружене струї
наслага пасмо, слой, насклади
наслон операц
настрепница стреха
неминован неминовни
неповредив непотупливи
несаница неспане, безсонносц
нишанџија циљовац
нишанска тачка циљова, прициљна то-
чка
ножница (ножова) пошва

О

обарање (физк.) ваљане
обарач (а) цвєнчок
обданиште захоронка
обезбојавати обезфарбовац
обрано млеко препуцане млеко, з ко-
трого знята шметанка
оброк едзене, оброк
обруцавање (воєни) пикироване
обустављање гађања застановане ци-
љованя
одвртка (тех.) шрафцигер, одкруцац
одело шмати
одељак оддзельок
одећа облєчиво
одзив и лозинка од'зив и лозинка
одмазда вимсцене, помста
одредбени одредбови
одузети вжац
оживалан (тех.) оживални
окидање (воєни) цвєнкане
оклопни панцирни, оклопни
окретниште место за обрацане
окретница (мор.) обратница
оличєње оподобене
омотач обкладка, обмоток
опремање штативна (тех.) пририхтоване
гнота
опремљена мина пририхтана мина
опруга федер
опскрба подмирене
оптицај обток
осетљивост чувствителносц, осетливосц
ослањање операне
ослонац операц
откочити одгамовац

П

падина стрма схил прикри
пальба штрельба
пекач вишекач
петокрака пейцуглова гвизда
петоугаони пейцугтни
пєчиво печиво
пипалица дотикачка
питомац питомец, вихованец
платив платливи
плећка (анат.) лопатка

плитичари (бот.) пши уха
пловећи плїваоци
пловидбени плївбови
пловило плївадло
пловни плївни
погодак потрафене
под патос
подвожњак подвожњик
подграђе подгородє
подела подзелене
подепавање висине намєсцане висини
подметац подкладач
подривачка делатност подривачка ді-
ялносц
подсетник здогадник
подужни воздлужни
позивно образовање професијне образо-
ване
појачивач помоцњовац
полетање полетоване
пометња конфузија, неспор
помицати поцаговац, премєсновац
помична пењала рухоми пендралки
понован повторни
поновљєн повторени
посегнути нацагнуц, рушиц
потискивач поцисковац
потисни поцисни, поцискови
потхрањєн подкармени
пошљалац посылатель
преводница преводница
прекидач (тех.) прєривач, прєтарговац
преклопљєн преклопени
премаз премасцене
прєсвлака за постєльну верхи на пир-
наги, посцєлину
привєз (мор.) привяз
пригушєн придавєни, приглушєни
примопредаја примопридавєне
припала припалька
припремање хранє пририхтоване, гото-
вєне поживи
пристан пристань
прихватилиште притуљни дом
пробјност прєбойносц
провала и крађа розвал и крадза
продор прєдзеране
прометни пуг драга з густим транспор-
том
пропуст препуцане
противтенковски процивтанковски
проток прєцєк
пружно пуњење (воєни) трасовє полне-
не
пукотина розпуклина
пушкарница пушкарница

Р

разводна полуга (тех.) разводна полуга
разгранат систем розконарена система
разуђєн систем розведзєна система

ранац броцак, руксак
растњє рошлїне
растурање ширєне, дзелєне
ребреник ребренїк
ређуляторски ређуляторни
редар дежурни
реденик патронїк
реквизитарница реkvизитарня
ременица (тех.) пшайбна
рендсати стругац, гобљовац, трєц
рєрна рєрна
рибљи рибни, рибов (и)
ров ров
роштиљ роштиљ
рубље билїна
рудњача (бот.) синявка
руковалац руковац
рукохват рукохват

С

сазнање сознанє
сандук лада
санитарни чвор санитарни гузєл
саобраћајница (транс.) транспортница;
комуникация
свеобухватно всеобїмно
семењача (бот.) нашенкар
сетвени шатвов (и)
сидриште (мор.) котвище
склониште склопїще
скоруп скорка (на млеку)
скретница скрутница
скуп мера -вкупносц мирох
скупина множество
слављєник славєни, славєник
служєње хранє' вислугованє едла
слуз шлїж
слузокожа шлїжаца скорочка
смеђ кафови, доганови; **смеђе** алге шиви
алїи
сметниште шмєциско
сок сок, юшка
соковник соковник
сочан сочни, юшковити
сочиво (физ.) линза, (бот.) лєнча
спаваница спалњя
сплав деређля
спознаја спознанє, (нар.) зазнанє
спрега спрагдуце
спремниште одкладаљня
спроводни снопїћи (бот.) преводни сно-
пчки
став на рукама стой на рукох
стакласт склєнясти
сталак (физк.) статива
стрелиште штрєлїско
стрєљачки штрєляцки
стрємљєње намаганє, стрємене
струковни савєзи фаховни союзи
струњача струняча
сунђєраст шпундџиясти, шпундџийови

Т

творевина твореніна
тегови кулі
теретняк терховняк
тестенняне цеста
травната површина травна поверхносц
тражило (тех.) визир, гледач
тркачки обеговацки
троскок (физк.) трискок
туршија квашена желењява
туч млаток за месо

У

ублаживање трзаја ублажоване пориву
убојност забойносц
уводник вводник
угибање угинане
уградити убудовац, уложиц, уградзиц
ударалке (муз.) удерни инструменти
ударач вдерйовач
удео учасц
удови часци цела, екстремитети
уже штранг
ужегнути стухнуц, згоркнуц
улов улов, ловина
унакажен скалчени
упални (мед.) у запаленю
упаљач запалька, упалч
упоредник (геогр.) паралела
усеви шаца
утега затяжка, бандаж
утоварна лопата, утоваривачица лопа-
та за кладзене терхи
учешће учасц
учинак ефект
учинити доступним зробиц доступним

Х

хватачи зрна лапачи зарнох
ходник конк
хрскавичав хрупкасти

Ц

цваст (бот.) квет
цельење шприцоване, пелцоване, вакци-
новане

Ч

чабрица чабрик, шафлик
чаура фишек
чен струче
чеоне стране игралишта чолни боки ба-
вица
чеп затичка
четинари (бот.) иглични дрва
чула (анат.) осети
чуљеви (физк.) бабки

Ц

целат кат

Ш

шведска окна (физк.) шведски рамки
шлем шлем, кащиґа
штанин штот

**Пояшнения скраценьох, похаснованих
у прилогу:**

физк. — физкултура
бот. — ботаника
тех. — техника
зоол. — зоология
мор. — моряцтво
анат. — анатомия
физ. — физика
геогр. — география
тур. — турски
спорт. — спортски
фр. — французки
транс. — транспортни
нар. — народни
муз. — музика
мед. — медицина

Обробели: Гелена Медеша,
Мария Чакан и Юлиян Рамач

ПРЕПИС КОТРИ ЗАСЛУЖУЕ УВАГУ.

Наша поволанка на вигледоване ста-
рих рукописох, котри зме обявели у преш-
лорочним гласнику „Творчосц“, не остала
без одгуку. У фамилии Москальових з Коцура
зачували ше препис церковного шшиваника под
назву „Бого-гласник“, зоз 1891. року. Тот
препис зробел наш познати краснописец Янко
Москаль (1853—1928), котри преписовал и
други книжки, насампредз церковни, цо ше
хасновали у другой половки XVIII вику у
Коцуре.

У теј нагоди треба окреме подцагнуц
природну надареносц преписовача, „чловека
з народу“, котри без векших школох од ва-
лалскеј, посиг високи уметнички уровень у
преписованю книжкох. Як видно з прилогу
(двофарбових факсимилох), препис випатра
як друковани. Цо ведей, преписовач барз
удатно преписал аж и нотни запис мелодийох
на котри ше перковни писни шшивали.

Вериме же тот препис не найстарши; же
ше зачували ище и старши, лем их треба
пренайсц и оможливит их „оживйоване“ у
явносци. Нет сумнйву же тот рукопис, як и
други, будзе на добре похасновани у даль-
шим преучованю нашого языка, бо лем на
основи писаних жридлових документох мо-
жеме преучовац историю и розвой нашого
языка.

- 4 -

ПЬСНЬ ДЪ КЪ ПРЕСВАТЪНЪ
ДЪВЪ БОГОРОДИЦЪ

По роука и збраниа дъ Мати от роука
ви ше. Дъв стъ по хал на пречи стъ дъ

Вал дъ ви ше.

По юностиа вѣкъ видниа мою свободоу.
И. Сею влодохса въ протѣо трѣхъмѣзъ невѣдоу.
Въ Небо очи мои азъ поднести несмѣю,
Б. Ты мое Небо въ тебѣ надежда имѣю.
А. Скълости немамъ до сѣди моего,
Б. Си прииниса Мати до Сина своего.

БОГО-ГЛАСНИКЪ

ПѢСНИ БЛАГО-РОВѢНИНА:

ЧАСТЬ ПЕРВА.

Списанъ по списъ исправленъ.
шпредѣленъ части:

ІУАННЪ МОСКАЛЬ.

82 КЪЦЪРЪ.

роука ш Рождества Хрѣтова. 1891.

- 5 -

Ѣ. По роукастѣ Ракѣ, иже Бога носилъ,
Б. Ожжи перси, иже егѣ воскресилъ.
З. Тебе раки каютъ Творца знескъ зъ сѣти сѣти,
Б. Благоуоиниа насъ Дѣво на многѣхъ лѣта.
З. Покрѣвай насъ грѣшнѣхъ всесестимѣхъ омадоромъ,
Б. Предъ сопротивниахъ сѣвостатѣмъ нашихъ
и. Гдѣи милостиивоу до бѣда наша Маткоу,
Б. Да сподобимса Сина зрѣти изъ Твоею.

ПЬСНЬ ДЪ КЪ ПРЕСВАТЪНЪ
ДЪВЪ БОГОРОДИЦЪ

И три съ те, и е се ли съ, се въ те

ВИСОКОПОЧТЕННИЙ ШКОЛСКИЙ СОБОРЪ!

Ниже писанны оскорбленя наши шмелѣме ше предъ Впчтенный школскій соборъ въ слѣдующихъ предложиць.

Школскій внутренній духъ лемѣ теди може вступиць на возвищенну степенъ, кедь между тѣми, котри этамъ дѣйствители коллегіалическое одношенье и любовь процвѣта.

Со жаленьемъ принуждены сме обявиць же между нами понашомъ обѣ- ждении прави вопречность пануе.

Нарушителемъ этому почт. г. Александръ Кузмякъ, который насъ пооди- нокихъ и вообще оскорблялъ знатнѣйше.

Въ одну нѣдзелю предъ толпу учениковъ и изъ церкви идущимъ народомъ Будинского и Кота „безочливимъ” и другимъ въ чиновственный кругъ даже и къ его особѣ не приличнима изречения ображалъ.

Во вторыхъ, дораз на початку школского года въ новой школѣ выступилъ якъ „директоръ школскій” но якъ законно не избратому „директору” ни еденъ одъ учителей повиноваць ше нѣ хцели, онъ по Гробиянски по- всталъ противъ насъ и нѣ лѣмъ на насъ вообще, но и на нашихъ пре- дѣучителей оскорбительны примѣчания положилъ.

Предъ школярами таки изречения употреблялъ касательно насъ, ктеры ради срамоты не можеме виписаць.

Прото покорно молѣме почт. Школскій Соборъ, да памянутого нарошителя порядка достойно напомнимъ, да изрекнѣ между нами равенство, жебы еденъ другому въ его дѣлахъ не заповѣдалъ.

Отшмеляме ше обявиць Вскпочтенному Собору и то, же ми помянута А. Кузмяка якъ такого котрый своимъ поношаньямъ не достойный нато, же бы насъ во школьскомъ соборѣ замѣнял и чтобы наше довѣрѣе въ нѣм остредоточилось, доти доки избереме изъ между себе одного изъ учителей ему въ соборѣ глашиць не даць благоизволили.

Въ прочемъ съ высокопочтеньемъ оставаме.

въ Б. Керестурѣ 889 нов. 5-го
Благородному шко. столу

В. Каменца

М. А. Врабель

подданны слуга

Н. Будинскій
учитель

Александръ Котъ

*

Тот документ зме достали од Янка Павловича з Нового Саду, а обявюеме го зоз целью же би сучасни читач достал представу о урядовимъ языку и писме русскихъ интелектуалцохъ у Керестуре концомъ XIX столѣтїя. То „язичие” (мिशаніна украинского, російского и церковнославянского языка) — тедишнї литературни языкъ закарпат'я. У тимъ писме у „язичию” обачливи и ушлив народней русской бешеди. (Факсимил даваме лемъ зоз конца документа, а цали документ видруковани же би було легчейше читаць.)

Сонъ по Гробиянски повстать про-
тивъ насъ и нѣ лѣмъ на насъ вообще,
но и на нашихъ предѣучителей
оскорбительны примѣчания положилъ.
Предъ школярами таки изречения употре-
блялъ касательно насъ, ктеры ради
срамоты не можеме виписаць.
Прото покорно молѣме почт. Школ-
скій Соборъ, да памянутого нарошителя
порядка достойно напомнимъ, да изрекнѣ
между нами равенство, жебы еденъ
другому въ его дѣлахъ не заповѣдалъ.
Отшмеляме ше обявиць Вскпочтенному
Собору и то, же ми помянута
А. Кузмяка якъ такого котрый своимъ
поношаньямъ не достойный нато, же
бы насъ во школьскомъ соборѣ замѣнял
и чтобы наше довѣрѣе въ нѣм остредо-
точилось, доти доки избереме изъ между
себе одного изъ учителей ему въ соборѣ
глашиць не даць благоизволили.

Въ прочемъ съ высокопочтеньемъ оста-
ваме

въ Б. Керестурѣ 889 нов. 5-го
Благородному шко. столу

подданны слуга
В. Каменца
Н. Будинскій
Александръ Котъ

ЗВИТ О РОБОТИ ВИВЕРШНОГО ОДБОРУ, СЕКЦІЙОХ І КОМІСІЙОХ У 1976. РОКУ

Дораз по формованню Скупштини Дружтва за руски язык и литературу на делегатним принципе, як и после прилапйованя нового Статута, Дружтво почало роботу у духу нового Статута.

Спрам Статута, Скупштину Дружтва твори 41 делегат з 8 местох, а Вивершни одбор творя 11 члени. Дружтво ма 270 членох.

Вивершни одбор отримал 6 преширени схадзки на котрих розпатрал и анализовал витворйоване своїх планох роботи, як и секційох и комисійох, активох и подружніцох. Потим розпатрал два нариси — Закона о здруженей роботи и Резолюції о самоуправним організованю и витворйованю доступносци культури роботним людзом, анализовал гласнік Дружтва „Творчосц”, прилапел список кашиталних ділох итд. На першей схадзки, пре ефикаснейшу роботу, формоване Предсидательство Дружтва, до котрого вошли: председатель, двома подпредсидателе, секретар, финансийни вивершитель, секретар Актива СЖ и председатель Надпартраюцого одбору.

На основни розподзелених роботох, мездзи схадзками, члени ВО на час и з успешном витворйовали задатки яки им були поставени, а котри виходзели зох плана роботи. Так, наприклад, з успешном організоване, у рамках Фестивала „Червена ружа '76”, совитоване на тему „Спартане литературней хвильки у шветле Акційней програми Осмого конгреса Союзу писателюх Югославиї”, як и сам „Митинг поезиї”, формовани подружніци у Руским Керестуре, Вербаше, Шидзе, Коцуре и Новим Садзе, а отримани и даскельо розгварки на актуални теми у нашим культурним живоце и заедніцка схадзка з ру-

ководством Союзу Русинох и Українцох СР Горватскей.

У рамках **Лингвистичней секції** и у тим року предлужена порядна работа у Комисії за виробок Словніка сербскогорватско-русского як и Комисії за утвердзоване терминох.

Комисия за правопис не мала окрему активносц понеже не були реални можливосци за роботу у 1976. року на вельким Правопису руского языка, а Комисия за историю языка не розпочала з роботу понеже руководитель бул у войску.

У 1976. року почали роботи на нових проектах: Ономастично-лексикографични вигледованя, Виробок лексикографичней картотеки руского языка и Библиографії о нас у Югославиї и литератури о нас, а почали и пририхтуюци роботи на Правнополитичним сербскогорватско-русским словнику.

Секция за виучоване и пестоване руского языка дала помоц Педагогичному институту Войводина при організованю семинарох за просвитних работніцох. Таки семинари отримани два: за вихователки у предшколских установох и за просвитних работніцох, обидва у Руским Керестуре.

Попри тим, Секция порувовала просвитних работніцох на дискусию о концепції нового буквара, а ведно з Лингвистичку секцию окончене провадзене усного и писменого висловйованя у основней школи.

Секция за литературу, преїт своей Комисії за координоване роботи младежских литературних секційох, організовала „Фебруарске стретнуце” младих поетох и музичарох у Новим Садзе. З нагоди „Митинга поезиї младих” отримани „Ок-

ругли стол” о литературней присутносци нашей литературней творчосци и критики. У Коцуре отримане стретнуце младих поетох з афирмованима писателями.

Октобер мешац бул, як и скорей, означени зох широкую дружтвену акцию „Мешац кнїжки”, до котрей ше уключела и Секция, насампредз зох оригиналну творчосцу и иншу активносцу (виступи писателюх у Новим Садзе, Коцуре, Руским Керестуре).

На схадзкох **Секції лекторох и прекладательох** найвецей розпатрани термини з обласци охрани и заштити, правни и дружтвено-политични термини, як и з обласци физической культуры и инши.

У 1976. року провадзени язык Прекладательней служби СО Кула, а преучовани и „Етнографични зборник” В. Гнатюка у рамках роботох на провадзено языка редакційох и прекладательних службох.

У рамках **Секції за забероване и виучоване народного скарбу** предлужена акция на заберованю народного скарбу и о тим обявюе написи „Пионирска заградка” и МАК. Попри тим, уложени вельки усиловносци на друкованю каталога „Музейна збирка Руски Керестур 1976”, предлужене з ушорйованом позбераних народних шпиванкох записаних у акції 1975. року, док ше зазначоване нашей бешеди и духовней народней творчосци на магнетофонску пантліку окончуе у Коцуре и у Сриме.

Секция за наукововигледацку и видавательну діялносц активносц сно-

ПРОГРАМА РОБОТИ СЕКЦІЙОХ, КОМІСІЙОХ И ВО У 1977. РОКУ

Лингвистична секция будзе и надалей облапц роботу активох и подружніцох по местох, литературних секційох и культурних институційох, а преїт вонкашних фахових сотрудніцох, у форми преподаванюх, кратких семинарох або длугших курсох у сотрудніцтве з Лекторатом руского языка.

На проблемох дальшого розвою нашого языка и надалей ше будзе робит на поединечних темох, спрам власного определєня наших фаховцох, але уж у тим року почню роботи и на векших тимских роботох. И надалей ше предлужи виучоване и обробок синтакси и лексики руского языка, работа на Лексикографичней картотеки, на збераню „русинизмох,” а будзе ше зазначовац и обробйовац бешед-

вала коло пририхтованя и окончованя роботох на Словнику сербскогорватско-русским, Лексикографичней картотеки руского языка, Библиографії о нас у Югославиї и литератури о нас и Правнополитичней терминології, як и гласніку Дружтва „Творчосц”.

Прирвнуюци резултати роботи пишцих целох Дружтва у 1976. з резултатами котри були посцигнути у 1975. року можеме повесц же у 1976. року зробени нови успишни крочай у винаходзеїно и прешпирйованю дальшого змиста роботи Дружтва. Досц зробене и на организацийним утвердзованю секційох и подружніцох, гоч ше могло зробит и вецей у даедних местох (Нови Сад). Звекшане число членох, але и на тим плане не зробене ище тото цо ше могло и прето у 1977. року тот задаток, дальшого отвераня Дружтва спрам пишцих работних людзох, остава як еден з найглавнейших. На тот способ Дружтво здобудзе тото значене и место котре му и припада у культурним живоце нашей дружтвеней заедніци и нашей народносци у дальшим розвою языка и загальней националней культури.

Діялносц Дружтва, його секційох и комисійох у 1976. року була финансвана зох двох жридлиох: з боку Самоуправней интересней заедніци за наукову роботу Войводина и Самоуправней интересней заедніци культури Войводина. На мено порядней діялносци и роботи на наукововигледавацких проектах у 1976. року Дружтво достало 275.000 динари.

Вредносц маєтку Дружтва на концу 1976. року виноши 80.000 динари.

дни язык як старших тиж так и дзецох (плануе ше тото закончиц у општини Шид — руска и „горняцка” бешед, а тиж и у Коцуре).

У рамках Комисії за утвердзоване терминох предстої работа на терминох физики, подобового вихованя, охрани и заштити, марксизма, биології а и физического вихованя.

У своей роботи Секция окреме будзе сотрудзовац з Лекторатом руского языка на риншованю кадрових проблемох, як и з Институтом за сербскогорватски язык у Београдзе, Войводянским музеем, Философским факултетом у Новим Садзе, Библиотеку Матиши сербскей и дружтвами за языки народох и народносцох у САП Войводина.

Секція за вивчення і пестоване руского языка планує свою роботу у співробітстві з Педогогічним інститутом Войводини у даному напрямку при організованому совітованні і семінарах на плані унапередження вивчення і пестовання руского языка. Ведно з Літературної секції Дружтва і Руску редакцію РТ Нови Сад буду обезпечени магнетофонски знімки художнього читання літературних текстів у прози, а по можливості і музики і шиванок.

Попри тим, Секція жадає тиж порушоває просвітних робітників на провадженю хаснованя учебних языка, читанок і лекції з цілью злешшаня квалітета нових учебних.

Секція за літературу запланувала два поетично-музичні вечари: „Априлске стретнуце“, вязане за „Митинг поезії молодих“ і „Спешьске стретнуце“, з котрим ше уклочи до акції „Мешає книжки '77“.

З нагоди отримованя „Митинга поезії молодих“ заплановане отримоване „Округлого стола“.

Секція лекторів і перекладачів буде робити далі на утвердженю термінів і розрешеню других проблем при перекладаню і лекторованю, як і на провадженю языка шпички редакційних і перекладачів служб. Будзе предкладає рішення за швидше виведення языка у сфері інформованя, видавельній діяльності, перекладачів служб і школи.

Того року буду детальніше розпатрени нові терміни з фізики, біології, газдовства, охрани і зашити, фізичного і подобового вихованя і марксизма.

Секція за забероване і вивчення народного скарбу предлужи, ведно з Войводинским музеєм, акцію на записованю народного скарбу, будзе нагородоває найвреднейших співробітників. Предлужи зоз заберованню старих видань, документів і предметів і оможліви школярям нашиву вистави у Руским Керестуре і Београдзе. Будзе одкупіває фахову літературу, розпочне зоз широкую акцію заберованя старих фотографій, будзе пририхтоває рукопис за издаванне народних шиванок котри ше не обявени.

Секція за наукововигледачу роботу і видавельну діяльність запланувала издаванне одного числа „Творчос-

ци“. Розпатра ше можливість издаваня магнетофонских пантилких прозних літературних текстів, ведно з другими секціями, а ведно з НВП „Руске слово“ же би найлеші роботи членів літературних секцій як і писні з „Митинга поезії молодих“ були друковани у едиції „Жридли“.

Діяльність Дружтва у 1977. року требала би буди ище ширша, окреме на наукововигледачким плані. На основі того потребні і векші средства, та прето у обидвох самоуправних интересних заєдницьких гледаня виноша коло 400.000 динари.

На Скупштини Дружтва 26. XII 1976. року Вивершні одбор предлужел програми роботи секційних і комісійних у 1977. року котри у цілости прилапени. Можемо очекуває і векші успіхи у роботі пре лешу організованосць і злешшаня матеріяльні условия. Окреме будзе дата вельо векша увага **Вивершного одбору** на розвиванне нових форм роботи подружницьких і активних же би здобули тото место і значене котре им припадає у витворітованю прикладних условийох равноправного хаснованя руского языка у кождим роботним і животним стредку роботних людзох і гражданох припадницьких нашої народносци.

Завжате становиско, а цо будзе уткане і до вимененого Статута Дружтва, же Дружтво у роботі муши даває основну увагу на дальші розвой языка і його наукови обробок і надбудов, а у тим шпичким ношапу роботну терху треба поступно препушоває институційом і установом котри фахово найспособенші за наукововигледачу роботу. Члени Дружтва, фаховші за язык і літературу котри робя, або буду робити у тих институційох, як і вонкашні співробітні муша даває помоц одкаль ше будзе гледає, бо без такої помоци і терашні як і будуци наукововигледачкі проекти не буду на час і удатно витворени.

У рамках Дружтва дійствовал полні еден рок і **Актив Союзу комуністох**. Посцігнути і перші роботні успіхи у даному напрямку самоуправним органом Дружтва у цо лешшим винаходженю дальшого змісту роботи на основі уставного трансформованя. Актив критично анализоває роботу Дружтва у 1976. року, а тиж так окончена і критична аналіза програми роботи за 1977. рок.

Любомір Рамач

ПОДРУЖНИЦОМ ПРИДАЄ ВЕКШУ УВАГУ

После еднорочней роботи делегатней Скупштини і других органів Дружтва, а у поровнаню зоз 1975. роком, мож повесць же Дружтво за руски язык і літературу зробело вельки крокчай напредок кед бешає о успіхох його секційних і комісійних. Медзитим, такі епитети не мож приписає і подружницю. О їх недостаточней активносци треба будзе бешедоває у самих подружницьких док ше буду анализоває звіти і приносиці плани роботи за 1977. рок, котри треба вицагнує з предложених задаткох і планох роботи секційних які прилапени Скупштина і допозні зоз специфічносцями кождого стредку і потребами членства.

Пре релативно кратки час иснованя (дагдзе ані еден рок) подружниця ище не вшадзи рушели зоз свою роботу, не превозилиши узкі рамки своєї діяльності і не маю тото дружтвене значене яке би требали має у месце односно општини, як часц Социјалистичного союзу роботного народу, преїт котрей ше маю витворітоває програмні задатки у тей обласци діялносцох ССРН.

Спрам того, вимага ше векша одвичательносць членства, а насампредз членів СК котри ше находза на руководзацких местох у подружницьких і активних Зоз тим будзе роснує значене дружтвенеї діялносци яка виходзи з програмних задаткох Дружтва, а котри вицагнути зоз задаткох других дружтвено-политичких організаційох на витворітованю уставней равноправносци языкох народох і народносцох САР Войводини. З яким кроком і квалітетом будзе витворітована тота равноправносць руского языка з другими языками народох і народносцох САР Войводини, у велім завиши од шпички членів, а окреме особох котри ше находза у руководствох комісійних, секційних, активних і подружницьких.

Яку увагу придава наша дружтвене заєдница роботи дружтвях за языки народох і народносцох видно зоз схадзки Покраїнскій конференції ССРН Войводини — Комисії за медзинаціонални одношеїя і Комисії Председательства Покраїнского комитета СК Войводини за политику націоналней равноправносци і медзинаціонални одношеїя, котра отримана у децембре прешлого року у Новим Садзе. На схадзці тих двох комісійних була розпатрана улога і робота дружтвях за языки народох і народносцох САР Войводини зоз цілью же би ше:

— спатрелю улогу і роботу дружтвях, стан і проблеми з котрима ше стретаю дружтва у своєї роботи;

— зоз политичного і концепційного становиска спатрелю активносць і ориентацию кождого дружтва, окреме тих котри маю у своєї діялносци ширши комплекс темох і задаткох, од языка і літературних активносцох до фолклористики, музеології итд.;

— цалоснейше спатрелю идейно-политички змісти поєдиних акційох і програмних задаткох які окончую дружтва, односно які жадаю превжає у надиходзаєм чаше, и

— актуализовало питання вязани за положене, место і улогу програмох роботи дружтвях на терашнім ступню розвитку і вибудови нашого социјалистичного самоуправного дружтва.

Нашо Дружтво ше медзи першими почало уставно трансформоває, але не зробело шпички роботи до конца. На основі Закона о здруженей роботі Дружтво уж од початку 1977. року будзе муши робити на вименки своєї Статута же би члени ище баржей були иницијаторе і носители задаткох які ше находза у ділокругу роботи Дружтва як часци фронта социјалистичних моцох у месце, општини односно Покраїни.

У 1977. року муши присц до пременкох не лем у медзисобних одношењох руководствох дружтвях, але і до співробітства подружницьких у општинах, бо у вецей општинах маю подружниця вецей дружтвях. Значи, і програми тих подружницьких на уровню општини би требали буди ускладзени і у општинских Культурно-просвітних заєдницях, односно потримовани і финансирани і обєдинени у роботі комісійох ССРН за обласц култури і образованя.

Пре дальше афирмоване роботи подружницьких треба ище баржей информоває широкую явност о роботі яку вони окончую. У тим смислу дає зробене у 1976. року, але у 1977. року на тим плані треба вельо вецей зробиє. А у 1976. року найвецей зробила подружниця у Шидзе. Вона у своєї роботі рушела од самого початку, барз швидко превозила узкі рамки своєї діялносци і свою активносць унапрямела і на даному помоци у розрешованю акутних проблемох у культурним і дружтвеним живоце як і у обласци школства.

Спрам Статута Дружтва активи и подружніи обединюю основне членство. Прето їх задаток же би цо баржей збогачели и розробели зміст роботи подружніицу у своїм стредку. Бо едни условия исую у Руским Керестуре, а иншакі у Вербаше, Шидзе або Новим Садзе. Подружніца організаційно и методологічно муши буц так поставена же би ше подполни зміст роботи могол оконцовац у ей організаційней форми, независно од того же як вон поставени у діялносци секційох на уровню Дружтва. На таки способ приду легчейше и швидше до вираженя контакти членох котри вони витворюю зоз організаціями здруженей роботи и з меснима заедніцями. Й праве ше ту находза вельки задатки, насампредз у смислу пестованя языка, дзе нам польо діялносци ище вше надосц запарложене. Значи, діялносц Дружтва муши буц там дзе ше воно наймасовнейше и частейше обединюе, а то активи и подружніици по местох.

На плане облапяня векшого числа членства и ище векшого отвераня гу роботним лодзом, у прешлим року було порушане координоване роботи младежских литературних секційох и учленюване

членох секційох до Дружтва. Перши резултати посигнути, але у 1977. року треба пойсц и далей, насампредз и зоз даваньом векшей уваги роботи тим секційом и з боку самих подружніцох. Подлога роботи и виробок планох діялносци у 1977. року находзи ше у подружніцох и за тоти форми діялносци, а Комисия за координоване роботи тих секційох будзе мац векшу старосц о рочних стретнуцох литературних секційох и о організовано Митинга поезії, дзе ше муши організовано дійствовац под час цалого рока, же би кажди нови Митинг значел нови рост литературней творчосци младих.

Кед ше так поставя шицки члени, а окреме делегати, руководства и комунисти, вец слабосци у роботи будзе вше меней и буду исновац шицки можливосци же би робота Дружтва у 1977. року була успишнейша у шицких целох, а окреме би мушела буц у подружніцох и праве там треба придац найвекшу увагу дзе же и роби кажди свидоми член Дружтва за руски язык и литературу.

Янко Рац

СПИСОК

НОВИХ ЧЛЕНОХ ДРУЖТВА ЗА РУСКИ ЯЗИК И ЛИТЕРАТУРУ

БИКИЧ-ДОЛ

230. Мария Макаї

ВЕРБАС

231. Мелания Арваї
232. Петро Бесерминї
233. Игор Гирйовати
234. Мария Мудри
235. Михайло Мудри
236. Владимир Сивч
237. Владимир Тамаш
238. Микола Чизмар

ВЕТЕРНИК

239. Гелена Канох
240. Михал Канох

ВУКОВАР

241. Габор Такач

ДЮРДЬОВ

242. Яким Тиркайла

ЗАГРЕБ

243. Евгенія Барич

ОДЖАК

244. Мирослав Провчи

НОВИ САД

245. Владимир Бильня
246. Михайло Биндас
247. Тат'яна Буила
248. Михайло Бульчик
249. Янко Бучко
250. Дюра Д. Варга
251. Мелания Винаї
252. Нада Виславски

253. Яким Грубена
254. Мирон Жирош
255. Гелена Колесар
256. Микола Корпаш
257. Владислав Надьмитьо
258. Мария Няради
259. Дюра Пап
260. Янко Пап
261. Гелена Сивч
262. Мария Сивч
263. Амалия Хромпш
264. Ана Рамач Чурчич

РУСКИ КЕРЕСТУР

265. Мелания Балїнт
266. Йовген Медешї мл.

КУЛА

267. Йоска Будински

ШИД

268. Владимир Дорокази
269. Мирослав Павлович
270. Мирослав Цирба

СЛОВНІК
СЕРБСКОГОРВАТСКО-РУСКИ

ОГЛЯДНИ ТАБАК

Редакційна колегія

Дюра Варґа
Дюра Латяк
Яков Кишюґас
ґабор Колесар
Гаврил Надь

Редакторе

Др Митар Пешикан
Юлиан Рамач

Одвичательни редактор

Дюра Варґа

Сотрудніки

Мр Слободанка Бошков
Ксенія Варґа
Марія Горняк
Др Ґордана Йованович
Меланія Маринкович
Гелена Медешч
Василь Мудри
Ирина Натюк
Микола Скубан
Дюра Сопка
Штефан Чақан мл.

Технічни Редактор

Микола Скубан

Друковала: БИРО ГРАФИКА Суботица

ПРЕДХОДНЕ СЛОВО

Потреба за словніками ше у нас чувствуе уж досц длуґи час. Почувствовали ю шицки тоти котри почали писац на нашим язике, викладац на нїм у школи, або прекладац на ньо з других язиков. Окреме то було виражене при просвітних роботніках. Не чудо вец же ше праве там народзела не лем идея о розпочинаню работох на пририхтованю словніка, але зробени и преши крочаї у тим напряме, котри реализовал Покраїнски завод за видаване учебнікох у Новим Садзе. Як резултат тих крочайох зявели ше терминологійни словніки за окреми предмети (история, математика, физика, хемия, итд.). Медзитим, то не було достаточне. Наш литературни язик ше нагло почал розвивац особлїво у чаше од 1965. року. У остатніх 7—8 рокох розвили ше прекладательни служби у Покраїни и по општинаох, розвили ше средства информованя и звекшала видавательна діялносц, виучоване нашого язика видзвигнуте преїт стреднього на уровень високого школства.

Дальши крочай у задовольованю потребох розвою нашого литературного язика зробело Новинско-видавательне подприємство „Руске слово”, у чиїх рамикох формована Комисия за наукововигледавацку роботу з вецей роботними ґрупами. На чоле роботней ґрупи за пририхтоване словніка як ношитель проекта нашол ше наш визначни языкознавец и писатель покойни Микола Кочиш. Року 1972. зоз друку вишол Приручни терминологійни словнік (сербскогорватско-руско-українски) чий автор Микола Кочиш. Задумка була же би тот словнік дочасно задоволел потреби прекладательних службох у средствох информованя и другим по тамаль покля ше не вида обсяжнейши словнік нашеї бешеди. Же потреба за таким словніком наисце була велька доказуе и факт же цали його тираж розпредани за барз кратки час.

Зоз формованьом Дружтва за руски язик и литературу цала работа коло виучованя, нормованя и науковей обробки нашого литературного язика ше одвива у його рамикох.

Дружтво за руски язик и литературу почало у 1974. року окончовац перши пририхтованя коло видаваня сербскогорватско-руского словніка. Вивершни одбор меновал Комисию за виробок словніка спомедзи членох Лингвистичней секції котри ше особне вишнели же жадаю робиц на витворйованю того велького и значного проекта за наш язик и нашу загальну культуру.

Розпочац тоту роботу було можлїве, бо до того часу витворене добре сотрудніцтво зоз Институтом за сербскогорватски язик у Београдзе. Окреме

вельке порозумене указал особне др Митар Пешикан, котри и ношитель цалого проекта ведно з Юлианом Рамачом, лектором нашого языка на Филозофским факултету у Новим Садзе.

Перши семинари отримани уж концом 1974. року, а тиж и под час 1975, бо сотруднікох требаło фахово пририхтац и утвердиц методологию роботи оброблювачох. Ту було и найвещей чужкосци, бо искусства не було и требаło приучиц сотруднікох на тимску роботу.

Початково роботи на словніку финансовани з боку Самоуправней интересней заедниці култури Войводини, а у 1975. року роботу на словніку финансиуе уж и Самоуправна интересна заедница за наукову роботу Войводини. Пенеж котри достати у 1975. и 1976. року бул достаточни за подмириоване трошкох за окончени пририхтуюци роботи.

Дзекуючи витирвалосци ношительох проекта и самих сотруднікох, уж концом 1975. року обробени перши единки, а у 1976. року уж избрани термини и понятия, обробени су и пририхтани до друку. Прето и було можліве пририхтац оглядни табак и винесц го пред явносц, же би кажди член Дружтва за руски язык и литературу, кажди работни человек и граждан котрого интересуе наш язык, могол висловиц свою думку и оцениц квалитет оконченой роботи. После явней дискусиї Редакция обедини думаня и на основи них ше предлужи дальша работа.

Як видно з друкованого текста, то двоязични, сербскогорватско-руски, словнік. Спрам проекта, мал би облапиц коло 80 000 слова и понятия. Слова у нїм обробени на принципе неподполного еквивалента, т. е. коло сербскогорватского слова даваю ше лем тоти значеня котри од окремого, специфичного значеня и у руским литературним языку. Значи, гоч слово од котрого ше руша припада сербскогорватскому языку, вше ше ма у оглядзе потреба руского языка.

Кед же тот оглядни табак наидзе на очековану потримовку у явней дискусиї, годни зме ше наздавац же не прейдзе длуги час покля ше не зяви перши том так длуго очекованого Словніка. Будзе то велька помоц у дальшим витворйованю уставних началох и конгресних резолюцийох и становискох о равноправносци языкох народох и народносцох нашей жеми. Словнік будзе велька помоц просвитним, культурним, дружтвено-политичним и другим явним работніком котри робя у руских стредкох и хасную писмо и бешедну форму руского литературного языка, без огляду же котрей националносци припадаю. Ефикасносц Словніка у окончованю такой функції будзе источно и найвекша награда шицким тим цо дали було яку допомогу на його пририхтованю.

Редакция

О ПРОГРАМИ ВИРОБКУ СЕРБСКОГОРВАТСКО-РУСКОГО СЛОВНІКА

У истории филології поедини двоязични (або вецейзични) словніки знали достац окреме филологийне значене, як значни крочай у преучованю и упознаваню даедного языка, по правилу гевтого котри ше дава як перши (насловного языка). Тото ше окреме збува кед словніцке благо назловного языка ище не преучене и не познате тельо кельо вимага культурне значене того языка. Познате же даедни формално двоязични або вецейзични словніки — яки у старославянистики Миклошичов старославянски (формално: старославянско-греческо-латински) словнік, а поготов у сербокroatистики Караджичов „Српски рјечник, истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима” („Сербски словнік, потолковани зоз немецкими и латинскими словами”) — здобули значене фундаменталних творох у одвигуюцим конаре филології. Попри тих винімкових творох, у швецех ше и у рамикох рядових наукових програмох зявюе векше число вичерпно, студийно и систематично робених словнікох напр. класичних языкох, дзе слова зоз тих языкох дати як насловни: Спомнем як илустрацию вичерпни двотомни старогреческо-росийски словнік И. Дворецкого (Москва, 1958), дзе гречески слова, размещени по значеньох и способе хаснованя, рядово идентификовани спрам жридла — од котрого су античного писателя або твору вжати (Гомер, Гесиод, Сапфо, Есхил итд., вкупно 39 жридла), а вец поашнени на росийским языку. Таки словнік лем формално двоязични; то, у ствари, **гречески словнік**, а лем технічна околносц же материял поашнени з росийскими словами и дефинициями на росийским языку. Вон, спрам того, прилог росийскей филології преучованю класичного греческого языка и унапредзованю його познаваня у росийским язичним стредку.

У языкох котри маю развитшу филологию и у котрих интензивно чече работа на язичней култури двоязични словніки практичней намени представяю найчастейши лексикографийни витвореня. У даедних жемох ше каждого року зявюю на дзешатки таки словніки, и вони спадаю до практичней, примененой лексикографії. Їх основна намена преширене и унапреджене можлівосцох медзиязичней комуникації, а насампредз:

— же би припадніком другого (прекладного) языка помогли у розумению текстох першого (насловного) языка, як и у прекладаню текстох зоз того языка на свой мацерински;

— же би припадніком насловного (першого) языка оможлівели активне учене другога языка (гэвтого языка на котри ше преклада слова котри ше бере як насловни), а поготов же би им помогли кед сцу и писац на языку котри уча.

Польско-росийски словнік, наприклад, помогне Русом (и другим познавателем росийского языка) же би зрозумели польски тексти и же би их прекладали на росийски язык. З другога боку, помогне Поляком у активним виучованю росийского языка и у писаню текстох на тим языку. Найвекше значене таки словніки маю кед су перши у своїм родзе, кед перши раз утврдзую лексични еквиваленції двох языкох (напр. перши польско-росийски словнік) — або кед су вельо лепши и вигоднейши за хасноване як їх предходніки истей файти.

Того що поведзене було потребне наглашиц як контраст — же би ше цо лепше похопело цалу специфичносц обставинох у котрих ше приступагу виробку сербскогорватско-русского словніка и цалу специфичносц його намени. У ствари, ясне саме по себе же филологічни роботніки малочисленей рускей народносци не могли до своїх скромних програмох уключиц циль же би зоз планованим сербскогорватско-руским словніком допринесли розвитку сербокroatистики и ей лексикографії и же їх лексикографійне подняце ані як далеки идеални приклад не бере фундаментални словніки першого спомнутого типу. Медзитим, тиж так треба же би було ясне же плановани словнік по своїм цилю не спада ані до звичайних двоязычних словнікох тигу и циля (о котрих зме бешедовали беруци як приклад польско-росийски словнік), бо ше його намену ніяк не зводзи на того же би бул приручнік за виучоване сербскогорватского языка межи Руснаками або, у сербскогорватским язичним стредку, приручнік зоз котрого ше заинтересовани можу практично упознац з руским языком.

Окремне значене того словніка за руску язичну культуру виходзи зоз факта же то будзе **перши руски словнік**, перши общи и систематични попис рускей лексичней збудови. Зоз того факта и зоз обставинох у котрих жие руска народносц шлїдза и специфични задатки того словніка, задатки яки ше нормално не поставя пред звичайни двоязычни словніки:

1) Понеже жию у велькей мири розшати у сербскогорватским язичним стредку, велі Руснаци з часом починаю забувац суцни елементи своіго мацеринского языка, починаю трациц сигурносц у хаснованю своіх словох и у їх розликованю од сербскогорватских. За ніх сербскогорватско-руски словнік будзе найлепши здогаднік и приручнік котри им помогне же би ше без почежкосцох и несигурносци служели зоз своїм мацеринским словом. Словнік спрам того будзе мац суцну конзерваторску улогу.

2) За славистох котри жадаю всестрано упознац славянски язични мозайк плановани словнік будзе средство котре им оможлівює же би — зоз постредством сербскогорватского як доступнейшого и познатшого языка — пришли до потребних податкох о рускей язичней матерії. Межи славянскими стандардними языками руски язични вираз представля барз интересантни приклад рижнородного крижання вельких славянских изоґлохов, у котрим — кед ше вихабя неминовни историйни наноси — мож замерковац ясни системни склад (о тим зме бешедовали у першим чїшле „Творосци” и у книж. XXXI „Южнославянского филолога”). За тот линівистични интерес очековани словнік будзе перша нагода же би ше, без усиловного и

нігда достаточо вичерпного ексцерпирования, пришло до всестраних податкох, при чим сербскогорватски насловни слова послужа як своєродни квестионер.

Задоволюючи одвит на обидва тоти вимагання будземе мац аж кед ше — после сербскогорватско-русского зяви и руски словнік зоз рускими словами як насловними и зоз цитатами зоз рускей литературы, котри буду илустровац хасноване и значене словох. За тот конечни циль даєдни пририхтованя уж у цеку, але одлука же би ше перше виробело двоязычни словнік ма озбільни преваги:

— тот словнік мож виробиц вельо швидше як словнік у котрим би руски слова були насловни;

— збудову сербскогорватско-русского словніка мож добре уклопиц до будуцого фундаменталного руского словніка и осигурац го од пражнінох до котрих би могло присц без тей матерії;

— сербскогорватско-руски словнік будзе барз потребни приручнік за вельку прекладательну діялносц руских язичних роботнікох, за потреби каждодньового обсяжного прекладаня зоз сербскогорватского на руски язык.

Таки специфични характер планованого сербскогорватско-русского словніка муша у велькей мири условиц методологічни правила и цала система виробку. Треба у першим шоре мац на розуме же ше словнік муши вирабляц у едним ограніченим кругу роботнікох на полю язичней культуры — межди котрима нет професионалних линівистох лексикографох. Крем того, и кед би того допустили кадрово можливосци — було би погришно зужовац тот круг на людзох котри маю професионални линівистични квалификації, бо вони сами по себе не достаточна гаранция за успех обробйовацкей роботи.

Окремне положене коавторох того словніка ше одражує у тим же вони не лем обробйоваче словніцкей матерії — але источасно и информаторе чийо язичне чувство и познаване живого руского виразу представля главне жридли найсуцнейших податкох котри ше уноша до словніка. Кед бизме того поровнали зоз диялектологічними випитованями, обробйовач словніка источасно и у улоги диялектолога и у улоги информатора, представніка народней бешеди.

То практично значи же може буц барз драгоцене сотрудніцтво и гэвтих обробйовацох котри ше чежше знаходза у лексикографійним поступку и филологічним обробку — кед їх познаване руского язичного виразу поуздане и всестране, кед ше им удава дац точни руски еквиваленти сербскогорватских словох и їх значеня, одкриваючи у такей нагоди и предочуючи цали очувани лексични фонд и потенциял руского язичного нашлїдства. За успех започатей роботи вельо важнейше найсц за сербскогорватске слово у одвитующим значеню найлепши руски преклад и не превидзовац и випущовац можливосци виказованя одвитующего змисту котри согласни духу и природи руского виразу, — як чи ше зоз цалу професионалну схопносцу и лексикографійну техніку оброби тот а бо гэвта словніцка единка.

У складзе зоз тима цилїями и критериями цело ше вибрац до едновставнейши и упросценіши метод, же би з нїм могол владац цо ширши круг сотруднікох — же би кажди з нїх могол додац цо вецей елементи до общей скарбніци виразох и же би ше у взаємним проверйованю, консултациї и сотрудніцтве пришло до всестраних и точней идентификації рускей лексики.

З оглядом на шицки тоти околности, лексикографийни задаток пред котрим стоя руски филологийни роботніки кратко дефиновани зоз тима словами:

„Будзе ше вирабяц двотомни сербскогорватско-руски словнік: . . . Будзе ше намагац же би ше облапели шицки актуални слова, же би ше одкрило и применело цо вецей руского лексичного материялу, же би обробок бул едноставни, концизни и преглядни. Словнік треба же би послужел за прекладательни потреби, а источасно же би бул перше подполне и систематичне жридли руского лексичного блага. З оглядом на потреби сучасней язичней култури, словнік треба же би богато уключел терминологию зоз розличних обласцох и комплетни материял иснуючих руских терминологийних приручнікох”.

Так формулована точка I основних правилох за виробок сербскогорватско-руского словніка. Укажеме ище на даєдни основни методологийни опредзелєня и специфичности лексикографийного поступку.

Вибор сербскогорватских слівох. Як жридли сербскогорватского материялу и здогаднік за рижни значєня и употребни вредности слівох вжати шейцтомни описни словнік Матици сербскей („Речник српскохрватскога књижевног језика”). Операнє на тот приручнік цалком розумліве, бо скорей його обявйованя двоязични словніки зоз сербскогорватским язиком на першим месце не мали праву основу за вибор сербскогорватского лексичного материялу, и сигурне же у наиходзацим периодзе шицки таки двоязични словніки буду рушац од материялу Словніка Матици сербскей. Вшелїяк, до двоязичних словнікох — та и до того руского — не войду шицки 140 000 сербскогорватски слова, кельо ма шейцтомнік Матици сербскей, але ше спомедзи нїх годно легко вибрац тельо слова кельо вимагаю и допушю рамики двоязичних словнікох.

Селекция сербскогорватских слівох за сербскогорватско-руски словнік ше окончує по двояких мерадлох. До словніка, скорей шицкогго, муша войсц шицки звичайни, стандартни сербскогорватски лексични єдинки, бо би без того словнік не мог послужиц як добри приручнік за прекладательну роботу. Же би ше обкервало випушчованє звичайних и потребних слівох або преїмирне уношенє незвичайних и неактуалних слівох (яки єст досц у Словніку МС), у виборе слівох руским обробйовачом помагачо сотрудніки београдского Института за сербскогорватски язик (др Ђордана Йованович и мр Слободанка Бошков). Медзитим, з оглядом на специфичну намену планованого приручніка як першого руского словніка, тот вибор ма лєм прелиминарни и совитодавни характер, бо предвидзєне же руски обробйоваче буду уношиц и меней звичайни сербскогорватски слова (котри им не препоручели сотрудніки сербокroatисти) кед же им вони помагачо у одкриваню и предочованю руского лексичного материялу.

За тот словнік ше не предвидзує ані випушчованє секундарних слівох котри ше по творєню и значєню операю на своєо примарне, основне слово. Таки поступок маю велї двоязични єднотомни словніки, намагачоци ше на тот способ ушпоровац простор; так, наприклад, сербскогорватско-росийски словнік И. Толстога (Москва, 1957) випушчує слова типу *градїћ*, *сестїрица*, *јагњешце*, *кућерина*, *веселостї*, *їсање*, *ївачица*, *слично* (присловнік) итд. Та-

ки випушчованя би не були оправдани у планованим сербскогорватско-руским словніку, бо би онеможлівєли же би ше одкрило и идентификовало руску лексику у єй цалєй структуралней рижнородности (напр. особености у творєню деминутивох).

Тиж так ше не предвидзує єбєдиньованє главного слова и слівох котри зоз нього вивєдзєни до заєдніцкогго гнїзда, цо практикую велї словніки, заш же би ше ушпоровало простор. Таке єбєдиньованє би компликовало обробок и спричиньовало почежкосци обробйовачом, а источасно би ше очежало вихасновйованє материялу за будучи фундаментални руски словнік. Ту ше, значи, одступєло од поступку зоз котрим би ше ушпоровало дакус простора, але на чкodu єдноставности, преглядности и дальшей употреблївосци материялу.

Диферєнованє складу. Кед у питаню зродни язикї котри маю исте або подобне писмо, муши ше обезпєчиц неабходне диферєнованє друкарского складу, же би не приходзєло до помилки. И ту прилапени максимално єдноставни принцип: сербскогорватску язичну материю ше будзе представяц (виключно) зоз чарним складом и курзивом, док ше за руски слова не будзе хасновац тоти типи буквох, але звичайни били склад (познейше ше, у зависности од технїчних можлївосцох, утвердзи чи ше и у руским текстѹ уведзе ище єден тип буквох: дробнейши склад, за скрацєни слова и подобни означєня).

Утвердзованє значєньох и прекладах. Двоязични словніки у принципє не утвердзую значєня, але медзиязични єквивалєнції. Спрам того, и тот словнік не треба же би одвитовал цо шицко можу значиц сербскогорватски слова *време*, *гнездо*, *кућа*, *језик* — але як их мож прєложиц на руски язик. Тот принцип досц прєширює и кадрово можлївосци у виробку словніка, бо медзи Руснаками єст векше число искусних прекладательцох зоз сербскогорватского на руски язик, и вони тото своєо искусство и квалификацию можу директно применїц у виробку словніка.

Задаток обробйовачох, спрам того, точно указац як треба дате сербскогорватске слово прекладац на руски язик. При тим, медзитим, треба заобисц кажду нееластичност и преїмирне упросцованє. Не досц за сербскогорватске слово дац лєм єден руски преклад, гєвтот котри ше найчєстєйше применює, кед єст и други можлївосци виказованя истого змисту. Прекладатель не преклада вше по даякей строгєй „геометрийней” єквивалєнції або формалним стандарту — але часто кус шлєбоднейше, намагачоци ше посцигнуц лєпшу виразност и висши стилистични досяг своєого прекладу, як и його подполнейшу прилагодзєност духу и природи своєого язика. Не було би, спрам того, досц дац напр. *гонийи* „гонїц, гнац”, *гар* „гар”, *чађ* „садза”, *гама* „дама” итд.), але потребне же би словнік понукнул рижнороднейши прекладательни рижєня.

Вежнїме за приклад сербскогорватске дієслово *гонийи*. Кед би ше руски преклад ограничєл на главни єквивалєнти, то би значєло же треба дац лєм „гонїц, гнац”. Медзитим, зоз таким поступком би у двох моментох була зужєна употреблївосц словніка:

— виостали би руски слова „оганяц”, „здоганяц”, цо би могло значиц же ше вони вообче не зявля у словніку, бо не исную одвитуюци сербскогорватски форми;

— бул би зужени репертоар можливостей котри ше предклада рускому прекладательови, бо у рижних контекстах сг. *гонийи* мож преложиц не лем зоз руским „гоніц” и „гнац” але и зоз другима дієсловами, напр. *гонийи зеца* „здоганяц заяца”, *гонийи найредне луде* „преганяц напредних людзох”, *гонийи девојку да се уда* „наганяц дзивку же би ше одала” итд.

Тиж так би було недосц сг. *дама* преложиц лем зоз руским „дама”, бо би ше на тот способ не видзело же у одредзеним контексту, особліво кед у питаню кус шлебоднейши преклад, слово *дама* мож преложиц не лем зоз варваризмом „дама”, але и зоз автентичним руским словом „пані”, а тиж так же у шаховим значеню мож похасновац и слово „краліца”.

Критичне питанє квалитета планованого словніка праве у тим: кельо реално предочи можливи преклади за сербскогорватски слова, а же би при тим не пришло ані до превелького упрощованя, зужованя вибору можливих прекладах, охудобйованя можливостей — ані до произвольного начишльованя слухов котри не досц блізки по значеню на словному сербскогорватскому слову, так же их ані у шлебоднейшим прекладзе не мож похасновац як преклад. Інши питаня у поровнаню зоз тим меншого значеня. Важне, значи же би ше за сг. *дама* наведло не лем „дама” але и „пані” и „краліца” — а другорядове питанє техніки зоз котру ше тото виведе, наприклад:

дама ж. дама, пані; краліца (у шаху) . . .

або:

дама ж. 1. дама, пані, 2. дама, краліца (у шаху) . . .

Фразеологія. Богата фразеологія подполно необходима часц каждого озбиљного и вичерпного двоязичного словніка. Єй необходимосц виходзи скорей шицкого зоз факта же велі слова у специфичних виразах доставаю нове значене, котре необходимо преложиц и поясніц; напр. *гонийи вейсар кайом* „робиц даремну роботу”, *йрла баба лан да јој йрође дан* „не мала баба работи, та себе нашла клопоти” и под. У двоязичним словнику фразеологію треба давац и ширше як цо вимага поясньованє оддаленого значеня, бо з помоцу концизних виразох мож добре илюстровац хаснованє слухов у характеристичних комбинаційох и указац на рижнородносц значеньох. Вежнеме заш за приклад слово *дама*:

Дама ж. дама, пані; краліца (у шаху) — **дворска** ~ дворска дама, пані; **салон за даме** салон за дами (женски фризерски салон); **жртвовати даму** жертвовац даму, краліцу (у шаху); **пикова** ~ . . . . . (у картах за бавене).

У интересу едноставносци, прилапене правило же ше шицки вирази даю на концу, после шицких значеньох, без огляду на тото кельо значеня єст и чи поедини вирази блікей вязани за едно спомедзи значеньох. Без того би було чежко посцигнуц нужну виедначеносц поступку при рижних обробйовачох, а очежало би ше и познейши редакційни корекції. И у поступку уношеня фразеологіи нужне найсц рационалну миру — же би ше не преобтровоало простор, а же би ше заш лем у потребней мири представело живот слова и рижнородносц його хаснованя.

Могло би ше ище досц бешедовац о проблемох и методу планованого словніка, але його випатрунок годно легше оцєніц зоз даскєліх пробних прикладах котри обробєли руски язични роботніки.

Др Митар Пешикан

А

аван х. тур. ступка, аван.

авет ж. тур. 1. привидзене, зазрак, зли дух. 2. барз вислабєни человек; як з труни.

агилан -ана -лно лат. сцєли, агілни, роботни, иницијативни, вредни.

агилно, присл. агілно, роботно, иницијативно, вредно.

аждаја ж. тур. 1. фолк. шаркань. 2. фит. гала. 3. фиг. зла жена.

ампер¹ х. физ. ампер.

ампер² х. покр. кабєл.

антре -еа х. фр. антре, предворє, мали приклет.

апликовати -кујем и аплицирати -цирам апликовац; примениц, применьовац,

2. вибиц фарби на платну.

арја ж. ария, соло пєсня; мелодия.

Б

баба¹ ж. баба. — ~ **Марта** баба Марта (мєшац марец); **задуцна** ~ барз доброго шєрца, чувствительни, нїжни человек; **за чије бабе здравље чом, за чию любов; трла ~ лан да јој прође дан** не мала баба работи, та себе нашла клопоти; **ко о чему ~ о уптишцима хто о чим баба о геровдох, кому о чим** (кед дахто вше о єдним приповєда).

баба² х. тур. оцєц, апо; мацох; дїдо; швєкор.

бавити се -им се 1. буц (дагдє), пребувац, пребивац (нар.). 2. занїмац ше. — ~ мишљу ношиц ше з думку, мац намиру.

бављєње с. 1. пребуванє, пребиванє (нар.). 2. занїманє, заняцє.

бављати -ам плянтац ше, шпотац ше; мотац ше, круциц ше. 2. бєрбляц.

баганє -ета с. тур. 1. младе баранчатко, ягнятко; кошатко. 2. дєцко.

багатєла ж. итал. дробнїца, малоч-

косц, беззначна ствар. — **купити за багатєлу** купиц барз туньо, за дздрави пєнєж; за ардзави гвозди.

багатєлан -лна -лно барз тунї, тунючки, тунї.

бадава присл. тур. задармо, бесплатно; дармо, даремно; без причини.

бадаљ¹ -бља х. 1. игла (їкова). 2. оп. бадљє. 3. стопєц (дробне пирєчко на оскубанєй живини). 4. бот. їордон.

бадаљ² -бља х. палица з оштрим железним концом за гонєне волох, остан.

базати -ам скитац, блукац, шпотац ше.

бајат -а -о тур. черстви, здревнєти, нешвики, нефрипки (нпр. хлєб); фиг. спрєти, висушєни; стари.

бајати -јєм тур. 1. врацац; руцац углїки хорому. 2. удваряц ше, облєтовац; трудяц ше. 3. сплєтац ше.

бајати -им дєц. чучац, гаяц, буяц.

баљ¹ ж. (звич. мн.) 1. шлїна; смаргель. 2. вет. нар. шлїнявка (оп. *саканїја*).

баљ² ж. итал. зайда, звязка, бал х. и бала ж. (нпр. слами).

балавити -им 1. шлїнц; смаркац, смаркавиц. 2. финкац, поплаковац. 3. фиг. сплєтац ше, неузрєто бешєдовац.

банак¹ -нка х. итал. лавка; тезїа, пулт.

банак² -нка х. итал. 1. огнїско, котлянка. 2. патка (коло пєца лебо огнїска).

баратати -ам 1. руковац, робиц, баратац (з дачим). 2. шпиртац, борицац (у дачим).

бардак -ака х. тур. покр. дзбан, високи (звич. глїяни) канчов. — **тєшко бардаку кад га нађе трєзвєнак у мраку** шицки трєзби лєм канчови празни.

батак -а и -ника х. 1. сгєгно (птичово, живинске). 2. жарт. човекова нога.

бауљати -ам рачковац, исц оштвернож, цагац ше по жеми; чежко исц.

бацати -им 1. руциц, одруциц. 2. зохабиц, нягац. — ~ **боб** патриц до пасулї; ~ **главу у торбу** положяц главу до

торби, виложниц живот опасносци; ~ **дуван** охабиц доган, престац куриц; ~ **у окове** оковац до ланцох; ~ **у болест** нагнац до хороти; ~ **грану** на пут стануц на драгу, зопрец, становниц; ~ **до ђавола** руциц до чорта, до дябла, ~ **иза себе (некога)** обегнуц, охабиц за собу (дакого); ~ **карте** опатриц до картох; ~ **кључ** (о води) зоврец; ~ **котву** руциц мачку (котву), застановиц ше, стануц; ~ **крв** преплювац крв; ~ **кривицу** (на кога) руциц вину (на дакого); ~ **љагу** (на кога) поганьбиц (дакого); ~ **на ђубре** руциц, одруциц на гной (на дако безвредне); ~ **кога на пут**, на улици вируциц (дакого) на двор, на драгу, охабиц без средствох за живот, без хлеба; ~ **на страну** охабиц, нягац, ~ **око** руциц око, пожадац; ~ **оружје** зохабиц оружје, придац ше; ~ **поглед** руциц попатрунок, попатриц; ~ **образ под ноге** руциц чещ под ноги, поганьбиц ше; ~ **праншну** у **очи** руциц прах до оч (спреведнуц); ~ **у ваздух** розруциц (з експлозивом); ~ **у воду** руциц до води, даремно потрошиц (пенез); ~ **у запеџак**, у засенак поциснуц на бок, до шорогљох, зохабиц у цињу; ~ **у кош**, у **старо гвожђе** руциц до старог железжива, руциц до одруток; ~ **у лице**, у **очи** одчитац до оч, отворено повесц (дацо неприемне); ~ **(кога) у трошак** виложниц (дакого) трошку, нагнац на купидла; ~ **(акта) у фиоку** одложниц, застановиц (поступок), зложиц до сподней ладички; ~ **уље на ватру** руциц триски до жирячки; (повекшац зваду); ~ **чини** наврацац дакому, очаровац дакого; ~ **мрежу** руциц галов, мрежу (лапац дакого); ~ **течност** плоснуц.

~ **се** 1. руциц. 2. руциц ше. — ~ **каменом** руциц каменъ (осудзиц дакого); ~ **блатом** очарниц, поганьбиц; **коњ се баца** ногом коњ вирџа; ~ **око врата** обещиц ше на шию; ~ **у трошак** руциц пенез, вельо потрошиц; ~ **наглавце**, **главачке** скочиц на главу; ~ **на књигу**, **науку**, **политику** дац ше до ученя, науки, на политику; **ћерка се бацала на мајку** дзивка (ше удала) на мацер; ~ **у бригу**, **очајање**, тугу спаднуц до бригох, розлуки, смутку.

бегенисати -иш тур. 1. полюбниц, вибрац; попачиц ше (дакому). 2. ентедовац, оддобиц. ~ **се** полюбниц ше, попачиц ше (едно другому); спатриц ше.

бележити -им зазначавац, призначовац, записовац, означовац. — ~ **у грех** брац за грех, за вельоце; ~ **у перо** записовац (дачно бешеду); ~ **у работш** записовац длуство на роваш.

белети -им биліц (3. ос. ед. билес), бляднуц; швициц.

~ **се** биліц ше (3. ос. ед. билес ше), швициц ше.

белешка ж. 1. призначка, запис, записка; надпомнуце, заувага. 2. (кратка) статья, напис. 3. записник, дньовник (судски, школски). 4. цидулка, паперик.

белити -им 1. биліц (3. ос. ед. билі). 2. ошивицац на било. 3. покр. лупац (напр. кукурицу), чисциц (од лупи). — **нит'** **црни нит'** **бели** ані слово не випове. ~ **се** биліц ше (3. ос. ед. ед. билі ше).

бео **бела** **бело** комп. **белы** 1. били 2. шиви. — **беле** **плести** буц шиви, стариц; остац стара фрайла; ~ **или црно** биле або чарне, красне або бридке; ~ **испод ноката** биле спод нохцох, шицко дочиста; **ни** ~ **испод ноката** ані биле спод нохцох, ніч; **бити на белом хлебу** буц на билим хлебе (чекац вивершене смертельней кари, чекац најчежше); **ни беле не види** цалком пияни; **ни беле** ані слово; **ни бело ни црно** ані биле ані чарне, ані не пахне ані не шмердзи; **црно на бело** з чарним на билим, написмено, подполно јасне; **у по бела дана** за билого дня; **чувати беле** **паре за црне дане** чувац (складац) били гроши (трайцари) за чарни дні.

беседа ж. 1. бешеда, розгварка. 2. проповид, казанъ. 3. покр. слово. 4. (святочна) програма. — **дати беседу** покр. дац слово; **од кмета и** ~ ирон. спрам паноца и казанъ, як ши барз мудро гварел; **престо(л)на** ~ престолна бешеда (з хтору владар отвера роботу парламента); **приступна** ~ приступна бешеда (преподаване нововибраног члена академні наукох); **човек од беседе** покр. човек од слова, дошлїдни, хторому мож вериц; **човек слатке беседе** покр. человек милей (шумней) бешеди.

беседити -им 1. бешедовац, приповедац, гуториц, поведац (нар.) 2. тримац бешеди, проповедац.

Г

гаван х. богач, богати. **гавански** -а -о богацки. **гавка** ж. зоол. гавка (качка з поберејих северних морјох).

гавран х. гавран, гайворон. — **црни** као ~ чарни як угле.

гавраница ж. зоол. гавранка.

гавранчић х. дем. гавранчок, гавранок.

гагрица ж. 1. зоол. сланинар. 2. фиџ. скупенда. 3. фиџ. дробницар, пригваряч.

гаргичав -а -о захробрацени, хробрачни. 1. фиџ. скупи. 2. хмурави, дудраци.

гад х. гад, бруд, нечистота; гадосц. — ~ **од човека** гад од човека, скараник швецки.

гадан -дна -дно гадни, бридки. — **гадно време** бридка, гадна хвиля.

гадеж ж. и х. 1. мука, млосц, гадзене. 2. (ламад) нечисти хробац, гад.

гадити -им брудзиц, бридзиц, забридац, галадзиц.

~ **се** гадзиц ше.

гадљив -а -о гадљиви.

гадљиво присл. гадљиво.

гадљивост ж. гадљивосц.

гадно присл. 1. бридко, гадно, одвратно. 2. барз, моцно. — **гадно се** **измучи** моцно ше вимучел, витрапел.

гадост ж. бридкосц, брид, гадосц. **гадура** ж. пей. недобра жена, гадура. **гађање** с. циљоване, трафјане. — **настава гађања** настава циљованя, **гађање** мета циљоване до метох.

гађати циљовац, трафјан, штреляц; руцац. — **пушком да гађаш на нема** ниџде нет дакого (дачого).

~ **се** штреляц, руцац; циљовац, трафјан, еден (до) другог. — ~ **се ђагезисма** милиц ше у припадкох, бешеди.

гађење с. гадзене, мука, одвратносц. **гађење** с. гажене.

газ х. 1. брод (место дзе ринку мож прејсц пешо). 2. ход, крочай. 3. мор. газ (гљбина до котрей ладя зачирена до води).

газа ж. газа, фатълор (тканїна на завивки).

газда х. газда, власник. — **свој** ~ **свој** газда, самостојни человек; **трици** ~ нар. вельки богач.

газдаряца ж. газдиня.

газдашки -а -о газдовски.

газдин -а -о газдов.

газдински -а -о газдовски.

газдинство с. 1. газдовство, доменне, заст. газдашаџ. 2. привреда, господарство.

Д

дабар -бра х. зоол. бобер.

дабогда присл. бодай.

дабогме присл. баяко, розуми ше, вшелїяк.

дабровина ж. бобровина (боброва бундичка, боброво месо).

дављење с. давене, гартушене.

давати дајем давац. — ~ **коме** **за живот** витримовац дакого; ~ **шаком** и **капом** вельо давац.

давити -им 1. давиц, гартушиц. 2. фиџ. мучиц, гнобиц. 3. фиџ. допивац, досадзовац.

~ **се** 1. давиц ше, чежко дихац. 2. галадно есц. — ~ **у изобиљу** буц богати; ~ **у сузама** барз плакац.

даворија ж. 1. шпиване, шпиванка. 2. родолюбива шпиванка.

даворити -им шпивац. **дада** ж. гил. 1. маџ. 2. пестунка.

дадиља ж. пестунка.

дадиљати -им пестовац, допатрац.

дадиљани -а -о пестунков.

дажд х. дижджик, слаби диждж. **даждевњак** х. зоол. дижджова ящурка, дижджовник.

даждети -исби кропиц, пирскац.

дан х. дзень. — **биће дана** за мегдана будзе часу, нагоди; **далеки дани** прешлосц; **данима** длуго; **до судьег дана** до шмерци; **јасно као даџ** цалком јасне, јасне як дзень; **красти богу дане** дармовац, ніч не робиц.

дар х. 1. дарунок. 2. обдареносц, талант.

дама ж. 1. дама, пані. 2. дама (карта за бавене). 3. кралиця, дама (фигура у шаху) — **дворска** ~ дворска дама, пані; **салон** за даме салон за дами (женски фризерски салон).

дебео -ела -ело комп. **деблы** 1. глусты, затити. 2. груби; гљібоки (напр. глас). 3. густы, збити (напр. хладок). — ~ **глава** твардоглави человек; **имати дебелу кожу** мац тварду скору, буц нечувствительни; **извуџи дебљи крај** вифасовац.

девојка ж. 1. дзивка. 2. служница. ~ **с улице** проститутка; **ко пре девојди томе** и **девојка** першенство ма тот котри ше перши прилапи дачого; **влада се као** ~ барз ганьбљиви.

дејство с. дїйство, ефект, вплив. — **ступити** у **дејство** ступиц до дїйства. **дејствовати** -аујем дїйствовац; впливовац.

делити -им дзеліц. — ~ **с ким** **мегдан** биц ше на двобою; ~ **правду** дзеліц правду, судзиц; ~ **ударце** биц.

дело с. діло, твор. — ~ **нечїјих** **руку** власни продукт; **кривично** ~ виновне діло; **примити се** дела прияц ше работи; **претворити се** у дело реализовац, зисциц; **ухватити кога на делу** несподзивац дакого на ділу.

делокруг х. ділокруг, польо работи. **деоба** ж. дзелідба, дзелене.

деран х. хлапчиско.

дерати -рем дрец. — ~ **клубе** **випшедовац**; **дерати кожу** с **туђих** леђа легко жиц од цудзого труду; ~ **ногавицу** и **крптити** тур трашиц ше; ~ **стару** козу повторїовац; **дере небеса** дзвигнул нос, пишно ходзи; **плаче као да му деру** **кожу** плаче нарату; ~ **увек** **исту** козу **вше** **исто** робиц.

десети -а -о 1. дзешати. 2. дзешатина. 3. фиг. цалком иншаки.

десни -а -о 1. правобочни. 2. фиг. вирни: — **крсти се** левом и десном барз ше чудуе.

дефектан -їна -їно дефектни, погубени, очкодовани.

дивити се одушевйовац ше, уживац у краси.

дигнути -нем дзвигнуц. — ~ **барјак** рушиц до борби; ~ **чело** постац горди, пишни; ~ **глас** дзвигнуц глас, одлучно виповесц својо думане; ~ **главу** ошмеліц ше; ~ **из блата** враціц угляд; ~ **из мртвих** вилічнц од чеквей хороти; ~ **мач** почац борбу; ~ **маску** зная маску, указац праву твар; ~ **прашину** дзвигнуц прах, виволац вельке интересоване; ~ **руку** на себе дзвигнуц руку на себе, попробовац ше забиц.

~ **се** дзвигнуц ше, стануц.

дијабетес х. мед. диябет, цукрова хорота.

дика ж. 1. пиха, гордосц. 2. мила особа. — **служити на дику** буц дачия пиха; ~ **је** погледати мило попатриц; **мени је на дику** пицим ше; **збогом** дику препадло, нет вецей.

димити -им 1. куриц, димиц. 2. фиг. сцекац, чмигац.

димѣак х. комин.

дирка ж. 1. клавиш. 2. мат. танїента, дорупшовачка, дотикачка.

дифузан -зна -зно розсипани, розляти, дифузни.

доба с. 1. час, период, ера, епоха. 2. возраст. — **глуво** ~ коло пол ноци, позно вноци. **прелазно** ~ климактерий; **пуно** ~ полнолітносц; **у срећно** доба на час; **златно** ~ златни час.

добит ж. прибуток, хасен.

добити -ијем 1. достац. 2. заробиц. 3. здобуц. 4. звладац, победзиц. ~ **шпнак** вуліг. достац купак; ~ **корпу** достац кошар, буц одбити; ~ **по глави** буц набити; ~ **своје** достац својо.

добровољан -љна -љно 1. добродзечни, добровољни. 2. добрей дзеки, розположени.

догађај х. подїя, випадок, пригода.

додар х. дотик, стик, контакт. — **доћи у** ~ присц з даким до вязи.

докон -а -о безработни, безділни, геверни.

докрајчити -им закончиц, докончиц. ~ **се** умрец.

долетети -їим 1. прилециц, долециц. 2. зявиц ше, сцигнуц. 3. прибегнуц.

долина ж. геогр. долїна. ~ **плача** тот швет, жем.

домен х. досяг, домен.

домовина ж. отечество, оцовщина.

донети -есем принесц. — **донео га** ђаво пришол неповолани, у незгодни час; **која те вода донесе** одкаль це смола принесла; **прилике су донеле** случело ше; **срећа те донела** праве ши добре пришол, щесце це принесло

доприносити -им доприношиц, допомагац, помагац.

доћи дођем присц, сцигнуц, припутовац. — ~ **далеко** вельо посцигнуц; ~ **до израза** указац ше; ~ **до хлеба** достац роботу; ~ **до славе** постац славни; **доћи до ушију** чуц, дочуц ше, дознац; ~ **коме до грла** допиц дакому; ~ **на памет** присц на разум; ~ **на свет** присц на швет.

доцнити -им пожнїц, запожньювац.

древност ж. прадавнїна, давнїна, древносц.

дремати -ам 1. дримац. 2. мировац. — **не** ~ буц острожни; **дрема ми се** дриме ше ми.

дрепити -им 1. розвизовац, одвизовац. 2. фиг. ошлебодзовац од обвизки, розришовац. — ~ **и везати** одлучовац, приношиц важни ршненя; ~ **кесу** плациц; ~ **руке** давац шлебоду у работи, давац розвизани руки.

дробити -им 1. дробиц, трушиц. 2. фиг. вуліг. дараловац, вельо и швидко бешедовац.

друм х. драга, калдерма. — **остати на друму** остац напушени од шицих; **што на уму то на друму** отворено.

дрхтати -їим, **дрићем** тресц ше. — ~ **над сваким динаром** буц скупи; **дриће му душа на језику** лем цо не умар.

дубина ж. 1. глібина. 2. основа, сущносц. — **из дубине** душе у найбекшей мири, барз, моцно.

дубок -а -о глібоки. — ~ **глас** груби, нїзки глас; **оставити дубок траг** остац длуго у памятки; **спавати дубоким сном** твардо спац.

дуд х. бот. ягода.

дудук х. пастирска пицалка. — **глуп као** ~ глупи як бундава; **спавати као** ~ спац як пняк; **у један дудук** дувати исто думац.

дувати -ам дуц. — ~ **на нос** дуц ше, гнївац ше; ~ **у један рог** складац ше з даким; **који ветар дува** яка ситуацїя, яке розположене, яки обставини.

дугогодишњи -а -г длугорочни.

дужан -їсна -їсно длужни, длужен. — ~ **је косом на глави** барз длужни; **не остати никоме дужан** не остац длужни нікому; **ни крив ни дужан** невини, невишовати.

дужност ж. длужносц, обвизка. — **їћи на дужност** исц на длужносц; **ступити на дужност** ступиц на длужносц.

Ж

жабокречан -чна -чно 1. жабуринови. 2. фиг. безживотни, устати, безвизазни.

жабокречина ж. 1. жабурина. 2. фиг. безживотносц, мертвосц, устатосц.

жагор х. галайк, гук вецей гласох.

жал¹ х. и ж. смуток, жалосц.

жал² х. писковите побереже моря.

жалба ж. жалба, скаржене, поносоване.

жалилац -иоца х. жалїтель, скарженїк.

жалити -им 1. жаловац, смутковац, бановац (за даким або за дачим). 2. сановац, жаловац (дакого), сочувствовац (з даким). 3. сановац, шпоровац (дацо). — **жалим случај** жалї ми; **радїти не жалїти себе** робиц не сануюци ше, з найбекшу пожертвовносц; **жали боже** нажаљ.

~ **се** жалїц ше, жаловац ше, скаржиц ше, поносовац ше.

жалобан -бна -бно жалосни, жалопшлїви; жалобни.

жалобно присл. жалоснїе, жалопшлїво, смутно.

жаловање с. жаловане, смутковане; сановане.

жалопојка ж. писня болю, жалю, елегїя; поносоване, жаловане.

жалосник х. бидни, нещешлїви, сеїгнї, небожатко.

жалосница ж. нещешлїва, бидна, сеїгнїца, небожатко. — ~ **врба** бот. жалосна верба.

жалост ж. 1. жалосц, смуток; сочувство, сановане. 2. жалоба — **кућа жалости** дом жалосци (дом у хторим дахто умар); **бити у жалости** ношиц жалобу (за даким), буц у жалосци; ~ **понети** нагнївац ше; **народна** ~ народна жалосц, народни смуток.

жалфија ж. бот. шалвїя.

жанр х. фр. жанр, фїта, род.

жаока ж. 1. зоол. жадло. 2. фиг. пакосне слово, жадло.

жарач х. ожог.

жаруља ж. групочка (електрична).

ждребе -їга с. гаче. — **їстрчавати се као** ~ **пред руду** бежац як гаче опрез друка, дацо швидко, нероздуманю робиц.

жедан -дна -дно смиядни, жадни. — ~ **крви** жадни крви, прихильни забойству; **жедна** земља жадна жем, жем хторей потребни дїждж; **жедна (човека)** премо воде превести жадного (човека)

преїг води превесц, спредвнуц дакого, подвалїц дакому; **и гладан и жедан** и гладни и смиядни (барз худобни).

жезло с. жезло, булава.

жесток (комп. *жестити*) моцни, силни; оштри, нагнївани. — ~ **окрпїај** оштре зражене.

жрвањ -вња х. 1. воденїцов, млїнски каменљ; 2. (ручни) млїнчок. — **наћи се између два жрвања** найсц ше у чекжим положено.

З

забава ж. 1. забава, бависко, бавене. 2. забавка, почежкосц.

заблїжати -им забїжцац; ~ **се** забїжцац ше, запатриц ше на дацо.

заблуда ж. заблудзене, заблуда, помилїка. — **пасти у заблуду** спаднуц, присц до заблудзєня, достац цалком погрїшну слику.

заболети 1. заболїц. 2. фиг. уквилїц, нанесц боль.

забораван -вна -вно забудлїви.

забраздїти забраздїциц, започац бразду, заорац.

забрана ж. 1. забрана. 2. защитни мур, окоп.

забрзати -ам попонагляц, пошвидшац.

забрїнут -а -о застарани, забрїговани.

забуктати ск. 1. забовчац. 2. фиг. праснуц, нагнївано скричац.

забушаване с. гевероване.

забушавати геверовац, вицаговац ше од работи, лєнствовац.

завариване с. заварїоване (о металох).

заветрица ж. зацїх, цїхе место.

завїјати¹ 1. закруцац, окрुцац; повивац (мале дзецко). 2. викруцац, бешедовац неодредзено. — **што ми толико завїјаш** цо ми тельо викруцац, чом не гуториши правду.

~ **се** окрुцац ше, закруцац ше.

завїјати² 1. завивац, виц, ричац. 2. фиг. нарикац, йойчац.

завиривати закруцац.

заводник х. 1. заводнїк. 2. адм. заводнїк (тот цо заводзи акти).

И

іако зл. гоч.

ивер х. триска. — ~ **не пада далеко** од кладе яки оец — таки син, яка матка — така Катка.

ивїца ж. руб, орубенц, край.

ігла ж. 1. игла. 2. иглїца — **грамфонска** ~ **грамофонска** игла. **морска** ~

зоол. морска игла (риба); — **отавчати** као ~ барз схуднуц; **стајати** као на игла стац як на иглох, буц неврозни. **играланште** с. плоца, стадион.

играчка ж. 1. бависко. 2. фиг. бити нечија ~ буц дачија бабка, бависко (робитц по цудзей дзеки); **то је** ~ (о роботи) то бависко, то проста ствар.

идеја ж. греч. идея, задумка. — **фиксна** ~ фиксна идея.

идила ж. греч. идилла (безбрижни и щешливи живот; нїжна любов).

ижвакати, -ачем пожувац, зожувац. **ижрввати** -ам зомлец (з млинским каменом, з млинчком).

изабирати -ам виберац.

избегаване с. кероване, заобиходзене; сцекане (од дакого або дачого).

избечити, -им 1. вицириц, широко отвориц очи. 2. викривиц твар.

~ се вицириц очи, попатриц зоз широко отворенима очми.

избити, -ијем 1. вибиц. 2. фиг. набиц, набухац, окласц (дакого). ~ из главе вибиц зоз глави; ~ на јаву висц на явносц, пречуц ше.

J

јад х. ед, гнів.

јагуар х. зоол. ягуар.

јагрзаст -а -о таркасти, сиркасти, платкасти.

јагрз (конь) х. тур. таркасти, платкасти, сиркасти конь.

јадати -ам жаловац, смутковац.

~ се поносовац ше, жаловац ше.

јадац х. бидник, бида.

јадачиги се -им се ламац душку, цагац щесце, ставяц ше ламаюци душку.

јадити -им жаловац, смутковац.

~ се поносовац ше, жаловац ше.

јадити -им гнївац, едовац (дакого); задавац бриги, наношиц неволї (дакому), мучиц (дакого).

~ се едовац ше, гнївац ше.

јадник х. бидник, бидняк, бидни, нещешливи; презр. морално слаби човек, бидник.

јадно присл. бидно, худобно, чежко, жалосно.

јадност и **јадноћа** ж. 1. зло, нещесце. 2. смуток, жалосц. 3. бида, нужда.

јадован -вна -вно бидни, нещешливи, жалосни; котри задава велики бриги.

јадовати -дујем трапиц ше, мучиц ше, страдац, чежко жиц, бидовац.

~ се поносовац ше, жаловац ше.

Јадран х. Јадран, Јадранске морїо.

јадрански -а -о јадрански.

јажа ж. оп. јаз.

јаз х. 1. ярк, ярчок, бегельчик, канал. 2. углібене, яруга, долїна. 3. бездна, провалија 4. загадена вода. 5. фиг. розлика, нескладане. 6. зоол. јаз (риба).

јазавец -вца х. зоол. јазавец.

јазавичар (пес) х. јазавчар.

јазавчаст -а -о јазавчисти, таки як јазавец.

јазавчевина ж. јазавчина (месо зоз јазавца, скоро зоз јазавца).

јазбина ж. 1. дзира, гнїздо. 2. цесна, цма хижка. 3. фиг. скровище.

јазбинити -им жиц у дзири, гнїзде. **јазбити** -им оп. јазити.

јазити -им 1. наврацац, одводзиц воду; копац одводни канали. 2. загартац, полнїц долїну.

ЈАЗУ скр. ЈОАЗУ (Југославянска академия знаносци и уметносци).

јазук х. тур. чкода — (вискр.) ганьба, чкода.

јајар х. 1. вайчар, тарговец зоз вайцами. 2. тот цо лоби есц вайца.

јајара¹ х. крадош вайцох; крадош.

јајара² х. палачинкарня за пражене вайцох; вайцарня.

јајарица ж. 1. вайчарка, тарговкиня з вайцами. 2. вельконоцини колач зоз вайцом (писанку) у стредку.

јајат -а -о вайцати, котри ма вельки вайца.

јајњн -а -е и **јајњи** -а -е вайцов(и) ~ љуска шкарупина.

јајник и **јајњак** х. вачењик.

јајовод х. вайцовод.

јајупа ж. кукурнична пита зоз сиром и з вайцами.

Јајчанин х. Яйчан (житель Яйца).

Јајчанка ж. Яйчанка (жителька Яйца).

јак -а -о (комп. јачи) моцни, тварди, силни — ~ **мотор** моцни мотор; ~ **начари** моцни окуляри; ~ **отров** моцни отров ~ **пиће** моцни напој ~ **мирис** оштри, моцни запах **јача** половина моцнейша половка (муж) ~ **друштво** ирон. моцнейше друштво (о подозривим друштве) ~ **рука** тварда рука (о дисциплини) ~ **рука** тварда рука (о дисциплини) ~ **на зубу** моцни на язiku, бербляци.

јак х. зоол. як.

јака ж. газучка, галер. — **зграбити** за јаку хвациц за галер.

јакна ж. якна, (заст.) якна.

јакост ж. моцносц, силносц.

јал¹ х. покр. зависц, злоба, пакосц.

јал² х. неволя, нещесце.

јалов -а -о 1. ялови, неплодни; ~ **посао** ялова, даремна, нехасновита работа.

јаловина ж. 1. посна, ялова, неплодна жем, яловина. 2. фиг. ялова творчосц, безвредни дїла, яловина.

K

косјерић х. дем. косирчок.

коска ж. 1. дем. коспочка. 2. биол. костка; магочка. — **поломити коске** коме понамесцац дакому косци (барз набиц дакого).

коскица ж. оп. **копцница**.

космат -а -о кудлати, шерспати, зоз густу шерспу; стрехави, бурави, розбургтавени; оброснути зоз власкама.

косматост -и ж. кудлатосц, шерспатосц, власатосц.

косметика ж. греч. козметика

косметичар х. козметичар.

косметичарка ж. козметичарка.

косметичарски -а -о козметичарски.

косметички -а -о козметички.

космичан -чна -чно космични, вселенски.

космичар х. космичар.

космички -а -о космички, вселенски.

космогонїјски -а -о космогонїјни

космографски -а -о космографїјни, космографични.

космодром х. космодром.

космологїјски и **космологїјски** -а -о космологїјни, космологични.

космонаут х. космонавт.

космонаутика ж. космонавтика

космонаутиња ж. космонавтика.

космополит -а и **космополита** х. космополит(а).

космополитизам -зма х. космополитизм.

космополиткиња ж. космополитка.

космос х. космос, вселена.

косни -а -е коснов(и).

коснути -нем дотхнуц, дорушиц, рушиц спричинујуци боль.

~ се дотхнуц ше, дорушиц ше спричинујуци боль, рушиц, (по)трафиц, ви-волац боляце чувство, сочувство, жаль.

косо присл. зукосом, зукосо.

косовица ж. дроздовка, риговка (женка дрозда, ригова).

Косово с. Косово — **доцкан** стиже на **Косово Јанко** здогаднул ши ше по Крачуке класки зберац (позно, нескоро дацо починац); **направи се (отвори се)** ~ зорвала ше битка; **провести се као Јанко на Косову** барз подло преїсц; **све ми је равно до Косова** цалком ми шицко едно.

косовски -а -о косовски.

косокутан -їна -їно зукосокутни.

косоок -а -о назрачи.

косар х. косир.

косоугли -а -о зукосокутни, зукосоугли.

кост ж. косц — **челюсна** ~ челюсцова косц, **кључна** ~ кључна косц,

рамена ~ пленова косц, **стопална** ~ талпова косц, **гола** ~ нїчомней вредносци. — **бацити коме** ~ рушиц дакому косц (задоволиц дакого з дачим незначним), **бацити** ~ (из) међу кога завадзиц дакого, до (голе) ~ (узети, опљачкати) шицко вжац, опљачкац, ~ у грлу (**бити коме**) буц дакому церень у оку, косц у гарле (барз неподашноц дакого), **наместити коме кости** барз лобиц дакого, претлучиц, понамесцац косци, **оставити (негде) кости** умрец, погинуц дагдзе, (**пре)тврда** ~ **бити за кога** буц вельке незвладливе препречене, **старе кости** стари косци, стари человек **ушити, утерати коме страх у кости** барз престрашиц дакого, **земља му кости изметала, кости му се ў земљи превртале** нар. бодай би му ані шлїду не було (чежка клятва), ~ и **кожа** косц и скоро (барз худи).

костим х. костим, шмати — **глумачки** ~ глумецки костим, **болничарски** ~ больничарски костим, **ловачки** ~ ловарски шмати, **спортски** ~ спортски костим, у **Адамовом костиму** голи, у **Адамовом костиме**.

костимер х. костимер, скравец у театре.

костимерка ж. костимерка, шивачка у театре.

костимиран -а -о костимовани, **костимирани плес**, костимовани танец (забава под маскама).

костимирање с. костимоване.

костимирати -ирам костимовац, облечиц (облека) до костима.

~ се костимовац ше, облечиц ше до костима глумца або маски; **набавиц** костим.

костимограф х. костимограф.

костоболан -лна -лно хори на косци, од подагри.

костоболник х. хори на косци, од подагри.

костобоља ж. косцоболя, подагра, хорота ставцох и косцох.

костобољан -на -но косцоболни, подагрови.

костоломан -мна -мно косцоламни.

кострет ж. 1. кострет ж. кожа або гамилова шерсц.

кострепене с. 1. ставане власох (шерсци) до горе, їкене, бурене 2. (фиг.) процивене, сперане, возбудоване, дурене, надуване 3. (фиг.) возношене, пишене

4. мурчане, вирчане, оштра бешета.

кострепшати се -им се 1. їжиц ше, буриц ше, ставац до горе (о власох, шерсци), 2. (фиг.) роздражњовац ше, возбудовац ше; буриц ше, надувац ше, сперац ше, дурциц ше, процивиц ше 3.

(фиг.) буц гербни, возношиц ше, пишиц ше 4. вирчац, мурчац, прегваряц ше, оштро бешедовац.

кострешљив -а -о 1. Ђаци, буряци, котрому власи односно шерцл често ставао до горе 2. (фиг.) роздражљиви, возбудљиви, спераци, надувац, процивяци 3. (фиг.) гербни, возношаци, пишни, 4. вирчац, мурчац, котри оштро бешедуе.

костријет х. оп. кострет.
костријешење с. оп. кострешење.
костријешити се оп. кострешити се.
костур х. 1. косцанік, скелет. — **постати живи** ~ постац живи скелет (постац барз худи) ~ **грађевине** косцанік, скелет будовні.

костураст -а -о косцанікасти, скелестастн, худи.

костурина¹ ж. (ауім. од кост) косциска.
костурина² (ауім од костур) скелетиско, косцаніско.

костурница ж. крипта, костурница.
костуров -а -о косцаніков(и), скелетов-(и).

костурски -а -о косцаніков(и), скелетов(и); худи.

костурчић х. дем. косцанічок, скелетчок.

косурина ж. ауім. влашиска мн.

Косци х. астр. Косаче.

кота ж. фр. кота.

котангенс х. мат. котанігенс.

котао -іла х. 1. котел. 2. геогр. котліна, котел. — **парни** ~ парни котел; **ракијски** ~ казань на паленку; воен. **налазити се у котлу** находзиц ше у котле (кед войско обколешене з боку неприятеля).

котар¹ х. плецена ограда коло копи, брадла.

котар² х. адм. 1. хотар, срез.

Котаранин х. Котаран, Котарец (чловек зоз Ровних Котарох).

Котаранка ж. Котаранка, Котарка (жена зоз Ровних Котарох).

Котарац х. оп. **Котаранин**
котарица ж. 1. кошарка. 2. кош на катарки.

котаричар х. кошаркар.

котаричарка ж. кошаркарка.

котаричарски -а -о кошаркарски.

котаричица ж. дем. кошарочка.

Котарка ж. оп. **Котаранка**.

котарски¹ -а -о хотарски, срезки.

котарски² -а -о хотарски (котри ше одноши на Ровни Котари).

котарче -еїа (дем. од котар¹) плецени плочиц (коло копи, брадла).

котарчица ж. дем. кошарочка.

котач -ача х. 1. колесо 2. бицигла.

котачић х. дем. 1. колеско, бицигличка.

котва ж. мор. железна мачка, котва, лејнер. — **бацити котву** укотвиц ше, руциц мачку, котву; **дићи котву** дзвигнуц мачку, котву ~ **спасења** котва ратованя (остатне средство ратованя).

котваст -а -о котвасти, ленгерастн, як железна мачка.

котвен -а -о котвов(и), мачков(и) ленгеров(и)

котвити -им котвиц, руцац котву, мачку, ленгер.

котвица ж. дем. котвочка, ленгерчок, мачочка.

котерија ж. фр. котерия, клика.

котеријаш х. котеријаш, член котеріи.

котеријаштво с. котерияштво.

котеријски -а -о котеріјски.

котиледон х. бот. котиледон, клочков лісток.

котилиште с. коцальня, лягло, коцице, коциско, место дзе ше коца животині.

котильон х. фр. котильон, кадрил(а) (старински танец).

котильонски -а -о котильонски, кадрилски.

котирање с. котироване, доставане вредносци.

котирати -ам 1. фин. котировац, мац або утврждовац берзову вредносц. 2. фиг. вредзиц, важиц у дачић очох, котировац. — **фиг. котирати у нечијим очима** котировац; мац вредносц у дачић очох.

~ **се** котировац ше, достац (доставац) вредносц.

котити -им коциц (о мачки, псови). ~ **се** коциц ше.

котлар х. 1. котлар. 2. пецар, чловек котри пече паленку.

котларев -а -о 1. котларов. 2. пецаров.

котларица ж. котларка (котларова жена).

котларник х. котларнік, кука на котру ше виша котел над огњом.

котларница ж. простория дзе змесцени парни котли.

котларов -а -о 1. котларов. 2. пецаров, паленкаров.

котларски -а -о котларски.

котларство с. котларство.

котлет х. котлет, ребро з месом.

котлина¹ ж. ауім. котліско.

котлина² ж. котліна, яруга, улегнуце.

котлиност -а -о котлінасти.

котлић дем. х. котлік.

котлићак х. дем. котлічок.

котлокрп и **котлокрпа** х. котлар, гарчкар (чловек котри керпи, оправя котли, металну судзину).

котлокрпни и **котлокрпов** -а -о котларов, гарчкаров, клофферов.

котрљав -а -о котуляци.

котрљање с. котуляне.

котрљати -ам котуляц. — ~ **очима** преврацац з очми.

~ **се** котуляц ше. — **кола се котрљају** путем коч ше котуля драгом; ~ **низбрдо** збеговац ше, котуляц ше, спуцовац ше з брега.

котрљнути -нем закотуляц.

~ **се** закотуляц ше.

котур х. колесо, круг; физ. чића. — ~ **сира** груди, гумуля сира; ~ **жице** колесо дроту; ~ **дима** клуб диму.

котурав -а -о котуляци.

котураљка ж. котулячка (направа на колеска за преношене терхи).

котурање с. котуляне.

котурати -ам котуляц.

~ **се** котуляц ше.

котурача ж. 1. чића, дзвигачка. 2. гравитацијна железница. 3. мн. спорт. котулячки, ролшуи.

котурашки -а -о бицигличкини.

котурнути (се) закотуляц (ше).

кођење с. коцене.

кофа ж. кабел, канта.

кофени х. кофеин.

кофер х. куфер.

Л

лагода ж. лагода, приемносц; задовољство, безбрижносц.

лагодан -гна -гно лагодни, приемни; легки.

лагодити -им вилагодзиц, робиц по дзеки дакому; розмазовац дакого; ошвижовац.

лагодно присл. лагодно, приемно; легко.

лагум х. тур. 1. лагум, мина, минирани подкоп. 2. под'земни конк, тунел. 3. покр. пивьвица за вино (викопана у бре-гу). — **дићи, бацити у** ~ руциц до воздуху (розваляц, зніциц з експлозивом).

лагумар -ара х. лагумар (тот цо кладзе и палі лагум), минер.

лагуна ж. ит. лагуна (плітки морски залів).

ладање с. кайк. ладане, масток на валале.

ладица ж. фијовка, ладичка, прискринка.

ладичица ж. дем. мала фијовка, ладичочка.

лађа ж. ладя, корабель, арх. дамша. — **као да су му све лађе потонуле** як кед би ше му шицки ладі потопели.

лађица ж. дем. ладьочка.

лаж ж. сприводзка, циганство. — **у лажи су кратке ноге, у лажи је плитко дно** у циганстве кратки ноги, у циганстве плітке дно.

лажа х. и ж. сприводзкош, циган, фалечнік (у любви), сприводзкошка, циганка, фалечница.

лажан -јсна -јсно фалшиви, неправдиви, неправи; нецири.

Љ

љубав ж. любов, лубосц. — ~ **према отаџбини** любов гу отечеству; **учинити некоме** ~ дакому ше одлужиц; **учинити (некоме)** за ~ зробиц дакому дацо пре любов; за ~ **божју** пребог це модлім, забоба; **изјавити** ~ виявиц любов; **платонска** ~ платонска любов; **чист рачун**, **дуга** ~ чисти рахунок, дуга любов (пошорени одношеня то основа приятельству).

љубавник х. любовнік, фраер.

љубазан -зна -зно лубезни, приемни, приязни, сердечни.

љубак -їка -їко мили, шумни, красни.

љубакање с. бочкане, циловане, лубоване.

љубакати -ам бочкац, циловац, лубовац.

љубица ж. бот. лубичица.

љубичаст -а -о липови.

љубљење с. бочкане, циловане, лубоване.

љубомора ж. лубомора, страх (за лубовну особу).

људескара х. хлописко, нар. абрим.

људождер х. лубодед, канибал.

људски -а -о чловечески, людски.

говори ~ бешедуй так як тому шор, як ше спада; ~ **поступак** чловеческе поступене, по чловечески.

љуљ -а х. бот. куколь.

љуљање с. гојсане, гомбане, колісане, гимбане.

љуљашка ж. колімбачка, гомбалка.

љупко присл. мило, шумне, умилно, лубко, приязно.

љуска ж. лупка, шкарупина, скорка.

љускар ж. мн. зоол. лупкаре.

љут -а -о 1. нагнівани, нагоршани, зли. 2. горки, оштри, моцни. — **љута паприка** горка паприга; ~ **хрен** моцни хрин; **љута ракија** моцна паленка; **љут оцат** квашни, моцни есенц; **љута сабља** оштра шабля; **љута зима** оштра жима; ~ **као змија** зли як гад.

М

магарац -рца х. магарец, осел. — **не зову магарца на свадбу да игра, него да воду носи** то не чесц, але чезка работа; **појео вук магарца** прешло ше

прейт дачого як кед би ше ані не случело.
магарчити -им правиц магарцом, магарчиц, сприведац.

~ се правиц ше шалени, дуриц ше.
магија ж. греч. магія. — бела ~ била магія (приказоване небеских силох при врачаню); црна ~ чарна магія (приказоване пеклових силох при врачаню).

магла ж. молга. — ићи у маглу исц до молги, исц до непознатого; ~ му пала на очи зацмело ше му пред очми; **ухватити** маглу сцекнуц, счезнуц, умкнуц.

мада зл. гоч, и попри тим. — он је још јак ~ је у годинама вон ище моцни гоч е у рокох.

мазити -им розмазовац, буц нїжни (гу дакому), миловац.
~ се розмазовац ше.

малаксавати слабнуц, млец, виставац, трациц моц.

малишански -а -о шапутрачки.
малне присл. скоро, лем до не.
малобројан -на -но малочислени.
малочас присл. кус скорей, недавно, лем до.

маља ж. власка, шерсц.
мамаљуга ж. замешка.
мамац -мца х. мамок, примамка.

Н

на прим. на.
на викр. на, вежні.
набацати -ам наруцац.
набацивати -цујем наруцовац, руцац.
~ се наруцовац ше.

наблизу присл. 1. поблиско. 2. приближно.

набости -одем заджобнуц, преджобнуц.
~ се уджобнуц ше, заджобнуц ше.
набрајати -ам начиншовац, шоровац (у бешеди).

набрати -берем наоберац, назберац.
~ се назберац ше, наоберац ше.

набрзо присл. нашвидко, нар. нафришко.

набушнати -им надзиралиц.
навезати -исем надвизац, предлужниц, додац.

навејати -јем навяц, нашошиц.
навек присл. навше, навики, заст. на орек.

навика ж. навикнуце, привичка.
навијати -јам 1. накруцац, намотовац.
2. закладац ше за дацо.

навикавати -ам привиковац, навиковац.
~ се привиковац ше, навиковац ше.

навити -јем накруциц, намотац. — сат накруциц годзинку.
навлачити -им нацаговац, облекац, цагац.

~ се 1. нацаговац ше (з даким). 2. зацаговац ше (нпр. небо з хмарами). 3. облекац ше, обдзивац ше.

навлац присл. нароком.
навој х. гвинт.
наворати -ам зранцовац.
~ се зранцовац ше.

наврат неперм. нпр. у виразу у више наврата на вецей заводи, вецей раз.
навратити -им 1. зайсц (до дакого) 2. скруциц.

наврат-нанос присл. швидко, нагло, з вельку наглосцу.

навращати -ам навращац.
наврбовати -ујем наврбововац, звербовац.

наврвети -им 1. згирчиц ше, збегнуц ше. 2. наваліц.

навргнути -нем наруциц, руциц од горе, додац.

наврети -ем 1. наваліц. 2. почац ше гарнуц; **навреше** му сузе на очи почали му исц слизи з очох.

наврети -ем зоврец.
наврнути -ем 1. навращац, скруциц, зайсц. 2. нагнуц (нпр. погар). 3. наваліц, згирчиц ше, збегнуц ше. 4. почац исц, чечиц (о слизох).

навртань х. гвинт.

наврх прим. на верх; на краю.

навршавати -ам напольшовац, накончовац, закончовац (роки, дні).

навршетак х. виполнене, закончене (рокох, дньох).

навршнати -им 1. навршиц, напольшац, накончиц (роки, дні). 2. натлачиц.

навући -чем 1. нацагнуц, здзац. 2. прицагнуц, нацагац. — ~ на танак лед сприведнуц; ~ болест захориц, похориц ше; ~ на себе срамоту дац ше поганьбиц; ~ беду на врат спаднуц до бригох.
~ се 1. облечиц ше, обдзац ше. 2. нацагац ше, наробиц ше. 3. барз ше опиц.

наг -а -о голи.

нагађање с. нагадоване, згадане, потрафяне.

нагађати -ам нагадовац, згадац.
нагазити -им нагажиц, (несподзвано) наисц на дацо.

нагањати -ам наганяц, гоніц.
нагао -гла -гло нагли, несподзвани

нагиб х. нагнуце.

нагибање с. нагибане.
нагибати -бам и -бљем 1. нагиац, зогинац. 2. фиг. приставац (гу дакому).
~ се нагиац ше.

нагибни -а -о нагиначац.

нагиздати -ам поприберац, крапше пооблекац, украшиц.

нагињати -њем 1. нагиац, зогинац, хиляц. 2. буц прихиљни (дакому), приставац (гу дакому).

наглавачке присл. горезбдом, наглаву, горе з дном.

наглавице присл. оп. **наглавачке**.
нагладовати се нагладовац ше.

наглас присл. наглас, гласно.
нагласак х. наглашка, акцент.
нагласити -им наглашиц, акцентовац, подцагнуц.

наглашавање с. наглашоване, акцентоване.

нагледати се -ам напатриц ше.
наглити -им наглиц, понаглияц ше.

нагло присл. нагло, швидко, несподзвано, одразу.

нагловит -а -о нагли, несподзвани.
наглодати -цлођем наглодац, надавиц.
наглост ж. наглосц, понагляне, швидкосц.

наглоћа ж. оп. наглост.
наглув -а -о дакус глухи, хтори не дочева.

нагнати -ам нагнац, примушиц; — ~ страх у кости настрашиц, престрашиц.

нагневити се нагнивац ше.
нагневити -им справиц (дакому) гніздо, положиц до гнізда.

нагнути -нем нагнуц, зогнуц.
~ се нагнуц ше, зогнуц ше, схилиц ше.

нагнуто ж. нагнутосц, прикросц.

нагњевити се оп. нагневити се.
нагњевити -чим приджамиц, придавиц, прициснуц.

нагњило -и ж. нагњитосц.
нагњно -ила -ило дакус подгнїти, погубени.

наговарање с. нагваряне.
наговарати -ам нагваряц.

наговарач -ача х. нагваряч.
наговест ж. 1. нагаднуце. 2. нависцене, предсказане.

наговестити -им 1. нагаднуц, спомнуц. 2. нависциц, предсказац.

наговештавалац -аоца 1. нагадовач, 2. навищовац.

наговештавање с. 1. нагадоване. 2. навищоване.

наговештај х. 1. нагаднуце. 2. нависцене.

наговор х. нагваряне, нагварка.

наговорити -им нагваряц.

нагодба ж. догварка, еднанка.
нагодити -им 1. пошориц ше, зложниц ше. 2. поеднац ше, намириц ше (у дачим).

нагојати -им викармиц.
нагомывавање с. нагромадзоване.

нагомывавати -ам нагромадзовац,

нагон х. инстинкт. — ~ самоодржања инстинкт самоотриманя; **родитељски** ~ родитељски инстинкт.
нагонити -им 1. наганяц, гоніц. 2. примушовац.

нагонски -а -о инстинктивни.

нагорак -а -о горкави.

нагоре присл. горе, догоре, гу верху.
нагоре присл. на горше.

нагост -и ж. голота.
нагота и **нагоћа** оп. **нагост**.

награбити -им награбац, наоднїмац.
наградитель х. наградзовац.

наградити -им наградиц.
награда ж. потвора.

нагрдан -а -о потворни, бридки, скалїчени.

нагрђивати -ам очудађовац.
~ се очудацовац ше.

нагревати -ам нагребац.
нагрезнути -ем 1. намочиц. 2. збутниц.

нагрејати -ем награц, зограц.
~ се награц ше, ограц ше.

нагрешити се нагришиц ше.
нагрнути -ем 1. наваліц. 2. нагарнуц.

нагулити -им 1. начисциц. 2. наздзерац (з лихварством).

нагурати -ам надриляц, напискац, натрепац

~ се -ам надриляц ше, напискац ше.

нагутати се -ам се налігац ше.
над прим. над, понад.

најбоље присл. најлепше.
највећма присл. најбаржей.

наједанпут присл. одразу, нараз, нар. раз.

најзад присл. ледво раз.

накрасти -дем накраднуц.
накрај присл. поконцу, поконсц.

накудравити -им вибреновац, накандрасциц.

налазити -им находзиц; думац, тримац.
~ се находзиц ше.

налог х. розказ, наказ. — путни ~ налог за путовање.

О

оаснити се оп. **оасанити** се.

обапати се -ам се збабиц ше, постац як баба, остариц.

обабијати се -ам се породзиц ше, народзиц дзецко.

обавеза ж. обовязка, длужносц, одредзена работа. — **домаће обавезе** домашнї обовязки, **свакодневна** ~ каждодньова работа, **војна** ~ воена обовязка,

пореска ~ порцийна обовязка.

обавезан -зна -зно обовязни, длужни.
— ~ **школовање** обовязне школоване;
~ **допринос** обовязне доприношене.

обавезивање с. обавезоване.
обавезивати -*езујем* обавезовац.
~ се обавезовац ше.
обавезно обавезно.
обавест ж. сообщене, вист; информа-
ција.
обавестити -*им* информовац, дац знац.
~ се информовац ше, дознац (ше),
презнац ше.
обавештавалац -*аоца* х. информовач.
обавештавати се -*ам се* информовац
ше, дознавац (ше), презнавац ше.
обавештајац -*јаца* х. тайни информо-
вач, агент.
обавештач х. информовач, вистода-
вец.
обавештен -*а -о* информовани, упоз-
нати.
обавештеност -*ости* ж. информова-
носц, упознатосц.
обавештење с. сообщене, вистка,
информација, новости.
обавешћивати (се) -*ћујем (се)* инфор-
мовац ше, презнавац (ше), дознавац (ше)
— **обавештавати некога** давац му знац.
обавијање с. обкруцоване, обивване.
обавити -*им* окончити, поробиц.
обавити -*ијем* обкруциц, обвиц (до-
окола); облаиц.
~ се закрузиц ше, закритиц ше, обла-
иц ше.
обављање с. окончоване.
обављати -*ам* окончавац, робити.
обављити -*ијем* обгити, почац гити
(по поверхносци).
обадва ген. **обадвају** х. и с. **обадве**
ген. **обадвеју** ж. обидвоме (обидвойо,
обидва).
обадвоје с. обидвойо, мн. **обадвоји**
обидвој, ген. **обадвојих** обидвојих — **обад-
воја** *врайи* обидвој дзвери, ~ *чарайе*
обидвој ботони, ~ *врайнице* обидвој
удзверя.
обадвојца х. обидвоме.
обадити -*им* покр. видац, удац.
обадрити -*им* оп. одобрити.
обајати -*ам* покр. обиходити, наци-
вийовац.
обазирање с. патрене, огляднуце, ука-
зоване поваги.
обазирати се -*рем се* оглядац ше,
патриц за даким, указавац повагу (дакому
або дачому).
обазрети се -*ем се* огляднуц ше,
попатриц (за даким); — **обазрети се на**
некога указац повагу дакому; — **обазрети**
се на нешто вжац до огляду дацо.
обазриво присл. меркуючи, осторо-
жно.
обазривост -*ости* ж. осторожносц,

обај х. чаривносц, безмирна краса;
чародійство.
обајати -*јем* наврачац, зачаровац дако-
го, завязац дакому швет.
обајатити -*им* счерствити ше, ствард-
нуц ше; — **бајат хлеб** черствити, закалїсти,
тварди, стари хлеб.
обакарисати -*ијем* обакаровац.
обакрити -*им* обакаровац.
обалавити -*им* заплывац (дацо).
обалављивати -*љујем* заплывовац.
обалац х. побережяк (роботник на поб-
режю хтори кладзе и виноши терху зоз
ладьох, чловек хтори бива на побережю).
обалити -*им* звалїц; — ~ **цене** звалїц
(збиц) цени;
~ се звалїц ше, спаднуц на жем.
обалити -*ијем* обляц, поляц.
обалица ж. дем. и хип. побережйочко,
брецок.
обали побережни, побережйов, при-
брежни.
обальвати (се) -*љујем (се)* заплыво-
вац (ше).
обамет х. покр. обшивка (зарубийо-
ване з руку).
обамирање с. замеране.
обамирати -*рем* замерац, трациц сви-
домосц; чернуц.
обамрети -*ем* замрец, зачерпнуц, за-
млец.
обамрлина ж. мед. млосц, замартосц,
несвидомосц.
обамрло присл. замарто, мертво, без-
животно, мло.
обамрлост ж. замартосц, мертовосц,
млосц.
обангавити -*им* охромити, подхромити.
обанђијати и **омађијати** -*ам* зача-
ровац (дакого), завязац швет (дакому).
обавати -*ам* окупац.
обао оп. обаи.
обапети -*ијем* спутац, окрузиц, обмо-
тац.
~ се зацагнуц ше, счиснуц ше.
обара ж. обарйовина.
обарање с. звальоване.
обарати (се) -*ам (се)* звальовац ше.
обарач х. цвенчок (на оружю).
обарити -*им* обарити.
обаривати -*ам* обарйовац.
обасвртати -*рїјем (се)* оглядац ше.
обасезати -*езем* облаиц.
обасинути -*нем* ошвициц, заблїснуц.
обасипање с. засиповане.
обасјавање с. ошвицоване.
обасјавати (се) ошвицовац (ше).
обасјавач х. ошвицовач, рефлектор,
фар.
обасјаност с. ошвиценосц.
обасјати -*ам* ошвициц, ошветлїц.
обасјати се ошвициц ше, заблїциц
ше.

обастати -*анем* оп. опстати.
обастрети -*ем* застрец, прекриц.
обаталити -*им* 1. погубити, очкодовац,
2. запуциц, занедзбац, 3. опустошити.
обаткати -*ам* виткац
обатрнути -*нем* заквачиц, задрец,
обнц; фнї. урвец.
обаћи -*аїјем* 1. обисц, 2. препатриц
хорого, окончити лікарски препатрунок.
обачати се -*ам се* покр. операц ше,
подоперац ше.
обашав х. покр. двошнице (през хторе
ше прецагуе шнурка).
обашање с. заст. процесня.
обашва ж. подклад х.
обашка присл. окреме, видвоено.
обеза заст. оп. **обеза**.
обезати (се) -*исем (се)* оп. **обезати**
се.
обезивати (се) -*езујем (се)* оп.
обезивити се.
обезник х. обовязник, длужник; —
војни ~ воени обовязник; **порески** ~
порцијни длужник.
обезница ж. фин. обовязница.
обезнички -*а -о* обовязнички.
обвејавати -*авам* обношиц, запаховац,
обвивац зоз запахом.
обвенути -*нем* обсхнуц.
обвенчати (се) -*ам (се)* повинчац ше.
обвеселити -*им* розвеселїц, зрадовац
(дакого).
~ се зрадовац ше, розвеселїц ше.
обвести -*езем* обвицицац, ошвицицац.
обвести -*едем* обвесц, поводзиц (до-
окола).
обвијање с. обивване.
обвијати (се) -*ам (се)* обвивац ше
(облаиц дакого).
обвикнути (се) -*нем (се)* звикнуц ше,
привикнуц.
обвињен -*а -о* обвинети.
обвити (се) -*ијем (се)* обвиц ше.
обвладати -*ам* запановац.
обводити -*им* обводзиц, водзиц до-
окола.
обвој х. обвивок, обмоток. — физ.
електронски обвивок атомох.
обвојак х. онучка ж. обвивок х.
обвући -*учем* обцагнуц (доокола опи-
сац).
обга ж. покр. розогнате цесто.
обгнати -*ам* (заст. обженем) обгнац,
прегнац доокола. — ~ **коња** прегнац
коња.
обговит -*а -о* розгнати, прегнати,
розганяни (з розвалку).
обговорити -*им* розпатриц, побешедо-
вац, вугуториц, всестрано претресц.
обгонити -*им* обгонїц (доокола).
обградити (се) -*им (се)* оп. оградити,
обгрејати -*ијем* оп. огрејати.

обгризати -*ам* окусовац, огризац.
обгрисити -*изем* покусовац, поогризо-
вац.
огрлнги -*им* облаиц (з руками). —
~ се облаиц ше.
обгрљавати (се) -*авам (се)* облаиц
ше.
обдан присл. водне, през дзень.
обданити -*им* 1. предньовиц, препро-
вадзиц дагдзе дзень (у дакого). 2. ошви-
тиц, розвидиїц ше. 3. виволац (на дакого).
обданица ж. (час) од виходу до
заходу слунка.
обданице присл. водне, док видно.
обданички и **обданични** -*а -о* дньови.
обдање с. дзень х.
обдањивати -*љујем* 1. розвидиїц, 2.
виволац.
обдарен -*а -о* обдарени, надарени,
талантовани.
обдареност ж. ген. -*ости* талантова-
носц, надареносц ж.
обдарење с. способносц, прихильносц,
валушносц (ту дачому) ж.
обдаривати -*рујем* обдаровац заст.
подаровац, даровац.
обдарити -*им* даровац.
обделати -*ам* обробити.
обделач -*ача* х. обрабач.
обдржати -*исим* оп. **одржати**.
обдукција ж. мед. обдукция.
обдукцијски и **обдукциони** обдукциј-
ски и обдукцијни.
обдуља ж. тур. покр. 1. обеговане на
коњох. 2. награда побидникови у обе-
говану на коњох.
обдуљаш -*аша* х. тур. покр. обего-
вацки коњ.
обдурати -*ам* витрицац.
обдурити -*ам* мед. обдуковац, окон-
чиц обдукцию.
обевутити -*им* покр. замрациц.
обегенисати -*ијем* полюбиц, вибрац
(по своім смаку).
обед х. полудзенок.
обеда ж. набедзене, обвина (без ос-
нови).
обедијенција ж. лат. обедиенция, пос-
лушносц, покорносц.
обедати -*им* набедзиц, обвинїц (неви-
новато), невиного.
обедни -*а -о* полудзенокви.
обедница ж. едзальня.
обедовање с. полудньоване.
обедовати -*дујем* полудньовац.
обеђивање с. набедзоване, обвињова-
не.
обезбеда ж. обезпечене, осигуране,
охрана.
обезбедити -*им* обезпечити, осигурац,
набавиц, порихтац.

~ се 1. обезбечити ше, осигурач ше, 2. порихтач ше (за жиму). **обезбеђеност** -ости ж. обезбеченост, сигурност.

обезбеђење с. обезбечене, обезбедзене, заштита, осигуране.

обезбеђивање с. обезбечиване, захрановане, осигуриване.

обезбеђивати (се) -бујем (се) обезбечивачи ше, захрановачи.

обезбојити се -им се виблиднуц, збляднуц, страциц фарбу.

обезбратити -им остац без брата.

обезбржити -им ошлебодзити (од) бригох.

обезверити се -им ше занедзбац, напушити виру, не верити.

обезвијати -ам зблажнит, страциц розум.

обезвољити -им зармуцити, страциц добру дзеку.

обезвредити -им обезвредзити, зробиц безвредним.

обезвредјење с. обезвредзене.

обезглавити -им обезглавити, одрубац дакому главу.

~ се 1. остац без старшини. 2. збунити ше, остац без розума.

обезграничати (се) -им (се) остац без конарох, обезконариц.

обездомити -им позбуц (ше) дома, обездомиц.

обездружитљивати -љујем обездружитљивачи, позбувач друштвеној основи.

обездуховити -им обездуховити, видихнуц, позбуц (ше) духа.

~ се остац без души, видихнуц, остац празни, без емоцијох.

обезличјење с. утрата индивидуалности.

II

пабирчити -им мезгеловац, зберац, зазберовац.

павлиака ж. 1. шметанка. 2. турбук.

паганин х. безбожник, поган, невинник.

пагански -а -о безбожнички, погански.

пагина ж. лат. типогр. пагина, бок у књижки.

пагинација ж. пагинација.

пад х. 1. пад, падане 2. геол. нагнуце. ~ **цена** знижене ценох; ~ **температуре** пад, знижене температури; ~ **власти** пад власци.

падавине ж. мн. паданя (о шнигу, дижджу и др.).

падавица ж. мед. падавица, епилепсия.

падавичар х. падавичар, епилептичар.

падати -ам падац. — **пада мрак** змерка ше.

падеж х. 1. припадок. 2. водови атмосферски ушедок. 3. покр. бездна, провал. — **то је други** ~ то инше, то друга ствар.

падежни -а -о припадкови. — ~ **наставак** припадково закончене, ~ **промена** припадкова одменка.

падина ж. нагнуце, шил.

падобранац -лица х. падобранец.

пађенија ж. греч. кулук, бесплатна робота за манастир.

паж х. фр. паж, млади човек на феудалцовим дворе.

пажевски -а -о пажов.

пажљив -а -о меркуоци, услужни.

пажљиво присл. меркуоцо, пильно, уважно.

пажња ж. повага, увага, мерковане. — **обраћати** ~ обрациц повагу, интересовац ше; **наћи се у центру пажње** найсц ше у центру поваги.

пазар х. тур. тарговина; пияц; роба; заробок; пазар (друштвене бависко). — **износити на** ~ виношиц на јавноц, бујновац; **носити главу (кожу) на** ~ викладац ше великеј опасности; **суботом се иде на** ~ у правим чаше треба буц на правим месце; **тврдити** ~ оди-мац ше, не приставац на тога цо ше ледво чека.

пазарлија х. тур. тарговец, купец.

пазарни -а -о тарговински, пиячни. ~ **дан** пиячни дзењ, пияц.

пазарски -а -о тарговецки.

пазарџија х. тур. тарговец котри на пияцу предава робу.

пазникућа х. домар.

пазилац -иоца х. меркователь.

пазити -им 1. мерковац, будно провадзити, чувац. 2. ценити, почитовац. — ~ **кућу** чувац дом; **пазити кога** почитовац дакого; **пази га** чи видзити; ~ **као очи** у глави, чувац як очи у глави; ~ **као зеницу ока** як жренко у оку; **барз чувац**; ~ **као мало воде на длану** барз чувац; ~ **свога посла** не мишац ше до цудзей работи.

~ се 1. чувац ше, мерковац. 2. почитовац ше, лоббиц ше.

пазмати -ам тал. вистац, ослабнуц; зисц з розума, пошалити.

пазухо с. пазуха. — **носити под пазухом** ношиц под пазуху

пазушце -а -ица с. дем. пазушка.

паја¹ ж. линия, смута, пантлика.

паја² х. павур (гип. од паун).

пајати -ам учерац, трепац, витреповач прах.

пајац х. тал. 1. комендијаш, циркузки клоун. 2. бабка.

пајван х. тур. путнач; штранг.

пајити -им дзец, спац, чучац.

пајпа ж. англ. пайпа, цива.

пакао -кла х. пекло. — **врућина као у паклу** горуцо як у пекле; **иди до ђавола** идз до чорта.

пакер х. нем. паковач, роботник котри пакуе.

пакетирати -еширам паковац, правиц пакунки.

пакетни и **пакетски** -а -о пакункови. ~ **папир** пакункови папер.

паклен -а -о пекельни, пеклови; зли, пакосни. — **паклена машина** пекельна машина.

паклењак х. чорт, дябол.

паковати -кујем паковац, складац 2. фиг. гуториц на дакого.

~ се паковац ше. — **фиг. пакуј се** бер ше.

пакосник х. пакосник, зли човек.

пакосно присл. пакосно, зло.

пакостити -им пакосцити, робиц пакосц.

~ се пакосциц едно другому.

пакост ж. пакосц. — **као за пакост** як упрекосц.

пакт х. лат. пакт.

пал х. заст. наглосц, гнів, страсц.

пала¹ ж. тур. пала (кратки широки меч).

пала² ж. тал. 1. лопата, весла. 2. лопата. 3. палица (за одбиване лабди у бависку).

палавра ж. тур. покр. берблявец, сплеткар.

паладиј х. греч. 1. паладиј (древена статуа богини Атени). 2. хем. паладиј.

паладин х. паладин, вирни, шмели витяз.

паламар х. тур. 1. мор. паламар (груби штранг на лади). 2. гвозд.

паланка ж. 1. заруцени провинцијни варошик. 2. кула, мале древене утврдене при драги.

паланчанин х. (мн. -ани) провинцијалец.

палата ж. лат. палата, будова.

палатал х. лат. линиј. палатал, змегчани консонант.

палаталан -лна -лно палатални; преднеподнебни. — ~ **сугласник** палатални консонант.

палатализација ж. линиј. палатализација, змегчоване консонантох.

палатин х. палатин, високи достојственик (на краљовским дворе).

палатински -а -о палатински, достојственицки. ~ **част** достојственицка чест.

палафити х. мн. греч. палафити, надводни хижки на слупох.

палац¹ -лица х. 1. велики палец. 2. цол.

палац -лица х. зоол. комар у цеплих крајох.

палац х. тал. палата.

палеж ж. подкладане огња, подпальоване.

палента ж. тал. замешка.

палентац х. замешкар (човек котри вельо або дзечне с замешки).

палео- греч. давни, котри ше одноши на давну прешлосц.

палеоген х. геол. палеоген.

палеограф х. греч. палеограф, вигледовч рукописох.

палеографија ж. палеография.

палеозоик х. греч. геол. палеозоик.

палеозојски -а -о палеозојски.

палеолит х. палеолит.

палеолитски -а -о палеолитски, ~ **човек** палеолитски човек.

палестра ж. греч. палестра.

палета ж. тал. ум. 1. палета (дешичка на котрей маляр трима и миша фарби). 2. тон фарби.

пали -логи прикм. спадли, погинути.

палија ж. палия, полуга за викладане на коч и знимане гордвох.

палијатив х. лат. фарм. палијатив, лик за дочасне одстранене больох.

паликућа х. подпальовач (котри нароком пали цудзи хижки).

палионица ж. ширка; палиялня, место дзе ше дацо пали.

палисад ж. фр. палисад, препречене, плот з коликох.

палити *палити* палиц; куриц. — **не пали** то свакоме не удава ше то каждому; **палити и жарити** самовольно поступац; **та пушка не пали** з тим ше не постигуге успих; **то не пали** то не пали; **палити вруће шамаре** давац позауха, пляскац.

~ се палиц ше; **возбудзовац** ше. — **фиг.**

аудиторијум се палио авдиториј ше палел.

палица ж. палица. — **штафетна** ~ штафетна палица; **танак као палица** ценки як паличка.

палиште с. палище.

палме ж. мн. лат. бот. палми. — **палма победе** палма побиди, перце место у змаганю.

палоција ж. мадь. покр. 1. палочия, худа швина. 2. тарговец зоз швиньми.

палмин -а -о палмови. ~ **лист** палмови лист.

палуцати -ам 1. бегац з язиком (звич. о гадови). 2. бовчац (на хвиљки).

палиц, **печиц** (напр. од паленки).

паљевина ж. 1. тога цо гори, оген. 2. нагорене, опечене з огњом. 3. подпальоване, палене нароком. 4. штрелба.

паљеница ж. 1. жертва животини на жертвенику. 2. хижка у пламену.

памет ж. мудрост, разум. — **бери павет** мај розума; **бити кокошије памети** мац розума як у крави бамбух; **далеко је од памети** неможливе, ани на концу розума; **кратке памети** краткога розума, ограничени; **дошло му је на ~** здогаднуи ше, пришло му на разум; **доћи к памети** присц гу розуму, потамнела му ~, **помутниа му се ~** помуцел ше му розум, пошалец; **сићи с памети** зисц з розума, пошалец; **не иде ми из памети** не виходзи ми з глави; **од памети, што је памет људска** од швет швета, од кеди людзе паметаю; **пребирати по памети** роздумуюци гледац ришене; **солити коме ~** солиц дакому розум, спреведац; **стећи ~** присц гу розуму; **тражи ~** умно ограничени; **врана му је попила ~** не у стану е нормално думац; **узети ~ у главу** добре роздумац.

продубити -им преглибиц.
продубљивање с. преглибйоване, глибене.

продубљивати -љујем преглибйовац, глибиц.

продувавање с. предуване, предувоване.

продувавати -авам предувац, предувовац.

продувати -ам предуц, предувац.

продувни -а -о предувни, предубаюци.

продужавалац -аоца х. предлужовац.

продужавање с. предлужоване.

продужавати -вам предлужовац.

продужење с. предлужене.

продужетак -йика х. предлужок, предлужене; наставок, додаток.

продужив -а -о предлуживи, предлужуюци.

продуживање с. предлужоване.

продуживати -исујем предлужовац.

продужитель х. предлужитель, предлужовац.

продужити -им предлужиц.

продужни -а -о предлужни, предлужуюци.

продук(а)т -кѝа продукт, виробок, резултат работи.

продуковати -кујем продуковац, вирабиц.

продуктиван -вна -вно продуктивни, плодни, работни.

продуктивно присл. продуктивно, вредно, плодно, работно.

продуктивност ж. продуктивносц, плодносц, работносц.

продуктни -а -о продуктни.
продукција ж. продукция, виробництво, виробок.

продукциони -а -о продукцијни, виробнички, виробни.

продуљати -ам предлужовац, длужиц.

продуљење с. 1. предлужене, длужене.

2. прав. одложено, одкладане.

продуљив -а -о оп. продужив.

продуљивање с. оп. продуживање.

продуљивати -љујем оп. продуживати.

продуљити -им оп. продужити.

продупсти -убем преглибиц, направиц углибене.

продуховити -им предуховиц, виполниц з духом.

продуховљавање с. предуховйоване.

продуховљавати -вам предуховйовац.

продуховљеност ж. предуховеносц.

продуховљење с. предуховене.

продуховљавање с. предуховйоване.

продуховљивати -љујем предуховйовац.

продуцент х. продуцент.

продуцентски -а -о продуцентски.

продуцирање с. продуцироване.

продуцирати -ам 1. продуцировац, продуковац. 2. представяц, бавиц, виводзиц.

~ **се** преказовац ше, указовац ше, виношиц ше на явносц.

прођа ж. погледоване, предаване, предаванка.

прођаволити -им се постац чорцик, розшалец ше, виказовац.

прожарити -им прежирячиц, прегарнуц огенъ.

прожбирити -им пренайсц, пренюхац, прешпиновац.

прожвакати -ачем, прожватати -аћем 1. прежувац, пожувац. 2. фиг. прежуброниц, прежужлиц.

прожврљати -љам 1. прешмиргнуц, прешварбнуц; прешмиргац, прешварбац. 2. фиг. прелециц з очми, кус попатриц.

прождирање с. прежеране, зожеране, жране; лигане.

прождирати -рем зожеерац, жрец; лапкац, хватац; лигац.

прождирач х. зожеерац, жрач.

прождрети -ем 1. пожрец, зожрец, прелігнуц. 2. фиг. знищиц, спалиц, управасциц.

прождрлост ж. оп. прождрљивост.

прождрљив -а -о галави, пажерни, галадни; незаситни, гладоморни.

прождрљивац -вца х. галавец, галадник, гладоморец, пажерник, незаситник.

прождрљивица, прождрљивка ж. галавка, галадница, гладоморка, пажерница, незаситница.

прождрљиво присл. пажерно, галадно, гладоморно, незаситно.

прождрљивост, прождрлост ж. галавосц, пажерносц, галадносц, гладоморносц, незаситносц.

прождрљуша ж. (звич. о статку) галавица, галадница.

прожети -иснем 1. обняц, преструиц, виполниц, преникнуц, преткац. 2. висцискац, видркамиц, издавиц. 3. предрец, пребиц, прејсц.

прожети -иснем прежац, пожац, вижац.

прожетост ж. виполненосц, обнятосц, преникнутосц.

прожећи -исисем 1. препалиц, препечиц. 2. пребиц, предзиравиц. 3. предрец, пребиц, прејсц.

проживети -вим прежиц, дожиц.

проживити -вим прежиц, ожиц.

проживљавање с. преживйоване.

проживљавати -вам преживйовац.

проживљеност ж. прежитосц.

проживљивати -љујем оп. проживљавати.

проживотарити -рим преживотариц, прежиц, остац живи.

прожигавати -вам, прожигати -ам преструйовац, предзерац, пребивац, преджобовац, препекац, престриковац, болиц, клац, штухац.

прожигнути -нем преструиц, предрец, пребиц, преджобнуц, препечиц, заболіц, застрикнуц, уштухнуц.

прожимање с. обнимане, преструйоване, прениковане, виполньоване.

прожмати -нем обняц, преструиц, виполниц (зоз чувством).

прожмирити -рим преджмуриц, преклипкац.

прожмиркати -кам преклипкац, преджмуркац.

прожмурнути -нем преклипнуц, преджмуркнуц; зоз клипнуцом попатриц.

прожуборити -рим прежубориц, прежуброниц, прегучац.

прожуборкати -ам 1. дем. од прожуборити. 2. фиг. поцихи прегвариц.

прожукнути -нем згоркнуц ше, загубиц ше. — **прожукло** млеко згоркнуте млеко, загубене млеко.

прожурити -рим препонагляц.

прожуетети -йим прежовкнуц, пожовкнут.

проза ж. проза.

прозаизам -зма х. прозаизем.

прозаизовати -зујем прозаизовац.

прозаик х. прозаик.

прозаичан -чна -чно прозаични.

прозаично присл. прозаично.

прозаичност ж. прозаичносц.

прозападни -а -о прозаходни.

прозборити -рим прегвариц, озвец ше, повесц, виповесц.

прозвати -зовем 1. наволац, назвац. 2. преволац, поволац. 3. оглашиц, обявиц.

прозверати -ам пооглядац ше, злекнута попатриц.

прозвиздати -дим прегвиздац, прегвизджац.

прозвонити -ним предзвониц, задзвониц, подзвониц.

прозврјдати -ам пречерчац, пречерчац.

прозврчати -чим препищац, прехрипац.

прозвучати -чим зазвучац, презвучац.

прозеб х., прозеба ж. премарзане, премарзнуце, прехладзене, прехлада, змарзнуце.

прозебао -бла -бло премарзнути, прехладзени.

прозебло присл. премарзнуто, прехладзено.

прозеблост ж. премарзнутосц, прехладзеносц.

прозевати -ам преживкац.

прозевнути -нем 1. преживкнуц, живкнуц. 2. фиг. розтвориц ше нащекар.

прозекаст -а -о заячисти, заячей фарби.

прозеленети -ним пожелниц, зажелниц.

прозелит(а) х. прозелит, приступник, прихильник.

прозепсти -ебем премарзнуц, замарзнуц, прехладзиц ше.

прозибати -ам преколисац, заколисац, поколисац.

прозив х., прозивање с. преволоване, преволованка, вименоване.

прозивати -ам преволовац, вименовац.

прозивач х. преволовац, вименовач.

прозивка ж. преволанка, преволованка, преволоване, вименованка.

прозивник х. список, каталог (менох).

прозимити -ним прежимиц.

прозимовати -мујем прежимовац.

прозиран -рна -рно превидни, ридки.

прозирање с. превидзоване, обачоване.

прозирати -рем превидзовац, видзиц; обачовац.

прозирац -рца х. превидни кристал.

прозирно присл. превидно, ясно.

прозирност ж. превидносц, яносц.

прозјална ж. дзира, отвор, пуклеина, розпуклина.

пројати -ам розняц, розтвориц.

прозлити -лим се постац зли, погубиц ше.

прозлочестити -сѝим се постац недобри, зли, погубени; попакосциц ше, спаскудниц ше.

прозмвјугати -ам прецагнуц ше, преісц як гад, прекривуляц.
прозми -а -о прозни.
прозно присл. прозно.
прозюјити -јим се презноіц ше, визноіц ше.
прозовути -нем преволац.
прозодја ж. лит. прозодия
прозодјски -а -о прозодийни.
прозор х. облак.
прозорити -рим зявиц ше, наступиц; розвидниц ше
прозорница ж. кридлю облака, облашница.
прозорче с., **прозорчић** х. облачок.
прозуклю присл. тупо, празно, напразно; захрицнуто.
проигравање с. преграване, трацене (бависка).
проиграти -ам 1. трациц (бавнско), прегравац. 2. побавйовац, розбавйовац (ше), дуриц ше.
проиграти -ам 1. преграц, прекоцац, страциц. 2. пребуц, препровадзиц. 3. претанцовац, затанцовац, розиграц, забавиц, пребавиц.
пропзаћи -ађем, **пропзићи** -иђем настац, постац.
пропзвести -едем 1. вишродуковац, виробниц, зробиц. 2. унапредзиц, поставиц. 3. спричиниц, виволац. — ~ у **вишпичи** унапредзиц до висшого чиву; **пишгаве гласове** спричиниц **пишцаи** гласи.
пропзвѳд х. продукт, виробок.
пропзводац -дна -дно продуктивни, продукцијни, виробнички, виробни.
пропзводити -дим 1. продуковац, вирабляц. 2. унапредзовац, поставяц. 3. спричиньовац, виволовац.
пропзводно присл. продукцијно, продуктивно.
пропзводност ж. продукцијносц, продуктивносц.
пропзводња ж. продукция, виробництво.
пропзвођач х. продуковац, вирабляц, виробник.
пропзвођачки -а -о продуковацки, вирабляцки, виробнички.
пропзвођење с 1. продуковане, вирабляне. 2. унапредзоване, поставяне. 3. спричиньоване, виволоване, творене.

пропзвольан -љна -љно 1. неодредзени, неограичени, приближни, неточни. 2. самовольни, самодзечни.
пропзвольо присл. неодредзено, неограичено, приближно, неточно, намыслом; самовольно, самодзечно.
пропзвольност ж. неодредзеносц, неточносц, неограиченосц, приближносц, неточносц; самовольносц, самодзечносц.
пропзвлажење с. наставане, поставане, походзене.
пропзвлизати -зим наставац, поставац, походзиц.
пропзвићи -зиђем оп. **пропззаћи**.
пропзвлажење с. оп. **пропззлажење**.
пропзвлизати -азим оп. **пропззлизати**.
пропзвлизати -зим пренаходзиц, внаходзиц; пренаходзовац, винаходзовац.
пропззлаћи -ађем пренайсц, внайсц, найсц.
пропззпапање с. 1. виражоване, вповедане. 2. виводзене, окончоване, втворйоване.
пропззпапати -ам 1. виражовац, вшповедац; гуториц, бешедовац. 2. виводзиц, окончовац, втворйовац.
пропзпатити -їим се поупрекосиц, постац упрекосни, постац спрични.
пропзскати -ишијем прегледац, погледац.
пропзскрити -рим преискриц, забліснуц, зашвициц.
пропзстећи -ечем, -екнем настац, постац, походзиц.
пропзстицање с. наставане, походзене, поставане.
пропзстицати -їичем наставац, походзиц, поставац.
пропзсходити -дим оп. **пропзстицати**.
пропзсхођење с. оп. **пропзстицање**.
пропзталпјански -а -о пронталиянски.
проја ж. кукурични хлеб; јоргель.
пројавити -вим се зявиц ше, указац ше; озвез ше.
пројављивање с. зявйоване, указоване; озиване.
пројављивати -љујем се зязвйовац ше, указовац ше; озивац ше.
пројадати -ам се поскаржиц ше, попоносовац ше.
пројап -а -о кукурични.

З М И С Т

ПИТАНЯ ЯЗИКА

Гаврил Надь, професор: Ёу нашей лингвистичней терминологиі	— — — — —	3
Микола Скубан: Прикемтніки зоз суфиксом -ски	— — — — —	6
Гелена Медечи: Дацо о писаним слове у школкей работи	— — — — —	10
Юлиян Рамач: Приклади з фразеологиі нашого народного языка	— — — — —	21
Дюра Сопка: Варваризми немецкого походзения у нашем языке	— — — — —	25

ПИТАНЯ ЛИТЕРАТУРИ

Юлиян Тамаш: Приповедка югославянских Руснацох	— — — — —	33
--	-----------	----

ПИТАНЯ ЕТНОЛОГИИ

Любомир Медечи: Єден приступ ёу етногенези Руснацох у XVIII сторочу	— — —	39
---	-------	----

ПРИЛОГИ

Прилог зоз терминологиі	— — — — —	50
Препис котри заслужуе увагу	— — — — —	55
Высокопочтенный школкей соборъ!	— — — — —	56

ХРОНИКА ДРУЖТВА

Любомир Рамач: Звит о работи Вивершного одбору, секцијох и комисијох у 1976.	— — —	58
Програма работи секцијох, комисијох и ВО у 1977. року	— — —	59
Янко Рац: Подружничом придац векшу увагу	— — — — —	61
Список нових членох Дружтва	— — — — —	62

ДОДАТОК „ТВОРЧОСЦИ“

Оглядни табак сербскогорватско-русского словника	— — — — —	65
Др Митар Пешикан: О програми виробку сербскогорватско-русского словника	—	69